

interaktivt i riksdagen

av Gull-May Holst



TeLDOK
rapport

127

TELDOK visar hur IT används och dokumenterar erfarenheter av tidig användning. Med stöd från Telia bidrar TELDOK till: dokumentation, publicering och spridning, studieresor och konferenser.

Hittills har TELDOK finansierat, publicerat och distribuerat 180 rapporter som beskriver, och/eller ger bakgrunden till, tidig användning av ny informationsteknik.

En glimt av TELDOKs senaste utgivning finns längst bak i denna rapport. Rapporterna sprids gratis till 5.000 mottagare, som bett att få dem kontinuerligt. Beställning av fler än ett ex faktureras.

Rapporter från TELDOK kan beställas i efterhand, gratis i enstaka exemplar: ring 020 23 00 11 eller besök www.teldok.framfab.se. Ange rapportnummer när Du beställer!

Ytterligare information lämnas gärna av ledamöterna i den brett sammansatta TELDOK Redaktionskommitté:

- Bertil Thorngren (ordf), CIC vid Handelshögskolan, dbt@hhs.se

- Göran Axelsson, Statskontoret, 08 454 46 90
- Joachim Benno, Konvergensutredningen, 08 405 37 34
- Hans Iwan Bratt, ITfacts, 08 753 18 51, 070 779 77 96
- Birgitta Frejhagen, InfoKomp AB, 08 725 87 00
- Johan Jörgensen, Interaktiv Tid, 08 442 85 70
- Anna Karlstedt, IMIT, 08 736 94 71, FAX 08 32 65 24
- Eva Lindencrona, SISU, 08 752 16 36
- Lennart Ohlsson, Företagarna, 08 406 18 07
- Agneta Qwerin, RSV DataService, 08 764 83 78
- Hasse Samuelsson, Svensk Industriförening, 08 440 11 70
- Herbert Söderström, Tilia Cadata, 0650 800 59
- Bengt-Arne Vedin, Metamatic AB, 08 661 28 18
- PG Holmlöv (sekr), Telia Research och CIC, Pg.X.Holmlov@telia.se, 08 713 51 29

© 1999 TELDOK resp Gull-May Holst (gull-may.holst@telia.com) var för sig

TELDOK uppmuntrar till eftertryck för enskilt bruk, med angivande av källa
Kommersiell vidare spridning ej tillåten utan överenskommelse med TELDOK eller författarna

Offsettryck: Nykopia Tryck AB, Stockholm 1999

Digitalisering: Mart Marend, BOD International AB (www.books-on-demand.com), Visby 1999

Design & digitalisering: PG Holmlöv, 1999

<http://www.teldok.org/>

Innehåll

Företal	v
Förord	vii
1 Videomöten och direktuppspelad video i Sveriges riksdag	1
2 Videokonferens och direktuppspelad video – interaktiv närvaro på distans	5
3 De politiska partierna på Internet	29
4 VAL98 –försök till beskrivning av IT-användningen under en valrörelse	50
5 Informationsteknik i Sveriges riksdag	65
6 Nya medier till parlamentarikerna.....	83
7 E-demokrati i Sverige 1998	89
8 Demokrati på Internet – jorden runt.....	99
9 Använd interaktiva medier – lär nytt om Dig själv!.....	112
10 En sorts sammanfattning	121
11 Eftertankar: Demokrati och interaktiva medier – i vilka dimensioner rör vi oss?	124
12 Korta fakta om Internet och interaktiva medier	130
13 För Dig som vill veta mer om e-demokrati.....	134
Aktuella TELDOK-rapporter... ..	137

Företal

Riksdagsmän och partiledare på den egna TV-rutan är en del av vardagen, särskilt under ett valår som 1998.

Mindre vardagligt – och säkert förvånande för många – var att den uppmärksamme väljaren *dessutom* kunde finna samma politiker i rörliga bilder, med ljud, i en ruta på väljarens egna persondatorskärm (i kombination med text, tabeller och annan webb-information). VAL 98 innebar därmed något av en premiär för ett ”nytt medium” med stor potential, inte minst vad gäller den interna dialogen inom respektive parti. Till skillnad från TV ger nämligen persondator och Internet möjlighet till såväl dialog som gruppdiskussion.

Principen är enkel, den bakomliggande nya tekniken komplicerad. Det går i korthet ut på komprimera, att så att säga ”krama vattnet” ur, bilden. Detta kallas på ny-svenska ”streaming video” eller ”direktuppspelad video” – vilket i praktiken innebär att också rörliga bilder kan sändas över det vanliga telefonnätet och därmed nå vanliga persondatorer utan krav på dyrbar extrautrustning och utan geografiska hinder. Via Internet kan man som bekant nå hela världen, utan extra kostnad. Bildkvaliteten är givetvis inte på nivå med TV-utsändningar, särskilt inte om det handlar om snabb-örliga bilder, t ex idrotter som fotboll. I gengäld är kapacitetskraven, och därmed prislappen, mångdubbelt lägre. I Sverige ligger andelen som har tillgång till PC och Internet på internationell toppnivå: idag kan ca 40% av alla i åldern 12–79 år i Sverige delta utan att dra på sig dyrbara extrainvesteringar.

Tekniken är som sagt ny, också i ett internationellt perspektiv. För riksdagens del är det dock inte fråga om något experiment (”någon fluga”) utan istället ett naturligt led i mångåriga och tidiga satsningar på att till fullo dra nytta av de möjligheter ny IT erbjuder. Redan för mer än ett decennium tillbaka (dvs före Internet-explosionen) började riksdagens ledamöter aktivt använda e-post – liksom den tidens (omständliga och dyrbara) teknik för bildmöten (video).

Det svenska parlamentet är givetvis inte ensam om detta – motsvarande satsningar finns bl a i våra nordiska grannländer. Riksdagens satsning kan ändå sägas vara på internationell toppnivå vad avser bredd och djup i faktisk användning som produktivt hjälpmedel i vardagsarbetet. Riksdagen står sig på denna punkt faktiskt väl också vid en jämförelse med näringslivet, där alla ledande svenska företag ännu inte fått motsvarande spridning och nivå på sin IT-användning.

Äran för denna framskjutna position tillkommer flera – men tveklöst riksdagens förvaltningsdirektörer, Gunnar Grenfors och hans efterträdare

Anders Forsberg, samt riksdagens IT-ansvarige Carl-Gerhard Ulfhielm, vilka tidigt sett möjligheterna, och aktivt stött och försvarat den tidvis ganska snåriga vägen mot dagens höga IT-nivå. Utan stöd och uppskattning från dem och andra inom Riksdagen hade sannolikt inte ens eldsjälens Gunnar Steiner kunnat föra de nyaste tekniska möjligheterna så snabbt, samt så brett, från labb till produktiv vardag.

Inte tankar och idéer, utan istället en produktiv verklighet i vardagen beskrivs i rapporten. Till bilden hör givetvis också de enskilda riksdagsledamöternas intresse/förmåga att inte enbart i ord utan också i vardaglig handling använda de nya redskapen att kommunicera och samtala med väljarna.

Sist och slutligen handlar det ändå om Gunnar Steiners närmast ”omöjliga” förmåga att i sin person förena visionärens obändighet och trosvisshet med den luttrade praktikerns mer handgripliga och dyrköpta bas av erfarenhet av allt som kan gå fel samt viljan och förmågan att där så krävs ”med skruvmejseln i hand” ta ansvar för hela kedjan. Det finns förvisso också andra som värtaligt missionerar för den nya teknikens möjligheter – men det är få som likt Gunnar Steiner ryckt ut i sin Volvo 240 oräkneliga kvällar och helger för att se till att allt också fungerar i praktiken. Gunnar omtalas ofta – inte utan skäl – som något av en ”enmans-folkrörelse”.

Mot den bakgrunden känns denna TELDOK Rapport som en extra angelägen vittnesbörd om hur ny teknik (faktiskt) kan komma till tidig och effektiv användning. Ett annat exempel är TELDOK-rapporten *Så byggdes en världsindustri* (Via TELDOK 28), historien om hur snart mer än halva svenska folket, dvs nästan alla hushåll, idag använder mobiltelefoner samt hur Ericsson (och Nokia) erövrat huvuddelen av världsmarknaden – något som inte ens de mest vildsinta entusiaster säger sig ha kunnat drömma om, inte ens vid sent 80-tal.

Att allt ändå blivit verklighet måste tillskrivas enskilda eldsjälar, men också de ansvariga inom respektive stora företag och organisationer, vilka varit kloka nog att inte enbart ”låta dem hålla på”, utan också aktivt stöttat och försvarat eldsjälarna vid ofrånkomliga motgångar och (alltför) kortsiktiga budgetkrav.

Tack Gull-May Holst för Din fina och mjuka beskrivning av väsentlig IT-användning vid riksdagen och hos våra politiska partier.

Trevlig läsning önskas!

Bertil Thorngren

bertil.thorngren@hhs.se

Ordförande

TELDOK Redaktionskommitté

Göran Axelsson

goranaxelsson@compuserve.com

Ledamot

TELDOK Redaktionskommitté

Förord

Den här rapporten har sitt upphov i en förfrågan från TELDOK Redaktionskommitté om jag kunde tänka mig att göra en beskrivning av svenska parlamentarikers användning av interaktiva medier för att fördjupa de demokratiska processerna. Uppenbarligen blev svaret ja. En person har spelat en stor roll i den process som det är fråga om då det gäller att införa nya medier som videokonferens och rörliga bilder med ljud via datakommunikation i riksdagshuset i Stockholm. Den personen heter Gunnar Steiner och han har på sätt och vis blivit den här rapportens huvudperson. Det är egentligen han som ”berättar”.

1989 började han sitt arbete med att lära Sveriges riksdagsledamöter att använda videokonferens teknik för att kommunicera över stora avstånd med hjälp av ord och bild. I dag, nästan tio år senare, fungerar Gunnar Steiner fortfarande som en kombination av introduktör av ny informationsteknik och nya medier, utvecklare av de gamla medierna, lärare, konsult, mentor och vaktmästare för svenska riksdagsmän och deras stödorganisationer, bland andra riksdagens tjänstemän och partikanslierna.

Så framgångsrik har han varit i sitt arbete att även regeringens ministrar tagit åt sig av Gunnar Steiners kunskaper och drar praktisk nytta av hans kunskaper genom att anlita honom som konsult. I Göran Perssons första regering 1994–1998 prövade faktiskt samtliga ministrar, oftast med Gunnar Steiners stöd, på att använda Internet för att kommunicera med kommande väljare via videoflöden i realtid – gå till [kapitel 12](#) i slutet av boken för förklaringar av de olika tekniker som omnämns här.

Den svenska riksdagen är sannolikt den organisation i landet som är ledande på att utnyttja tekniken för direktuppspelad video, en teknik som i folkmun för närvarande har en förvirrande massa namn – streaming via Internet, webb-TV, Internet TV, TV via Internet, video-on-demand (se [kapitel 12](#)) – på samma sätt som organisationen var mycket tidigt ute med att använda videokonferenser och videomöten i det dagliga arbetet.

Rapporten skildrar dels hur de båda medierna, videomöten och tekniken för direktuppspelning av videofiler via Internet, konkret används av Sveriges aktiva politiker i riksdagen, dels hur mycket en enda människas entusiasm inför sin uppgift betyder då det gäller att tidigt få genomslag för något så för den i teknik oinsatte relativt ogripbart som ny informationsteknik och nya och interaktiva medier.

Tack vare förutseende beslutsfattare i riksdagen har Gunnar Steiners arbete lett till att den svenska riksdagen ligger i ledning bland världens parlament då det gäller att utnyttja interaktiva medier som videokonferenser och

direktuppspelad video för att föra en fördjupad dialog med sina målgrupper. Detta kopplat till det faktum att riksdagen tidigt tog åt sig informations-tekniken mer generellt och systematiskt har byggt upp ett omfattande informationshanteringssystem, har givit Sveriges parlamentariker de bästa tänkbara verktyg både för ett effektivt och väl underbyggt beslutsfattande och för att föra ut och diskutera sina ståndpunkter före beslut med dem det drabbar – väljarna.

Att beskriva en teknikanvändning som är kopplad till att fördjupa de demokratiska processerna är som att röra sig i en kajak. Håller man sig inte mycket strikt till ämnet, kapsejsar man ohjälpligt och hamnar i demokrati-debatterna iskalla vatten eller i det inte mindre kylslagna vatten, som omger de tekniska specialisterna på interaktivitet. Jag har försökt hålla mig mitt i kajaken, men Gunnar Steiners arbete över nästan ett decennium gör att det inte på något sätt har varit enkelt. Han ser ju som sin vardagliga gärning att driva den demokratiska processen framåt med hjälp av ny teknik, vilket just nu betyder direktuppspelad video, gärna i kombination med videomöten. Det blir omöjligt att undvika resonemang om demokrati, e-demokrati och dess innebörd. Inte heller går det att undvika att diskussioner kring den teknik som är relaterad till Internet, lika lite som det är möjligt att undgå tankutbyten om den djupare innebörden av konsekvenserna av denna teknikanvändning, både på det individuella och det samhälleliga planet. I samtliga dessa sammanhang finns det inget på förhand givet, inga raka linjer att följa, inga detaljerade dagböcker.

Allt detta och Gunnar Steiner själv har gjort det utomordentligt spännande att få ställa samman denna TELDOK Rapport. Det är ett stort och lärorikt privilegium att få följa Gunnar Steiner i spåren och att försöka läsa av omgivningens reaktioner på hans arbete och att lägga ett sammanhängande pussel med de fragment av information man lyckats samla på sig.

Jag är tack skyldig ett mycket stort antal personer, först och främst TELDOK Redaktionskommitté med Bertil Thorngren och PG Holmlöv i spetsen, som dels hade förtroendet att ge mig detta utmanande och spännande uppdrag, dels har försett mig med nödiga medel för att skriva rapporten. Därefter vill jag alldeles speciellt tacka Gunnar Steiner för hans oändliga tålamod och entusiastiska stöd – att beskriva den eldsjäl han är genom att i möjligaste mån citera det han berättat under resans gång leder ibland till en del sällsamma missförstånd, som han gång efter annan hjälpt mig rätta till.

Tacksamma tankar går till koordinatören för användning av direktuppspelad video och videomöten hos socialdemokraterna, Kristina Magnusson och hennes kollega, den för VAL98 projektanställde webbmastern hos

SAP, Thomas Johansson, dåvarande statsrådet Ylva Johansson, hennes pressekreterare Ingvar Persson, samt statsrådet Margareta Winberg, riksdagsledamoten Tuve Skånberg, kristdemokrat, som drev en intensiv personvalskampanj i sin valkrets Norra Skåne, Louise Nilsson, webbmaster hos folkpartiet, riksdagens IT-chef Carl-Gerhard Ulfhielm och forskaren Tomas Ohlin vid Södertörns Högskola. Dessa vill jag speciellt tacka för att de tagit sig tid att berätta, svara på frågor, samt låtit mig delta och dela deras egna erfarenheter av interaktivitet och nya medier.

Till sist, stort och särskilt varmt tack till min kloke och alltid lika intresserade TELDOK-fadder, Göran Axelsson, som frikostigt delat med sig av sina många erfarenheter av praktisk användning av interaktiv teknik i den dagliga förvaltningen av våra demokratiska institutioner och processer, och som tipsat om viktiga personer och kontakter. Och så tack till Bengt-Arne Vedin, min käre make, som även denna gång tålmodigt lyssnat till mina utläggningar och försett mig med uppslag och nyheter ur sin outtömliga källa av kunskaper.

Allt detta stöd till trots har säkert en del dumheter slunkit förbi. De är helt och hållet mina egna.

Vill Du läsa dokumentet elektroniskt gå då till TELDOKs hemsida – <http://www.teldok.org> – och glöm inte bort att alla andra referenser till webbplatser och länkar kan ha förändrats. I några fall har jag försökt förse dem med ”datummärkning”.

Stockholm och Ljusterö i januari 1999

Gull-May Holst

gull-may.holst@telia.com



*Till Gunnar Steiner,
en man med en passion
för informationsteknikens interaktiva verktyg
för fördjupad demokrati.*

1 Videomöten och direktuppspelad video i Sveriges riksdag

”Information, kunskap och meningsutbyte har alltmer kommit att framstå som demokratins fundament.”

Demokratirådets rapport 1998: *Demokrati och medborgarskap*, SNS Förlag 1998

Du har i Din hand – eller på Din skärm – en TELDOK Rapport som beskriver hur våra folkvalda politiker använder IT som komplement till bl a torgmöten och estraddebatter för att kommunicera direkt med väljare, valkretsar och partikamrater. Rapporten handlar om hur två relativt nya medier, videomöten och direktuppspelad video, i den här rapporten ibland även kallad TV på Internet – se 1.2. nedan – utnyttjas av politiker då de av olika skäl måste vara ”närvarande på distans”.

Inledningsvis skildras hur det kan te sig då stressade svenska politiker är närvarande på distans, och hur de använder sig av teknik för videomöten och direktuppspelad video för att kommunicera med sina olika målgrupper i många sammanhang. Tekniken erbjuder visserligen möjligheter till interaktivitet, dvs kommunikation eller tvåvägs meningsutbyte, men i skrivande stund används de båda medier som här skildras mest för att sprida information, för att sända ett budskap en väg från en sändare till en mottagare, om man nu vill tala i informationsteoretiska termer. Det beror till största delen på att teknikerna är nya och ovana. Varken de som sänder eller de som tar emot har ännu helt vant sig vid att i vardagsrutinerna använda möjligheterna till interaktivitet med hjälp av sådana medier som videomöten och direktuppspelad video (för tekniska förklaringar, se kapitel 12). Därtill är tekniken ännu inte helt mogen – visserligen är uppkoppling på Internet på god väg att bli var svensks egendom, men det behövs bl a effektiv bandbredd och kraftfulla persondatorer i varje hem för att man som ”vanlig” användare skall ta åt sig detta med direktuppspelad video och ta hem hela program med rörliga bilder och ljud vare sig de är i realtid eller lagrade.

1.1 Möjligheter till interaktivitet

Rapporten skildrar alltså tidig användning av ett par relativt nya medier med stora möjligheter till direktkommunikation, dvs interaktivitet, i politiska sammanhang. Det politiska sammanhanget i det här fallet är Sveriges

riksdag och riksdagsledamöterna, samt i viss mån de politiska partierna och deras agerande på Internet i samband med valet i september 1998. Några ministrar förekommer visserligen i skildringen men i främsta rummet inte som ministrar, utan helt enkelt därför att de var som representanter för Sveriges riksdag bland de första att utnyttja de tekniska möjligheter till direktkommunikation med målgrupper som väljare, partikamrater och stödorganisationer som riksdagen i sin tur varit först med att erbjuda. Jag redogör däremot inte för hur regeringen och dess ledamöter använder sig av informationsteknik – för det behövs en helt egen rapport.

Inledningsvis återges några ”fallstudier”, dvs beskrivningar av hur det kan gå till då videokonferens teknik och direktuppspelad video, TV över Internet, används i riksdagen. Ett följande kapitel beskriver övergripande hur de politiska partierna använde sig av framför allt Internet under VAL98-kampanjen.

Ett kapitel handlar om IT i Sveriges riksdag och ger en övergripande beskrivning av vilka verktyg varje riksdagsledamot har till sitt förfogande och om hur medier som videomöten och direktuppspelad video passar in i hela det sammanhanget. I ett följande kapitel beskriver jag hur Gunnar Steiner, riksdagens specielle konsult för videomötesteknik och direktuppspelad video, far fram för att övertyga såväl användare som beslutsfattare i riksdagen om möjligheterna med dessa tekniker.

Gunnar Steiner är citerad på många håll i den här rapporten – han är en av dem som försett våra riksdagsledamöter med de nya medier rapporten beskriver. Riksdagen har blivit ett av de världsledande parlamenten på att använda sig av dessa medier i det dagliga arbetet.

1.2 ”Streaming” skapar begreppsförvirring

Här är det på sin plats att påpeka, att det råder en stor begreppsförvirring i det dagliga språkbruket då det gäller direktuppspelad video, så som Tekniska Nomenklaturcentralen, TNC, har översatt det som på amerikanska kallas ”streaming video”. Det handlar om teknik för att föra över ljud och rörliga bilder i ”paket” eller ”kaskader” över t ex Internet så att man kan se och höra ett rörligt dokument medan det laddas ner – man behöver alltså inte ladda ner hela dokumentet innan man kan titta på det.

”Streaming on Internet” översätter TNC med videoflöde och termen ”streaming” skall på svenska heta direktuppspelning. Gunnar Steiner talar för riksdagens del oftast om TV över Internet, då och då om ”on demand”. Begreppen kan inte betraktas som allmänt vedertagna, men jag har valt att använda Gunnar Steiners terminologi i den här rapporten, eftersom han är

den som oftast berättar. Läsaren ombedes vara uppmärksam på denna terminologiska förvirring. Se kapitel 12 för förklaringar.

1.3 E-demokrati - inte nu men i framtiden - en lösning?

Interaktivitet förmedlad av t ex Internet ses av många som nya möjligheter till att fördjupa de demokratiska processerna, s k elektronisk demokrati, e-demokrati. Detta stora ämnesområde berörs i någon mån i rapporten, men mest som ett oundvikligt sidotema till huvudskildringen. Så som situationen är just nu, är det lätt att mäta utbudet av tjänster i e-demokratins namn – det är tämligen stort, vilket delvis framskymtar i rapporten – men samtidigt är det näst intill omöjligt att ens uppskatta användning och användare och de demokratiska effekter som kan tänkas uppnås.

Hitintills är entusiasmen för e-demokrati på vissa håll avsevärt större än de påvisbara resultaten i form av fördjupad demokrati och breddat deltagande i de demokratiska processerna. Framtiden får utvisa i vilken utsträckning e-demokrati leder till mer eller till mindre demokratiska beslutsförfaranden i vårt samhälle. Kanske kan kapitel 8 om projekt för demokrati på Internet på olika håll i världen ge en fingervisning om vad framtiden kan bära i sitt sköte.

Som författare tar jag mig här friheten att föra fram min personliga skepsis mot att informationsteknik skulle vara lösningen på den uppluckring av de demokratiska processerna som är typiska för dagens samhälle. Varje medborgare, nästan oavsett var i västvärlden, är så upptagen med att leva sitt eget, individuella liv, att man inte tycks orka med att engagera sig i samhällsfrågorna, vare sig i det lilla eller det stora samhället. Sådant lämnar vi alla åt politikerna, som naturligtvis tar åt sig så mycket makt de bara kan. Samtidigt föraktar vi politikerna, inte minst för deras maktsträvanden. Vad har vi då gjort med vårt eget ansvar för samhällets samtliga demokratiska processer? Det finns väl ändå ingen demokrati utan ett personligt engagemang av varje enskild samhällsmedlem?

Ett resonemang om dessa problem förs alltså INTE i den här rapporten. Här skildrar jag enbart efter bästa förmåga hur alla de som arbetar i Sveriges riksdag använder sig av informationstekniska verktyg för att föra ut sina budskap och skapa förutsättningar för direkt kommunikation. Den processen är viktig och måste ses i sitt sammanhang, som ett steg av många för att på sikt fördjupa de demokratiska processerna för svenskarna.

1.4 Många frågor, få svar

Interaktiva medier handlar nu inte bara om teknik. Än mer är det fråga om att lära sig mycket nytt om sig själv och om hur andra människor uppfattar en. För många är det svårt att få bilden av hur andra ser en att stämma överens med självbilden. Av den anledningen tar man kanske inte den nya tekniken till sig. I kapitel 9 tar jag upp sådana frågor relaterade till detta med att lära nytt om sig själv, därför att de blir så avgörande för hur framgångsrik den här aktuella teknikanvändningen blir på lite sikt. Någon säger kanske, att detta är en generationsfråga. Jag är inte helt övertygad om att det är så enkelt.

Frågan om att ha modet och lusten att uppträda på bild och i ljud i realtid är enligt min mening mycket större och långt mera komplex än så. Enkelt uttryckt vill jag påstå att vissa personer älskar att visa upp sig för andra, medan andra hatar det. I detta ligger en fara för att de interaktiva medierna blir medier för dem som vill synas och höras, oavsett om de har något verkligt budskap eller inte, medan de andra, som kanske har något att säga, bara försvinner. Dagens frekventa förekomst av pladderhuvuden i TV och radio inger farhågor.

I sammanhanget fokuseras även en lång rad integritetsfrågor vad gäller lagring och användning av inspelat material – hur länge skall det lagras och vem skall ha tillgång till det, vem bestämmer över materialet? – för att nu börja med de enkla frågorna.

Till sist gör jag en sorts sammanfattning och pekar på frågor relaterade till nätmedborgaren i cyberrymden och vad som kan tänkas finnas bakom framtidens knut. Ett avslutande kapitel ställer frågan om i vilka dimensioner vi egentligen rör oss och försöker indikera några möjliga svar bland många. Kapitel 12 innehåller faktarutor, som beskriver den teknik som förekommer i rapporten. Kapitel 13 innehåller läsanvisningar, webbadresser och e-post-adresser.

Dokumentet innehåller ett antal länkar till de hemsidor och webbplatser som jag refererar till i min beskrivning. Jag har också lagt in ett antal hyperlänkar inom dokumentet så att man lätt kan hitta de ställen jag hänvisar till under den elektroniska läsningens gång, om man nu väljer att läsa rapporten i det mediet. Läsaren av den tryckta rapporten har som vanligt möjligheten att bläddra efter eget godtycke och läsa lite här och lite där. Länkar kan man eventuellt koppla upp sig till via Internet i mån av tid och lust. Det är det gutenbergska mediets speciella frihet.

2 Videokonferens och direktuppspelad video - interaktiv närvaro på distans

Videokonferens. Minnena drar iväg. Det var dags för Hannovermässan någon gång i början av 1980-talet. Hannovermässan var, åtminstone då, Europas viktigaste och största evenemang för datavärlden. Alla nyheter skulle lanseras där. Alla av minsta betydelse i den sjudande databranschen drog till den nordpreussiska staden Hannover med en packe inbjudningskort. Kort som öppnade dörrar till mer eller mindre offentliga produktlan-seringar, presskonferenser och företagseminarier, men som ytterst få någonsin tittade på. Ju fler kort, desto viktigare var man. Och desto tröttare och mättare och otörstigare och mer överinformerad var man vid dagens och mässans slut.

Just det här året började den sedan länge omtalade integrationen mellan telekom och data bli något av verklighet. Ett sätt att demonstrera detta var med hjälp av – VIDEOKONFERENS. Ju fler städer som kunde kopplas samman, desto bättre. Avsikterna var goda, resultaten stundom surrealistiska.

Så hände det sig på öppningsdagen av det årets Hannovermässan, att det i en nod av en sådan videokonferens fanns ca 400 personer i en stor sal i Hannover. På programmet stod en diskussion om nya medier och framtiden. En lång rad potentater satt uppradade på ett podium och överallt i rummet stod TV-skärmar, som mest visade antingen hur männen på podiet svettades av nervositet eller hur tekniker och kameramän skrek och gestikulerade till varandra. De 400 inbjudna bads gång efter annan om dels tålamod, dels största möjliga tystnad av en stressad konferensledare.

Så plötsligt dök det upp en bild från en andra videokonferensnod, från ett konferensrum i en nordlig huvudstad. Ett vackert, svalt konferensrum med sköna stolar. Konferensrummet var tomt. Nästan en minuts fullkomlig tystnad i Hannover. Så skiftade bilden på alla monitorer till en tredje och sydligare nod, till en annan huvudstad. Där fanns det folk, massor med folk, men inget konferensrum, inga fungerande mikrofoner och inte heller någon teknisk och konferensteknisk koordination. I Hannover fylldes rummet med ett fantastiskt oväsen från den sydliga huvudstaden, men det gick inte att urskilja ett enda ord av vad som sades.

I drygt 40 minuter pågick detta pendlande mellan absolut nordisk tystnad och stillhet och kakofonisk, latinsk umgängeskunst i dess mest kaotiska form, allt frenetiskt koordinerat av grundliga tyskar. Slutligen tog den tyska konferensledningen mod till sig och avbröt happeningen. Vi som deltog tyckte på något sätt ändå att vi varit med om något historiskt, även om vi kände oss lite bedragna på själva konfekten. Men vi hade ju varit med om videokonferens.

Varför berättar jag denna historia? Jo, för att visa hur många andra faktorer än enbart de tekniska som skall till för att få igång en fungerande och meningsfylld kommunikation, oavsett vilken teknik och vilka verktyg som används. Sedan början av 1980-talet har vi lärt oss mycket, både om hur människan som kommunicerande varelse fungerar och om hur tekniken kan användas och vilka villkoren är, samt om samspelet mellan människa och teknik. Exempelen i den här rapporten, som visar på hur nya medier används av politiker i deras dagliga gärning, belyser detta samspel i viss detalj.

Som framgår av exemplet ovan har vi flera anledningar till att gå in på de utomtekniska faktorerna i några av de generella resonemang om vad som krävs för att e-demokrati, elektronisk demokrati, skall bli ett gott och effektivt komplement till möten människor emellan.

2.1. Svensk minister i Stockholm, Linz och Bryssel - samtidigt

I början av september 1998, närmare bestämt torsdagen den 3 september, skiner solen äntligen över Stockholm efter en hopplöst regnig sommar. Vid slutet av eftermiddagen tar människorna på Riksgatan det lugnt och njuter av värmen och solskenet. Glassförsäljaren på andra sidan Stallbron har fullt upp. I ett rum inne i det gamla riksdagshuset arbetar Kristina Magnusson, videokonferenskoordinator hos socialdemokraterna, och Gunnar Steiner, riksdagens specialkonsult på bl a interaktiv fjärrnärvaro, intensivt med att testa kameravinklar, ljussättning och mikrofoner. De väntar på att Sveriges arbetsmarknadsminister Margareta Winberg skall anlända för att delta i en videokonferens, som är ett inslag i en EU-sponsrad konferens i Linz i Österrike på temat *"Arbetsmarknad – lika möjligheter – informations- och kommunikationsteknologier"*.

Kristina Magnusson och Gunnar Steiner befinner sig i slutet av ett par hektiska dygn. Föregående dag följde de statsminister Göran Persson till Växjö, där han invigde en IT-satsning. De båda hjälptes åt att se till att händelsen sändes ut på TV över Internet med hjälp av streaming, dvs direktuppkopplad video. Denna torsdag, liksom alla torsdagar under den dåvarande regeringen, inleddes kl. 07:30, då det var dags för skolminister Ylva Johanssons TV-sändning över Internet till landets skolor med efterföljande chatt. Kl. 13:00 samma dag gjorde finansminister Erik Åsbrink en videosändning via Internet från socialdemokraternas partihögkvarter. Och nu, mot slutet av dagen, är det alltså dags för videokonferens med arbetsmarknadsministern.

Videokonferensen är arrangerad som ett s k flerpartsmöte, dvs flera orter och personer är sammankopplade. I det här fallet kommer vår arbetsmarknadsminister att vara närvarande från Sveriges riksdag i Stockholm. På podiet i Linz i Österrike skall så småningom sitta den österrikiska arbetsmarknadsministern Barbara Prammer, presidenten för Österrikes kvinnliga fackliga organisationer, Renate Csörgits, och professor Ina Wagner från Wiens Tekniska Högskola och tillika medlem av "The EU-Information Society Forum", alla under ledning av den österrikiska moderatorn Margit Knipp. Från EU-kommissionen i Bryssel har det annonserats att Europakommissionären för arbetsmarknadsfrågor, Pdraig Flynn, och generalsekreteraren för de europeiska kvinnornas lobbyorganisation, Barbara Helfferich, kommer att delta.

Tre städer skall alltså kopplas upp, Stockholm, Linz och Bryssel. Den tekniska koordinationen, operatörstyrningen, sker från Wien. I Stockholm deltar en person i konferensen, i Linz fyra och i Bryssel två. I Linz är dessut-

om ett tämligen stort auditorium närvarande, konferensens deltagare med representanter från samtliga EU-länder.

Den svenska arbetsmarknadsministern och hennes rådgivare anländer. Ministern börjar med att ta sig en titt på den inspelning Gunnar Steiner tidigare har gjort av en via Internet direktsänd debatt från den 31 augusti under rubriken "*Omtanke om framtiden*". På skärmen till en bärbar dator dyker bilden av Margareta Winberg och Cinikka Beijming, riksdagsledamot och socialdemokratisk representant för Stockholms län, upp. De båda förklarar socialdemokraternas ställning i olika arbetsmarknadspolitiska frågor. Inspe­lingen gjordes med hjälp av streaming-teknik och spelas upp som video-on-demand, eller, om man så vill, video via Internet. Ministern tittar noga på resultatet och konstaterar att det ju blev bra. Hon är nöjd. Det var hennes första sändning på TV över Internet med hjälp av videoteknik för direktuppspelning.

– Det är imponerande vad man kan göra med den här tekniken, kommenterar hon.

Enligt det mycket detaljerade körschemat för den nu stundande videokonferensen som sänts per fax från Österrike, skall alla vara klara att börja kl. 17:15 precis. I Stockholm har ministern satt sig tillrätta på podiet. Kristina Magnusson kontrollerar än en gång att hennes styrpanel fungerar – från den styr hon kameravinkel och ljud. Testbilder tas fram, några detaljer rättas till. Gunnar Steiner kastar då och då ett öga på en stora bildskärmen, som fortfarande är svart. "PictureTel ready" står det i vita bokstäver på den mörka skärmen. Med regelbundna tidsintervall piper det från burken.

Kl. 17:15 anropar teknikerna från Wien och Linz. Margareta Winberg frågar var kameran finns. Två tekniker från Linz i Oberösterreich försöker koppla samman Stockholm och Bryssel. Kontakten med Stockholm fungerar och ministern besvarar anropet:

– Hier ist Stockholm. Guten Tag!

Från Bryssel ännu ingenting. Den österrikiske tekniske koordinatören ger Stockholm OK och säger till Margareta Winberg, att han återkommer så snart han fått kontakt med Belgien. Då kontakt väl etablerats hålls förbindelsen – via ISDN – öppen. I den här konferensen som i alla flerpartsmöten via video styrs mötet med hjälp av röststyrda bryggor. Gunnar Steiner förklarar:

– En videobrygga är helt enkelt en datorväxel, som kopplar ihop alla deltagare. Varje part ringer med egen utrustning upp denna datorväxel eller brygga. Den som talar kan ses och höras på alla uppkopplade platser, medan den som talar bara ser och hör den som senast talade. Av den anledningen skall alla deltagare i flerpartsmöten utom den som talar ha sin mikrofon avstängd. I det här fallet ansvarar Kristina Magnusson för att minis-

terns mikrofon är på- och avslagen vid rätt tillfälle och att kameravinklingarna ger bästa möjliga resultat.

Margareta Winberg och hennes assistent konfererar medan de väntar på uppkopplingen till Bryssel. Då ministern inför sändningen än en gång gick igenom sitt budskap, kom hon på ett par detaljer som hon ville stämma av.

– Linz meldet sich! hörs det plötsligt.

Teknikerna i Österrike är på bild med kontrollrum, mixerbord, frysdisk för glass! och allt. Från Bryssel hörs en väldig kakofoni av ljud. Österrike annonserar att de nu har stand-by även för Bryssel. En tekniker från Bryssel undrar över hur många mikrofoner som finns i Linz. Han får veta att sex mikrofoner är uppkopplade där. Samtidigt görs än en gång en överenskommelse om att endast talarnas mikrofoner skall vara påslagna, detta för att undvika oönskade bakgrundsljud. Kristina Magnusson koncentrerar sig på sin lilla panel, som hon håller i knäet. Konferensrummet i Linz är i bild. Konferensdeltagarna strömmar in och ser sig om efter bra platser. Talarna börjar en efter en anlända. Moderatoren är först och hjälper teknikerna att få kameravinklar på plats.

I Stockholm småpratar de närvarande i sändningsrummet. Margareta Winberg får frågan om hur hon ser på tekniken.

– Det är fantastiskt att det här går att göra. Jag hinner inte vara närvarande i Linz på grund av valrörelsen, trots att det är en viktig konferens. Som jag kan se det är det inte några svårigheter med att ta tekniken till sig. Men samtidigt kan tekniken inte ersätta det personliga mötet och den personliga närvaron, speciellt inte då det gäller debatter. Att debattera via TV blir lite stumt.

Statsrådet Winberg känner redan några av deltagarna i videokonferensen, bl a den österrikiska kollegan, och det underlättar videomötet. Någon tvekan inför att använda tekniken har hon aldrig känt, men detta med att koppla ihop sladdar och apparater är något hon inte vill behöva ägna sig åt! Gunnar Steiner nickar medhåll.

Den stora bildskärmen visar fortfarande konferenslokalen i Linz. Bryssel har varit inne då och då. ”Mute near end” står det i vita bokstäver i ena hörnan. Det betyder att mikrofonerna i Stockholm är bortkopplade. Nu dyker den österrikiska moderatoren Margit Knipp upp i närbild. Hon ber alla ta plats och försöker få igång videokonferensen på någorlunda utsatt tid. Knipp säger välkommen till alla och introducerar de österrikiska deltagarna, sedan välkommen till Stockholm och välkommen till Bryssel. Ljudet försvinner helt ett ögonblick. Så bjuder Margit Knipp välkommen till Bryssel igen. Där saknas en av de två deltagarna i konferensen – ingen av de båda är de som ursprungligen annonserades utan ställföreträdare för dessa,

vilket hastigt och ursäktande förklaras på franska, utan simultanöversättning.

Videokonferensen kommer igång. De österrikiska deltagarnas inlägg simultantolkas till engelska. De belgiska deltagarna talar franska, men av någon anledning når simultantolkningen till engelska inte fram till Stockholm. Margareta Winberg får hjälp med översättningen av sin assistent. Plötsligt försvinner ljudet från Bryssel helt! Talaren i Bryssel stängde helt enkelt av sin mikrofon mitt inne i sitt anförande. Hon uppmanas av en tekniker från Wien att sätta på mikrofonen igen. Det gör hon och allt fungerar som förut. Enbart på franska.

Sist i raden av inledande anföranden kommer Margareta Winbergs. Hon börjar med att hälsa på sina kolleger och åhörare i Linz och Bryssel på engelska och inleder sitt anförande lugnt och metodiskt. Hon tar upp trådar och uppslag hon fått från de andra anförandena och belyser en del frågor hon snappat upp under konferensens gång.

Konferensen rullar på. Då det blir Österrikes tur att föra konferensen vidare, visar det sig att den simultantolk som skall ta över, inte är helt med på noterna, så några långa minuter med föredrag på sjungande österrikiska förflyter innan en mycket stressad tolk dyker upp och försöker ta igen det förlorade samtidigt som hon översätter det som just då sägs. En intressant upplevelse och uppvisning!

Då den svenska arbetsmarknadsministern gjort sitt avslutande inlägg, avtackas hon av Margit Knipp, som förklarar att Margareta Winberg är på väg till ett flygplan för att dra ut på valturné. Margareta Winberg säger tack och adjö, och gör på vägen ut kommentaren, att hon tyckte detta var ett bra sätt att vara närvarande vid ett viktigt möte. Gunnar Steiner bryter videoförbindelsen. I Riksdagshusets videokonferensrum börjar alla samla ihop sina papper och andra tillhörigheter.

Gunnar Steiner suckar lite och konstaterar att under de åtta år han hållit till i Riksdagshuset och kört videokonferenser, så har han hunnit göra alla misstag som man överhuvudtaget kan göra. Han är långt ifrån belåten med genomförandet av den här videokonferensen.

– Konferensen blev ju ordförandestyrd, säger han. Ordföranden var den som skötte om bryggorna med de andra talarna och ”gav dem ordet”, dvs ljud- och bilduppkopplingarna. Vi hade kommit överens om att det skulle vara en flerpartskonferens med röststyrda bryggor, dvs att varje talare skulle styra sin brygga.

– Men, fortsätter han, det märks att det ännu finns en stor ovana vid det här mediet på många håll. Ibland har man anledning att fråga sig om folk tar videokonferenser riktigt på allvar.

Telefonen ringer. Gunnar svarar. En skärrad tekniker från Bryssel frågar om Gunnar möjligen har telefonnumret till den tekniske koordinatören i Wien – förbindelsen mellan Bryssel och Linz är bruten! Gunnar säger beklagande, att han tyvärr inte kan hjälpa.

Sedan berättar han, att han tillsammans med teknikerna i Wien gjorde en testuppkoppling och -sändning dagen före.

– Men vi hade inte samtliga medverkande med i sändningslokalerna, så som vi borde ha haft, påpekar han. Detta bör man alltid ha så att alla de som sköter tekniken får en känsla för hur samtliga medverkande agerar och hur tekniken fungerar.

Han tänker efter en kort sekund:

– Dålig användning och dåliga resultat drabbar ju till syvende och sist hela tekniken!

2.2. Arbetsmöte och förhandling via videomöte

Den 25 januari 1999 i ett slaskigt och regnigt Stockholm satt ett 30-tal representanter från ministerier, departement och statliga myndigheter från fem länder samlade till ett arbetsmöte i EU-nämndens sammanträdesrum i riksdagshuset. Under två dagar diskuterade och jämförde mötesdeltagarna olika nationella strategier för det som kallas ”government secure intranets”, GSI. Vidare försökte de komma underfund med vilka gemensamma behov av och önskemål om att direkt kunna byta information och kommunicera som finns hos de olika staternas myndigheter och organisationer. En annan, mycket relevant fråga är hur de nationella näten skall anpassas till ett förslag från EUs DG III om gemensamma basnättjänster för kommunikation baserat på Internet-teknik för alla EUs medlemsstater. På agendan stod därför en diskussion av DGIIIs förslag till en gemensam nättjänst, det som kallas TESTA II, ett IP-nät med en kontaktpunkt i varje medlemsland och en i Bryssel.

Vissa av dessa frågor behövde mötesdeltagarna i Stockholm få svar på för att kunna gå vidare i sina diskussioner följande dag, samt för att planera de fortsatta förhandlingarna med DGIII i en serie möten i februari i Bryssel. Därför avslutades denna januarieftermiddags förhandlingar i Stockholm med ett videomöte med fyra av DGIIIs tjänstemän i Bryssel.

Gunnar Steiner hade som vanligt förberett de tekniska detaljerna. Strax före kl. 17:00, då uppkopplingen till Bryssel skulle ske, måste han ställa in ytterligare en monitor i mötesrummet. Han hade just fått reda på att man från Bryssel tänkte sända över en Philips-utrustning, vilken inte är fullt kompatibel med riksdagens PictureTel-utrustning från Sony. Under dagen

hade Gunnar Steiner haft problem med de mikrofoner, som står framför varje talare på konferensbordet. Det interna konferenssystemets ljudanläggning gick inte att koppla till videomötesutrustningen. Lösningen blev en sladdlös och i högsta grad mobil mikrofon.

Mötets ordförande Göran Axelsson från Statskontoret hade också han ägnat sig åt förberedelser, inte bara för hela tvådagarsmötet utan även för videomötet. Dels hade han gjort en agenda över vilka personer som skulle göra inlägg under videomötet och tilldelat dem en viss tid. Dels hade han tillsammans med de fyra tjänstemännen i Bryssel bestämt deras inbördes talarordning och vem som fungerade som ordförande. Tiden för konferensen var likaså fastslagen – början klockan fem på eftermiddagen, avslutning klockan sex. Exakt en timme skulle videomötet pågå. En namnlista över delegaterna i Stockholm och deras organisationstillhörighet hade han sänt till Bryssel i god tid före mötet. För att vinna tid nöjde man sig med att i början av mötet presentera deltagarna i Bryssel.

Då alla förbindelser med Bryssel var klara, hälsade Göran Axelsson välkommen och förklarade syftet med videomötet. Bryssel svarade och så var själva videomötet i full gång. Talare efter talare gjorde sina inlägg, och då samtliga var klara, blev det dags för en frågestund, ett tillfälle som utnyttjades till sista sekund. Då ett par minuter av den utsatta tiden återstod, sammanfattade Göran Axelsson och tackade samtliga deltagare. Han passade också på att påpeka, att telekostnaderna för just detta videomöte uppgick till drygt 1 152 SEK, vilket skall ställas i relation till det faktum att en flygbiljett Bryssel – Stockholm tur och retur för en person kostar omkring 9 000 SEK. Därtill kommer 1 000 SEK för taxikostnader. DGIIIs gruppleadare kunde inte låta bli att lätt skämtsamt påpeka, att svenskarna därtill sparade in på kostnaderna för den middag mötesdelegaterna så småningom skulle avnjuta tillsammans. Videomötet avslutades med detta i god och positiv anda.

Göran Axelsson fick ett par dagar senare bekräftat att mötesdelegaterna i Stockholm genom sina inlägg och frågor hade påverkat DGIIIs tjänstemän så att de börjat pröva om sina tidigare ställningstaganden.

– Videomötet får sannolikt tydliga effekter på de möten i Bryssel under februari månad, som Stockholmsmötet var en förberedelse för, konstaterade en belåten Göran Axelsson.

Gunnar Steiner för sin del var också nöjd på det hela taget. Inte minst uppskattade han att Göran Axelsson förberett videomötet både med deltagarna i Stockholm och i Bryssel.

– Jag brukar ju påpeka om och om igen hur viktigt det är med förberedelser för att ett videomöte skall bli framgångsrikt, och det har Göran Axelsson tagit till sig. Han har begripit att det handlar om hur varje mötesdeltagare

uppträder, inte om teknik, och att det handlar om att ge klara besked till alla, så som han gjort. Då blir det som synes bra resultat, påpekade Gunnar Steiner. (Se vidare avsnitt 9.2).

Göran Axelsson nickade och lade till:

– Det tog mig mindre än en halvtimme att tänka igenom, sätta på papper och informera deltagarna om vilken form videomötet skulle ha. Det var väl använd tid.

En av de svenska mötesdeltagarna var Britta Johansson, expert från Statskontoret. Hon sammanfattade sina intryck så här:

– Jag vet inte om vi verkligen lyckades påverka kommissionen, men ett sådant här videomöte tvingar en att koncentrera sitt budskap. Det är positivt. Videomöten är ett effektivt medium.

Ändå betraktas videomötestekniken av en del s k experter som ett av de många informationsteknikens verktyg som aldrig slagit igenom på allvar!

2.3. Direktuppspelad video via Internet – så går det till

– Att möjligheterna att på Internet arbeta med rörliga bilder och ljud, det man i USA kallar streaming och på svenska direktuppspelning, kom till riksdagen har sin grund i studiebesök hos Telia Promotor, inleder Gunnar Steiner vårt samtal om Internet TV via streaming-teknik, direktuppspelad video. En av deras specialister, Tony Glans, och hans grupp hade arbetat ett tag med att förbättra bildkvaliteten, vilket gjorde tekniken avsevärt mera intressant att använda i politiska sammanhang. Nu är direktuppspelningstekniken i sig inte särskilt ny. Det nya är kvaliteten på bilderna som Telia Promotor kan erbjuda.

Hur direktuppspelning går till får man en god orientering om man besöker följande URL på Internet: <http://www.real.com>.

– Företaget RealNetworks är för närvarande världsledande på programvara för ljud och rörliga bilder i form av s k dataströmmar över Internet, säger Gunnar Steiner. De har 97% av världsmarknaden.

Läsaren ombedes notera, att företaget RealNetworks inte är den enda leverantören av programvara för direktuppspelning av video på Internet. Real Player från RealNetworks är den programvara som Gunnar Steiner använder i sitt arbete i riksdagen och samma teknik har riksdagspartierna också valt att använda, vilket är anledningen till att den förekommer i den här beskrivningen.

Direktuppspelning, s k streaming är en speciell bildkodningsteknik i realtid, som medger att man kan sända rörliga bilder och ljud med godtagbar

kvalitet över Internet. Enkelt kan det beskrivas som att man får en sorts TV-bilder på Internet, eller att Internet blir integrerat med TV, dvs medieteknik. Med en bandbredd från 28 kbps upp till 100 kbps kan man från sin modempkopplade persondator med ljudkort följa t ex riksdagsledamöternas personliga inlägg i debatterna och deras redovisningar av ställningstaganden i olika frågor. Man kan följa en debatt medan den pågår eller plocka hem inspelade filer när det bäst passar.

– Det förhåller sig ju så, säger Gunnar Steiner, att alla data över Internet förmedlas som dataströmmar i kaskader över telenätet. Då man använder e-post eller läser textsidor, spelar det ingen roll att dataströmmarna kommer med tidsluckor. Den egna datorn hämtar ju först hem alla data innan de visas på bildskärmen. Men ljud och rörliga bilder på Internet kräver en helt annan process. De kräver en jämn ström av data, vilket man får genom att datorn lagrar, buffrar, inkommande block av dataströmmar i 10–15 sekunder. Därefter sänds de ut till bildskärmen i en jämn ström. Detta är vad som kallas direktuppspelning.

Direktuppspelning innebär, att en kaskad av datapaket, eller dataströmmar, bestående av ljud och bild, sänds över Internet med hjälp av olika protokoll. Vanligast är TCP (TCP står för Transmission Control Program) och UDP (User Datagram Protocol). TCP har en långsammare men något bättre kvalitet i filöverföringen än UDP – UDP är alltså snabbare men ger sämre kvalitet på bilderna. Ett nytt protokoll speciellt framtaget för streaming, RTP, Real Time Protocol, kommer stort.

Datapaketet sänds med varierande tidsluckor, och tas emot av en dator utrustad med programvaran RealPlayer, som ser till att paketen med hjälp av tidsbuffring av en dataström på 10–15 sekunder ändå flödar relativt konstant. Ju större bandbredd man har tillgång till, desto bättre kvalitet blir det på bildöverföringen och på bildernas rörlighet. Vid låg bandbredd, dvs då det går långsamt att föra över bilder från sändare till mottagare, rör sig personerna på bilden ganska knykigt. Uppkoppling via ISDN, 128 kbps, som är den bandbredd Gunnar Steiner vanligen är uppkopplad mot i sitt arbete, ger god kvalitet på TV via Internet.

– Då man använder direktuppspelning är det viktigt att komma ihåg, att all uppkoppling på Internet sker på likvärdiga villkor som vid alla anslutningar till Internet, påpekar Gunnar Steiner. Det innebär att man aldrig är garanterad en viss överföringshastighet, utan att all överföring sker med tillgänglig nätkapacitet och dynamiska tidsluckor. Men genom att sända över ISDN till en dedicerad RealNetwork-server och låta användarna koppla upp sig över ISDN till den servern får man mycket bild- och ljudkvalitet. Nackdelarna är dels att den tekniska lösningen är mycket dyr, dels att gränssnittet till Internet är exklusivt och därmed begränsar vem som får

access. För att öka tillgängligheten här från riksdagen använder vi dels högsta möjliga bandbredd mot en publik server, och det är ISDN, dels lägre bandbredd mot en publik server, som tar hand om modemuppkopplingar via det vanliga telenätet.

Kopplat till en webbsida med program för att föra dialog, ”chatta” – chatt-teknik – är det möjligt att samtala per dator – interaktiviteten blir verklighet. Med andra ord, var och en kan från sin egen persondator argumentera med en eller flera riksdagsledamöter i realtid. Att ”chatta” innebär att man ställer frågor och svarar på frågor via sitt tangentbord, dvs man skriver till en eller flera personer i realtid.



RealNetworks – *”The home of streaming media”* enligt hemsidan på webben: <http://www.real.com> – heter det amerikanska företag som för närvarande är ledande i världen på att sända rörliga bilder över Internet med hjälp av den speciella kodteknik som kallas streaming. Med fraktalanalys och algoritmer bearbetar man den rörliga bilden så att man kan sända de enskilda bildelementen som en ström av data, en s k kaskad, över Internet. Ju större bandbredd man har tillgång till i sin Internetuppkoppling, desto bättre rörelsebild kan man ta emot. Den programvara man behöver för att ta hem och titta på TV via Internet heter RealPlayer G2 och kan laddas ner gratis från RealNetworks hemsida. RealPlayer finns även i en plusversion, som har fler inställningsmöjligheter för ljud och bild, fler sökmöjligheter och därtill en inspelningsfunktion, om den som har upphovsrätten så medger. Plusversionen kostar US\$ 29.90 och kan även den laddas ner från adressen ovan.

RealNetworks har flera webbplatser från vilka man kan hämta hem filer med rörliga bilder och ljud med olika anslutningshastigheter, filer med den kanske vanligaste modemhastigheten, 28,8 kbps, filer som ligger på 56 kbps och filer avsedda för ISDN-överföring med 100 kbps. Har man möjlighet att prova de olika anslutningshastigheterna får man snabbt klart för sig vilka

kvalitativa skillnader det handlar om. Den som enbart vill lyssna på t ex radioprogram och inspelat ljud via Internet, laddar ner samma RealPlayer G2 från samma webbplats. Ljudkvaliteten är faktiskt mycket bra med tanke på att det förmedlas över telefonledningar med dynamisk tilldelning av bandbredd via Internet. Ännu bättre blir det att lyssna på via hörlurar. Av de svenska, politiska partiernas hemsidor att döma är det moderaterna som satsat mest på inspelat ljud.

RealNetworks sprider också sitt budskap med hjälp av en mängd "samarbetspartners" – om man nu vill uttrycka saken lite utmanande. Några sådana är de svenska riksdagspartierna, som givetvis vill göra sina filer tillgängliga för alla som besöker deras webbplatser. De partier som sänder budskap över TV på Internet med hjälp av direktuppkoppling erbjuder också gratis nedladdning av och installationshjälp för RealPlayer och en rad andra programvaror på sina hemsidor.

Folkpartiet – <http://www.folkpartiet.se> – erbjuder den mest omfattande hjälpen under sin knapp "Hjälp". Hela sex utskrivna sidor med instruktioner för hur man laddar ner och installerar Netscape Communicator 4.0.4., Internet Explorer 4.0, Shockwave, Acrobat Reader, First Class Intranet Client-program, QuickTime och RealPlayer 5.0 kunde man ta hem och installera gratis i sin dator den 1 september 1998. Sedan dess har RealNetworks som sagt hunnit lansera andra generationen av RealPlayer 5.0, RealPlayer G2, som bl a anpassar överföringskvaliteten efter den överföringshastighet man har tillgänglig.

Moderaterna – <http://www.moderat.se> – erbjuder sina besökare på hemsidan, som kontinuerligt förändras och dateras upp, att i samband med att man vill se eller höra en video- eller audiofil, ladda ner nödvändig programvara med hjälp av en "ladda-ner"-knapp.

Socialdemokraterna – <http://www.sap.se> – har ett videobibliotek och en verktygssida. Från verktygssidan kan man ladda ner och installera det man behöver för att få tillgång till de programfiler för direktuppkopplad video man vill se. Varje dag under de sista veckorna före valet producerades nya videofiler. Statsministerns och de ledande statsrådets uttalanden kunde följas dagligdags. Likaså sändes direkt och regelbundet, flera gånger i veckan, och de sista veckorna före valet dagligen, presskonferenser via direktuppkoppling från partihögkvarteret på Sveavägen 68.

I sammanhanget är det som redan påpekats viktigt att komma ihåg, att tekniken med direktuppkoppling och videoflöde inte är så väldigt ny. De stora massmedieföretagen som CNN och CNET, och för den delen även Sveriges public-service-företag Sveriges Radio, har använt sig av direktuppkoppling av både ljud och bild under ganska lång tid. Den som vill lyssna på ett radioprogram från SR kan plocka hem filer från Sveriges Radios webb-

plats <http://www.sr.se> och höra på dem med hjälp av RealPlayer, liksom vissa TV-program kan laddas ner med hjälp av samma programvara. Sveriges Television har webbadressen <http://www.svt.se> och TV4 når man via <http://www.tv4.se>. Går man in på Canal+ hemsida, <http://www.canalplus.se>, är det möjligt att ta ner filer för direktuppspelad video med hjälp av videoflöden under förutsättning att man har ett abonnemang på kanalen, och därmed en accesskod.

Då Gunnar Steiner gör inspelningar att sändas via direktuppspelad video från riksdagen använder han en datorutrustning kopplad till kamera och mikrofon, försedd med RealNetworks *Streamer*, som i sin tur är kopplad till en ISDN-anslutning, dvs till en anslutning med en överföringshastighet på 128 kbps. Via denna har man access till en server, som tar det i riksdagen inspelade materialet vidare till Internet. Kodningen till servern sker med en hastighet av 112 kbps. Filerna med de rörliga bilderna kan hämtas hem av envar med en persondator för multimedia och ett modem, med hjälp av programvaran Real Player 5.0, som alltså kan laddas ner gratis så som beskrivits ovan.

Det intressanta med TV över Internet och direktuppspelningstekniken i riksdagshuset är, att politikerna har tagit mediernas teknik till sig och använder den för att "ostört" av avbrytande journalister föra fram sina budskap från början till slut. Vilka konsekvenser detta får för medborgarnas engagemang i politiska frågor och för de demokratiska processerna vet vi ännu inte särskilt mycket om.

För närvarande är det besvärligt att ta reda på hur många människor som verkligen laddar hem och tittar på de program politikerna spelar in. Utan tvekan är det dock så att det har ett värde i sig att optionen finns – den som verkligen vill veta vad som sades av en viss politiker vid ett visst tillfälle kan nu ta reda på det med hjälp av direktuppspelade filer från olika webbplatser. Så här långt har de vanligast förekommande opinionsmätningsföretagen gjort vissa kartläggningar av människors besök på partiernas hemsidor genom traditionella telefonintervjuer, men djupare tittaranalyser av direktuppspelad video saknas. Så konstaterade t ex SIFO i slutet av oktober 1998 att de politiska partiernas hemsidor hade drygt 300 000 besök veckan före valet. Men vad de besökande gjorde på hemsidan är inte klarlagt.

2.4. Riksdagen ligger i täten

Den svenska riksdagen ligger i internationell jämförelse långt framme då det gäller att använda interaktiva medier som direktuppspelad video och videokonferenser så som de beskrivs i den här rapporten (för definitioner, se

kapitel 12). Det faktum att både de politiska partierna och riksdagen valt att satsa på informationsteknik överhuvudtaget, och att statsminister Göran Persson i sin regeringsförklaring den 6 oktober 1998 framförde, att Sveriges offentliga organ skall vara ledande på att använda informationsteknik för att genomföra sina uppgifter så effektivt som möjligt, anger tonen. Och finansminister Erik Åsbrinks uttalande i början av 1998 i en intervju i Statskontorets publikation "Öppna system" nr. 1:1998 under rubriken "Finansministern on-line" ger en klar signal till Sveriges alla politiker. Så här sade han då:

– Jag skulle vilja påstå att det är viktigare än någonsin att vi politiker sätter oss in i tekniken och dess möjligheter. Vi måste vara med och påverka utvecklingen och se till att IT blir en väg till ett fördjupat demokratiskt samhälle, högre kvalitet och en mer medborgarnära förvaltning.



Inspelningar i riksdagen för direktuppspelad video visar även bilder över kammaren.

Det var den 23 mars 1998 som Gunnar Steiner gjorde sin första demonstration av direktuppspelad video i Nubiska rummet i Riksdagshuset. Veckan efter påsk gjorde han en första sändning från Andrakammarsalen till Förstakammarsalen i riksdagen. I Andrakammarsalen kodades bild och ljud från en diskussion med hjälp av direktuppspelningsteknik och sändes som dataströmmar ut via ISDN till Internet. I Förstakammarsalen, där det fanns möjligheter att visa sändningen på storbilds-TV, stod en vanlig persondator med multimedialkort uppkopplad till Internet via ISDN och tog emot data-

strömmarna från sändningen i Andrakammarsalen, samt förde över den till storbilds-TV.

– Sveriges riksdag blev i och med detta det första parlamentet i världen som arbetar med TV över Internet– direktuppkopplad video – med hjälp av direktuppspelningsteknik, säger Gunnar Steiner med stolthet i rösten. Var-enda människa i hela världen som är ansluten till Internet, kan följa vad som händer här hos oss.

Så berättar Gunnar Steiner att han är noga med att koda sina data-strömmar från riksdagen så, att så många som möjligt kan ta emot dem. Om det är fördjupad demokrati man vill uppnå genom att sända riksdagens arbete med hjälp av videoflöden, är det ju också viktigt att så många som möjligt kan ta emot sändningarna.

– De flesta Internet-användare har vanliga analoga uppkopplingar via 56 kbps-modem, säger han. Alltså väljer jag att koda mina sändningar för data-strömmar med 43 kbps, vilket är maximalt för vad ett 56 kbps-modem kan ta emot. Då kan alla ta emot och följa med i det som händer här. I vissa fall kodar jag med 80 kbps, men då gäller det specialsändningar till massmedia. Kvaliteten på framför allt bilderna blir acceptabel även med den lägre band-breden. Naturligtvis får jag mycket bättre kvalitet på de rörliga bilderna om jag kodar med 112 kbps, men då måste man ha tillgång till Internet via ISDN eller LAN. Och det är inte så många som har. Det är ju så, att i dag bestämmer kodningen vilka som får se de filer som spelas in med direktuppspelningsteknik.

Läs mer om hur partierna använder telekommunikationer och informationsteknik i kontakten med de egna organisationerna, medierna, väljarna och resten av omvärlden i [kapitel 3](#).

2.5. En "streamande" och "chattande" minister på direktuppspelad video

Klockan är 07:30 på morgon torsdagen den 20 augusti 1998. Två tekniker från Telia Infomedia under Gunnar Steiners och mediekonsulten från socialdemokraterna Kristina Magnussons ledning har förberett lokalen på Riksgatan 2 i Stockholm för veckans utsändning av skolminister Ylva Johansson och hennes budskap om skolpolitiken till Sveriges alla skolor, lärare såväl som elever – 100% av Sveriges gymnasieskolor och 75% av grundskolorna har tillgång till Internet. Sändningen skall distribueras via Internet och blir "live" med hjälp av direktuppspelningsteknik. Skolorna följer ministerns utsändning som ett videoflöde via Internet. Ville man se skolminister Ylva Johanssons torsdagssändningar, kunde man nå dessa via en länk från re-

geringens hemsida: <http://www.regeringen.se> – i och med VAL98 är situationen som bekant förändrad.

Mediekonsulten har tillsammans med de båda teknikerna och Gunnar Steiner förberett kameravinklar och testat mikrofoner. De experimenterar med att lyfta ned det bord ministern brukar ha sina papper på från ett podium, så att kameran kan visa mer av ministern. Efter kameraförsök och mobiltelefonsamtal med statsrådet, beslutar man sig för att flytta bordet tillbaka till podiet igen. Kl. 07:45 anländer Ylva Johansson tillsammans med sin rådgivare i pressfrågor, Ingvar Persson. De diskuterar igenom dagens tema för sändningen, den nya läroplanen. Snabbt går de igenom de frågor som via e-post kommit in under veckan. Svaren på de viktigaste väver ministern in i sitt budskap. Likaså kommer de överens om att temat för kommande veckas sändning är mobbning.

Ministern har arbetat med den här tekniken sedan vårterminen – hon inledde sina direkt-kontakter med skolorna via Internet på Valborgsmässoafton kl. 08:00 den 30 april 1998. Hon vet därför vad som krävs för att ord och bild skall harmoniera med hennes budskap och har förberett vad hon skall säga och hur hon skall uppträda. Pressekreteraren ursäktar sig – han skall delta i en telefonkonferens, vilket får alla att dra på smilbandet. Några minuters tystnad råder för total koncentration i rummet omedelbart före sändningsdags. En kvarts timme har hon till förfogande.

Det blir dags att säga ”hej” och ”godmorgon”. Tydligt och klart framför skolministern sitt budskap, med blicken fäst vid kameran så att hon får ögonkontakt med sina målgrupper. Det mörka håret är tillbakastruket från ansiktet och hon håller huvudet högt, utan att flacka med blicken. Hennes gester är få, de som förekommer är entydiga. Med hjälp av olika ansiktsuttryck förstärker hon sitt budskap – ett litet leende lyser upp då hon tycker sig ha uttryckt sig för snabbt och kanske oklart. Med tydlig röst, till en början något lågmält, framför hon det hon vill ha sagt. Allt efter som hon utvecklar sina synpunkter på läroplanen, som det här skolar året för första gången även omfattar förskolan, blir hon ivrig, vilket också avspeglar sig i hennes röststyrka, i intonation och kroppsspråk. Men hon är så rutinerad inför mediet att hon hela tiden är medveten om de ramar hon måste hålla sig inom.

Sändningen går utan problem och efter det att Ylva Johansson talat om vad hon tänker tala om nästa vecka, uppmanar hon lyssnare och tittare att ”chatta” med henne via Internet under den närmaste halvtimmen. Så snart direktuppspejlingen är avslutad, sätter hon sig vid Kristinas uppkopplade och förberedda dator i ett rum längre bort i korridoren i Riksdagshuset och skriver in ”Hej. Nu kan du ställa frågor till mej.” En av socialdemokraternas webbmasters fungerar som ”chattvärd”. En sådan tar emot frågorna

först, övervakar att alla deltagare följer de allmänt vedertagna Netikett-reglerna och ser till att de tekniska kontakterna mellan ministern och hennes frågeställare fungerar.

Medan vi väntar på att folk skall komma in i Ylva Johanssons virtuella rum och ställa frågor, berättar hon, att det alldeles i början kom ganska många triviala frågor om t ex Spice Girls, favoritmusik och annat, men att frågorna nu ändrat karaktär, så att de vanligen handlar om sådant hon be-lyst i den aktuella sändningen, fler faktainriktade frågor alltså.

Det virtuella rummet börjar bli befolkat. Åtta personer är på gång och har sänt sina frågor till chattvärden. De första frågorna handlar om varför man har betyg i idrott och om vad socialdemokraterna vill med sin skolpolitik. Snabbt och säkert besvarar Ylva Johansson varje fråga, kort som lång, faktainriktad som personlig. Hon får till och med frågan om varför man skall rösta på socialdemokraterna. Folk går in och ut i det virtuella rummet. Ibland har det fem besökare, ibland ett tjugotal. En fråga kommer fram bara till hälften. Chattvärden griper in och får tag i hela frågan, som då kan besvaras. Frågorna kommer i jämn ström. Ministern svarar snabbt och effektivt via tangentbordet, som hon känner sig helt hemma vid. Pressekreteraren, som avslutat sitt telefonsammanträde, griper in vid ett tillfälle – en fråga har kommit om varför SSU sänder ut en video med sex till första-gångsväljare. Ministern har inte sett videon.

Efter ett stort antal frågor och svar är chattiden ute. Regeringssammanträde väntar ministern. Ett kort, avslutande samtal med Kristina Magnusson ger vid handen, att målet med skolministerns streamingutsändningar är att uppnå kontinuitet i det skolpolitiska budskapet. Och att bredda ministerns kontaktytor. Under veckorna mellan utsändningarna kommer ett stort antal frågor via e-post. Många av dessa besvaras också direkt den vägen. Gunnar Steiner berättar kort, på min fråga, att allt är förberett även för det oförutsedda. Sker något under sändningens gång, som inte skall gå ut, finns både ett och två uppbackningsprogram.

Det man inte kan låta bli att undra över då man följer en sådan här utsändning från "insidan" är vilken diskrepans det finns mellan att följa hela evenemanget på plats och att se det "live" via direktuppkopplad video på Internet. Till svaret på den frågan måste jag återkomma. Så här långt kan jag dock säga att den skolminister kontrollskärmarna visar upp har ett betydligt tyngre informationsinnehåll och är mer övertygande än enbart en intervju via radio. Detta bekräftar – helt ovetenskapligt – just det Gunnar Steiner med ett antal mediaforskare hävdar, nämligen att ju fler sinnen som används då man tar emot ett budskap, desto mer trovärdigt förefaller det.

2.6. Parlamentariker på TV via Internet

Vilka är då egentligen användningsområdena för direktuppspelad video i politiska sammanhang? Gunnar Steiner drar lite på munnen åt frågan och pekar som bevis på sin kalender, som under 1998 års valrörelse är mer än fullbokad, inte minst under de två sista veckorna före valdagen den 20 september.

SVERIGES 
RIKSDAG 

OM SÖK E-POST ORDBOK INNEHÅLL ENGLISH

De folkvalda

Debatt & beslut

Rixlex

Så arbetar riksdagen

Riksdagen informerar

Europeiska unionen

GENVÅGAR

Pressmeddelanden

Beslut i korthet

Kommande ärenden

Temazidar

Lediga tjänster

Adresser

TIPS

- **Regeringen** har öppnat sin smygda webbplats.
- Testa dina kunskaper om riksdagen och EU i **frågesporten**.
- Riksdagen **kontrollerar** regeringens arbete på olika sätt. Till JO och Riksdagens revisorer kan vem som helst vända sig.

Debatt och beslut

Syntetiska droger och dopning

På torsdag debatterar och beslutar riksdagen om bl.a. kontroll av syntetiska droger och åtgärder mot dopning. [LÄS MER](#)

Beslut

Höjd inkomstgräns för rättshjälp

Riksdagen beslutade på onsdagen om bl.a. höjd inkomstgräns för rättshjälp. [LÄS MER](#)

Protokoll

Kooperativ hyresrätt och ägarlägenheter

På onsdagen debatterade riksdagen om bl.a. kooperativ hyresrätt och ägarlägenheter och om hyresgästinflytande vid ombyggnad. [LÄS MER](#)

Bostadsutskottet

Utskottet avskalar förslag om krav på återbetalning av bostadsbidrag

Bostadsutskottet diskuterade på torsdagen situationen för de bostadsbidragstagare som blir skyldiga att återbetala en del av de bidrag de erhållit. [LÄS MER](#)

Arbetsmarknadsutskottet

Nya lagar mot diskriminering i arbetslivet

Arbetsmarknadsutskottet justerade på torsdagen sitt betänkande om tre nya lagar mot diskriminering i arbetslivet. [LÄS MER](#)

Webbnytt

EU-faktablad uppdaterade

Nr 1-20 av EU-upplysningens faktabladserie "Sverige i EU" har uppdaterats. Faktabladen kan läsas på skärm, laddas ned som PDF eller beställas i tryckt form. [LÄS MER](#)

Konstitutionsutskottet

Uttågning om personuppgiftslagen

Stenografiska uppteckningar från konstitutionsutskottets offentliga uttågning om personuppgiftslagen i december 1998. [LÄS MER](#)

Pressmeddelande

Intressanta ärenden i vår

Planerade debattsdagar för ett urval ärenden som riksdagen ska behandla under våren. [LÄS MER](#)



Torsdag 18 februari

08.30- **Utskotten sammanträder**

09.30 Offentlig utfrågning (SFU)

- **Pressmeddelande**
- **Besök**

12.00 **Arbetsplenium**

- **Talarlista**
- **Förordningslista**
- **Besök**

12.30 **Riksdagens revisorer**

- **Slutet sammanträde**

14.00 **Frågestund**

- **Besök**

17.00 **Europarådsdelegationen**

- **Slutet sammanträde**

Fredag 19 februari

09.00 **Internationella debatter**

- **Besök**

10.00 **EU-nämnden**

- **Pressmeddelande**
- **Slutet sammanträde**

[Kammarkandens Sammanträdesorden](#)

Direktuppspelad video har för parlamentarikerna många, många användningsområden. Vi kan bara se hur politikerna har använt sig av den tekniken under den här valrörelsen till att börja med. Det är faktiskt en stor skillnad från förra valrörelsen 1994, då videokonferenser användes vid ett begränsat antal tillfällen. Nu är många politiker flitiga användare av direktuppspelad video. Liksom av videokonferenser. Med hjälp av de här teknikerna kan de ju själva styra sina budskap både i ord och bild. De är sina egna bild- och ljudproducenter, på gott och ont.

Den mest aktiva med att använda sig av direktuppspelning i sitt dagliga, politiska arbete så här långt har varit socialdemokraternas dåvarande skolminister Ylva Johansson, som varje torsdagsmorgon sände sina budskap till Sveriges skolor, lärare och elever, via Internet. Efter varje sändning besvarade hon frågor med hjälp av ett chatt-program, så som beskrivs i föregående avsnitt. Men även statsminister Göran Persson och finansminister Erik Åsbrink har insett hur effektivt direktuppspelad video är, och också de är flitiga användare.

– Andra regelbundna användare är olika företrädare för moderaterna. Som ett exempel kan jag nämna partiledarens, Carl Bildts traditionella sommarframträdande i Grisslehamn, som kunde laddas ner som direktuppspelad videofil från moderaternas hemsida, sammanfattar Gunnar Steiner.

Ville man följa skolminister Ylva Johanssons torsdagssändningar, kunde man nå dessa från regeringens hemsida: <http://www.regeringen.se>. Moderaternas hemsida har adressen <http://www.moderat.se>.

– Men, fortsätter Gunnar Steiner, en valrörelse är bara en del av en politikers arbete. Det mesta arbetet sker ju ändå under mandatperioderna, då riksdag – <http://www.riksdagen.se> – och regering – <http://www.regeringen.se> – finns på plats i sina dagliga gärningar. Riksdagen är en flitig användare av direktuppspelad video och kommer att bli än mer så framöver. Bl a de offentliga utfrågningarna blir tillgängliga i sin helhet, liksom utskottsutfrågningar. Oavsett var man bor i Sverige kan man via Internet och direktuppspelad video följa viktiga händelser i politikens centrum i Stockholm till priset av ett lokalt telefonsamtal.

Ytterligare en användning för parlamentarikerna som Gunnar Steiner ser som viktig är att experter kan delta interaktivt i t ex utskottsutfrågningar på distans med hjälp av program för att chatta – samtala – via det aktuella utskottets webbplats. Men detta är inte nog. Tekniken gör det möjligt för vem som helst i världen att följa utfrågningarna i den svenska riksdagen. Man kan nämligen få simultantolkning inlagd som en speciell ljudfil från riksdagens utfrågningar. Än så länge är denna tillämpning sparsamt använd och dokumenterad, men möjligheten finns. Bl a EU arbetar med denna teknik för att i framtiden kunna ersätta åtminstone en del fysiska möten med elektroniska.

Några exempel på användning av direktuppspelad video under valkampanjen fick besökarna på partiernas webbplatser – hos folkpartiet – <http://www.folkpartiet.se> –, moderaterna – <http://www.moderat.se> – och socialdemokraterna – <http://www.sap.se>. Dessa partier erbjöd sina hemsidesbesökare att via länkar ta sig fram till ett antal videoinspelningar av olika politikers framträdanden och uttalanden under valrörelsen.

Som exempel kan nämnas att folkpartiet varje vecka sände veckans fråga till partiledaren Lars Leijonborg, och att moderaterna under VAL98 inbjöd till "dagens sändning" i RealVideo under rubriken "*Moderaterna direkt*" varje morgon kl. 10:15. Från socialdemokraternas högkvarter sändes också varje morgon direktuppspelad video via Internet – kl. 09:30 vankades presskonferens, där olika ledande politiker, ofta statsråden, tog upp aktuella frågor och gjorde utspel inför mediernas representanter och dit många av landsortspressens journalister kopplade upp sig via webbplatsens hemsida <http://www.sap.se> för att vara med och få eventuella nyheter direkt. I flera fall fördes debatt den här vägen. Ett exempel var då Margot Wallström under en av socialdemokraternas dagliga presskonferenser under valrörelsen gick i svaromål mot Carl Bildt i vårdfrågan.

Via SAPs hemsida kan man fortfarande få tillgång till en rad inspelade videofiler från valrörelsen, bl a den sista delen av valvakan i Folkets Hus. Just den filen heter RealPlayer:Val21.50.rm och kan laddas ner från SAPs hemsida. Samtliga videofiler för direktuppspelning från valrörelsen finns i videoarkivet på socialdemokraternas hemsida. De har prefixet valvaka följt av tidsspecifikationer.

Veckorna efter valet 1998 ägnade sig Gunnar Steiner åt att utvärdera sina egna och andras erfarenheter av direktuppspelad video. I sitt rum byggde han upp en veritabel TV-studio, varifrån han testsände meddelanden till olika mottagare runt om i landet. Han berättade också med glimten i ögat, att det börjar röra på sig med några av de nya riksdagsledamöterna, som använt sig av Internet i sin valrörelse.

– Eftersom jag ofta går och fikar i det s k Nubiska rummet här i Riksdagshuset, och det ligger nära socialdemokraternas partikansli, så berättar jag naturligtvis för alla som vill höra på om vad jag sysslar med. De här fikapauserna har bl a lett till att ett par nyinvalda socialdemokratiska ledamöter kommer att kommunicera regelbundet med sina valkretsar och partidistrikt med hjälp av direktuppspelad video via Internet. Likaså har några moderata ledamöter hört av sig för att undersöka hur de skall gå till väga.

Exakt hur och i vilken utsträckning användandet av Internet i kombination med direktuppspelad video påverkar den demokratiska processen vill Gunnar Steiner egentligen inte uttala sig om – det vet vi ännu ingenting om, menar han. Men i samma ögonblick säger han:

– Jag har ändå ett slags vision om hur riksdagens ledamöter och anställda kan arbeta gränslöst med Internet och direktuppspelad video! Med hjälp av vår mobila utrustning för direktuppkoppling kan snart sagt varje lokal i riksdagen kopplas in för att från ort och ställe sända videofiler via Internet. Det innebär att vi över Internet kan sända utfrågningar och partipolitiska gruppmöten till riktade målgrupper. Vi kan sända offentliga utskottsutfråg-

ningar och andra liknande möten från första- och andrakammarsalarna till varenda Internet-ansluten människa på jorden. Partipolitiska möten kan sändas till kolleger eller till den stora allmänheten. Och varje riksdagsledamot kan från sitt eget rum sända personliga anföranden över Internet. Ledamöterna har med andra ord tillgång till sin personliga "TV-kanal", som gör det möjligt att för väljare och andra intressenter visa upp en levande arbetsmiljö och de egna aktiviteterna i riksdagen.

Den 24 oktober lade Gunnar Steiner in ett kort e-postmeddelande i min e-postbrevlåda:

– I fredags spelade jag in Tullia von Sydow för direktuppspelning via Internet. Titta och lyssna på henne. Sevärt.

Socialdemokraten Tullia von Sydow är riksdagens äldsta ledamot, hon fyllde 80 år i november 1998, och därtill nyvald. Hon använde sig av direktuppspelad video för att föra fram sina synpunkter på hur viktigt det är att även de äldre medborgarna finns med i det demokratiska beslutsfattandet. Tullia von Sydow är ett levande bevis på att informationsteknikens verktyg inte bara är för de unga – liksom Gunnar Steiner ju på sitt sätt är det.



Nyinvalida riksdagsledamoten Tullia von Sydow har tagit möjligheterna med direktuppspelad video över Internet till sig.

Något senare, mot slutet av oktober, hörde Gunnar Steiner av sig igen och meddelade att den nya riksdagens första partiledardebatt den 29 oktober 1998 kl. 13:00 till 16:30 skulle sändas över TV på Internet. Filen heter [pnm://real.pi.se/riksdagen.rm](http://real.pi.se/riksdagen.rm)¹.

¹ Sedan slutet av november 1998 länkar man till alla riksdagens videoinspelningar via riksdagens hemsida, <http://www.riksdagen.se>.

Försöksverksamheten med direktuppspelad video och direktuppspelning från VAL98 har övergått till att bli en regelbunden del av livet i politikens centrum, i riksdagen, så som beskrivits ovan. Videofiler hämtas numera via länkar direkt från riksdagens hemsida.

2.7. Direktuppspelad video - envar sin egen bildproducent

Politikernas bruk av direktuppspelad video har lett till att en alldeles speciell situation uppstått mellan massmediernas politiska analytiker och journalister och politikerna. Frågan ställdes på något sätt på sin spets då förra skolministern Ylva Johansson valde att gå ut med nyheten om att staten skulle satsa på att förse alla lärare med datorer och Internet-anslutning i hemmen under sin veckodirektuppspelning på Internet en torsdagsmorgon till skolorna. En av de ledande politiska analytikerna blev alldeles rosenrasande för att ministern inte kallat till presskonferens som vanligt, utan själv släppte nyheten till världen, okommenterad och obearbetad av mediernas specialister. Gunnar Steiner fick sig en stor skopa ovet! Efter detta har debatten om hur journalisterna skall förhålla sig till politikernas val av medier för att släppa nyheter gått vidare. I skrivande stund – denna mening skrevs i november 1998 – ser det inte ut som om de politiska kommentatorerna bland journalisterna bestämt sig för ett gemensamt förhållningssätt.

Den här debatten leder tankarna till de amerikanska undersökningar som visar på att politiska partiers satsningar på Internet och hemsidor inte egentligen resulterar i att man når så många nya väljare, utan snarare de redan engagerade som är Internet-användare. Däremot, såsom statsvetaren Peter Esaiasson vid Göteborgs universitet, citerad på flera håll i denna rapport, påpekar, ger Internet ändå en ny typ av information, genom vilken man gör sig alltmer oberoende av nyhetsmedia.

– Framför allt är möjligheten till information via e-post över Internet en intressant utveckling, säger docent Esaiasson.

Vad Peter Esaiasson bl a syftar på är den typ av e-post via Internet som sänds i form av text och rörlig bild med hjälp av direktuppspelad video. Persondatorer med modem och Internet-anslutning, med ljudkort och programvaran RealPlayer gör detta fullt möjligt. Men ännu är vi inte riktigt där – den stora majoriteten av Internet-användare har ännu inte tillräckligt kraftfulla persondatorer, i varje fall inte i hemmen.

I det här sammanhanget understryker Gunnar Steiner med hjälp av ytterligare studier, att förmågan till att göra sig delaktig av och förstå ett bud-

skap ökar ju fler sinnen som används. M.a.o. är det lättare att komma ihåg något man sett och hört och rört vid än något man bara sett eller bara hört.

– Det innebär, att en e-postfunktion som kombinerar rörlig bild – eller stillbild – med ljud och text får ökad trovärdighet, säger han.

Direktuppspelad video används i riksdagen i viss mån som ersättning för videokonferenser – men bara i viss mån, eftersom direktuppspelningstekniken för närvarande inte ger samma möjlighet till interaktivitet som videokonferenstekniken. Socialdemokraterna har använt direktuppspelningstekniken för att göra utsändningar från diverse interna sammankomster till sina partiorganisationer och till valarbetare runt om i landet. Videomöten från partiets högkvarter på Sveavägen 68 i Stockholm fungerar som det förlängda rummet. Med hjälp av ISDN-nätet kopplas videomöten upp till ett hundratal platser runt om i Sverige. Så kunde partikongressen i Sundsvall i början av 1998 följas via videokonferens, bl a från riksdagen.

Direktuppspelning kom till en bredare användning av olika socialdemokratiska politiker då partiordföranden Göran Persson presenterade det socialdemokratiska valmanifestet och därmed drog igång den officiella valspurt. Den 21 augusti 1998 kunde alla som ville – och som hade de rätta verktygen! – runt hela Sverige följa dennes presentation som direktuppspelad video on-line via Internet. Drygt 800 personer loggade in på socialdemokraternas hemsida <http://www.sap.se> för att följa det Göran Persson hade att säga. Det direktuppspelade programmet ligger nu som en videofil och kan ses om man klickar på ”videoarkiv” på SAPs hemsida. 48:26 minuter varar programmet, som kräver 56 kbps modemuppkoppling för hyfsad kvalitet.

Direktuppspelade videosändningar via Internet behöver nu inte vara tillgängliga för alla. De kan också riktas till utvalda mottagare om man skulle vilja förmedla något av mer intern karaktär. Och, som sagt, det är tekniskt möjligt att sända e-post kopplad till direktuppspelade filer med rörliga bilder och ljud.

Direktuppspelning till trots, så är videokonferensen inte död som vi redan konstaterat. Videokonferenstekniken har ett par fördelar över direktuppspelad video, åtminstone för närvarande. För det första kan kvaliteten på varje sändning garanteras på grund av den fasta bandbredden. För det andra är det än så länge enklare att jobba interaktivt i en videokonferens.

Så valde – som ett exempel – centerpartiet att alldeles före riksdagsvalet 1998, då partiledningen internt skulle diskutera hur partiet skulle ställa sig till ett eventuellt fortsatt samarbete med socialdemokraterna efter valet, videokonferensteknik för att kunna debattera denna viktiga fråga med de lokala partiorganisationerna. Partiledningen hade alltså direktkontakt med de lokala organisationerna runt om i landet och kunde med de lokala partior-

ganisationernas hjälp komma fram till ett ställningstagande som majoriteten i partiet stod bakom. Sålunda var partiledaren Lennart Dahléus besked efter valet väl förankrat i hela partiorganisationen tack vare videoteknik.

2.8. Skillnader mellan videokonferens och direktuppspelad video?

Det är självklart att frågan om skillnaderna mellan de båda medierna videokonferens och direktuppkopplad video kommer upp då man pratar med Gunnar Steiner och hans många användare. Gunnar svarar så här:

– Det låter trivialt men det kan inte sägas nog ofta. Videokonferensen har alltid fast bandbredd, fast bandbredd, fast bandbredd! Och den bandbredden är den man abonnerat på och betalar för, t ex 128 kbps. Den bandbredd man beställt har man tillgång till genom hela sin videosändning. Den förändras alltså inte. Därmed förändras inte heller kvaliteten på sändningen – den är konstant genom hela uppkopplingsperioden.

– Då man arbetar på Internet, oavsett vad man gör, får man däremot tillgång till en dynamisk bandbredd. Det betyder, att den bandbredd man får från en tidsperiod till en annan, är den som nätet har ledig och kan tilldela just dig just för ögonblicket. Då det är hög belastning på den server man är kopplad till, betyder det att den bandbredd man har tillgång till då man skall göra en direktuppspelad sändning via Internet får den kvalitet från en sekund till en annan som är ledig just i det ögonblicket. Man kan alltså inte garantera en och samma kvalitet på hela sin direktuppspelade sändning, eftersom man inte vet från ögonblick till ögonblick vilken bandbredd man har tillgång till. Det spelar naturligtvis en viss roll om man är uppkopplad via ISDN eller det vanliga telefoninätet, men tilldelningen av bandbredd i det speciella användningsögonblicket är alltid dynamisk och därmed varierande.

Gunnar Steiner fortsätter:

– Det finns ett par andra skillnader mellan de båda medierna också. Den ena är interaktiviteten. Videokonferenstekniken tillåter interaktivitet. Det gör direktuppspelad video via Internet än så länge bara med hjälp av vissa kombinationer med andra verktyg, t ex chatt-program och direkttelefoner in till det podium det sänds ifrån. Den andra är att det är fullt möjligt att med enkel teknik spela in och lägga upp som en fil på t ex en hemsida ett direktuppspelat program. Tio minuter efter det att man gjort inspelningen kan programmet vara tillgängligt för alla och en var som missade det i ”originaltappning”. Denna lagringsmöjlighet finns inte med videokonferenstekniken. Visserligen kan en videokonferens spelas in med hjälp av video-

kameror och redigeras ihop, men det är ett mödosamt och kostsamt arbete. Videokonferensen blir därför i de flesta fall bara en enda "föreställning", som man så vill.

Bandbredd, interaktivitet och lagringsmöjligheter är alltså de funktioner genom vilka videokonferenser och direktuppspelning via Internet skiljer sig åt. Åtminstone just för tillfället. Direktuppspelning kommer säkert snart att ge möjligheter till interaktivitet, men allt hänger väl som vanligt på tillgången till bandbredd, eller mera korrekt, tillgången till överföringshastighet på lokal nivå, dvs stor bandbredd = hög hastighet till alla användare. Under hela den här rapportens tillkomst har frågan kring framtidens tillgång på bandbredd i de allmänna telekomnäten kommit upp gång efter annan, än så länge med inget annat resultat än att man konstaterar att det är oklart hur ny teknik kommer att tillämpas när, även om den finns, vad den kommer att kosta och vem som skall betala.

3 De politiska partierna på Internet

– Riksdagens alla partier använder i dag Internet för att nå ut till partikolleger och väljare, säger Gunnar Steiner då vi börjar tala om partiernas användning av nya medier som en förlängning av diskussionen kring användningen i riksdagen.

– Moderaterna och folkpartiet sänder mindre filer med ljud och rörliga bilder över Internet, fortsätter han. Och riksdagens utrustning för direktuppspelad video har så här långt mest flitigt använts av socialdemokraterna, inte minst via regeringen. Denna har hitintills hyrt in sig på riksdagens utrustning medan socialdemokraterna skaffat egen utrustning. Den teknik vi använder är i grunden densamma som moderaternas och folkpartiets, men vår kodningsteknik framtagen av Telia Promotor/Mediateknikgruppen är bättre.

– Jag menar, sammanfattar Gunnar Steiner sin inställning till hur man kan arbeta partipolitiskt med direktuppspelad video, att våra erfarenheter av direktuppspelning över Internet är sådana att de möjligheter till personligt framträdande med rörlig bild och ljud, som detta nya medium erbjuder, inleder en ny epok i riksdagsarbetet.

Alla i Sveriges riksdag företrädde partier använder i dag alltså Internet för att nå ut till partikollegerna, till sina lokala organisationer och till väljare runt om i landet. De vanligaste sätten att kommunicera är via partiernas och de enskilda politikernas hemsidor på WorldWideWeb och med hjälp av e-post på Internet. Några partier använder också direktuppspelad video – folkpartiet, moderaterna och socialdemokraterna. Moderaterna och socialdemokraterna har dessutom satsat på audiofiler via Internet. Under valrörelsen visade miljöpartiet, att det är möjligt att arbeta interaktivt genom att koppla chattprogram till partiets hemsida. Eftersom VAL98 kunde ses som ett försöksfält för alla partier, kanske vi som väljare får se mer av den typen av kombinationer av olika tekniker och programvaror framöver då utvärderingarna av partiernas erfarenheter är klara. Uppenbart är, att den så länge omtalade teknikintegrationen eller sammansmältningen av tele, data och media faktiskt redan har hunnit en gott stycke framåt.

1998 års val blev alltså ett bra tillfälle för de politiska partierna att verkligen pröva och testa vad som är möjligt att göra i politiska sammanhang med hjälp av interaktiva medier, t ex TV över Internet. Socialdemokraterna var det parti som satsade mest på att pröva sig fram, bl a genom att använda sig av just direktuppspelad video för att överföra budskap i form av bil-

der med ljud via den relativt nya direktuppspelningsteknik. Men även moderaterna och folkpartiet använde denna teknik mer eller mindre flitigt för att sända filer av rörliga bilder med ljud.

Då man ytligt betraktar partiernas Internet-användning, måste man konstatera att de är flitiga på Nätet. Inte minst var de så under den i september 1998 avslutade valkampanjen, VAL98, som beskrivs separat i följande kapitel i den här rapporten. Valspurten var den period – från slutet av juli till den 22 september 1998 – under vilken det mesta bakgrundsmaterialet till den här rapporten samlades in. Jag är väl medveten om att valkampanjer bara representerar en liten del av varje politikers och varje partis aktiviteter. Inte heller tillhör valarbetet det helt vardagliga politiska arbetet. Men under det gångna valåret har det inte varit möjligt att helt skilja partiernas vad man skulle kunna kalla ”vanliga” webbplatser från de webbplatser som tillverkades speciellt för VAL98. En konsekvens är att det kan finnas vissa överlappningar i beskrivningarna i det här kapitlet med beskrivningarna av just VAL98 i kapitel 5. Detta ber jag läsarna att overse med.

Efter valet har partierna arbetat om sina webbplatser för att anpassa dem till den nu rådande verkligheten, men i skrivande stund är det svårt att utvärdera vilka konsekvenser erfarenheterna från valrörelsen fått för webbplatsutformningen. Det skulle behövas en mer djuplodande analys av innehåll, användare, sändare-mottagare-relationer, antalet uppkopplingar, förändringstakt etc, för att få ett grepp om detta, vilket inte är den här rapportens domän.

Därför är det här kapitlet endast ett ytligt försök att beskriva hur partierna lägger upp sin information på Internet och hur de väljer att kommunicera med sina målgrupper med hjälp av t ex direktuppspelad video, ett medium som är nytt för både dem som sänder och för dem som tar emot information om de politiska budskapen och inläggen i den demokratiskt förda debatten. Ytligheten i min rapportering kommer sig delvis av att partiernas Internet-användning som ovan påpekats är perifer för just den här rapporten.

3.1. Olika e-poststrategier

E-post via Internet har samtliga riksdagspartier tagit åt sig, utifrån olika strategier och med lite olika resultat. Partierna såväl som samtliga personer i partiledningarna liksom alla riksdagsledamöterna har e-postadresser. Några av partierna uppmanar folk att skriva e-post direkt till partiledarna. Folkpartiet och moderaterna är de bästa representanterna för denna strategi. Frågan blir naturligtvis i vilken utsträckning Lars Leijonborg och Carl Bildt verkligen hinner besvara alla frågor. Min uppfattning, baserad på egna för-

sök att ställa frågor, är att de inte har tid att ta sig an frågeställarna, vilket väl egentligen inte är att undra över. Vid första anblicken ger det naturligtvis ett intryck av total tillgänglighet, detta att partiledaren kan nås direkt via elektroniska medier, men det finns all anledning för partistrategerna att fråga sig vilken effekten blir om alltför många frågande inte får svar. Folkpartiet och moderaterna bjuder naturligtvis också in till e-postfrågor till partiet i stort.

De övriga partierna har valt en annan strategi – de inbjuder också alla besökare till att ställa frågor via e-post, men inte till en specifik person utan enbart till partiet som helhet. Detta verkar vara en bättre strategi i den meningen att alla frågor får svar. Förr eller senare. Centerpartiet och socialdemokraterna svarade med vändande post. Långsammare gick det för västerpartiet och miljöpartiet.

TT gjorde ett motsvarande experiment i augusti månad genom att ställa en fråga om arbetslösheten samtidigt till samtliga partier via e-post. De kom fram till att de borgerliga partierna var snabbast på att svara på Internet-frågor, medan vänsterpartiet och miljöpartiet svarade sist. Centerpartiet, folkpartiet, moderaterna och kristdemokraterna besvarade TTs fråga inom några timmar. Socialdemokraterna tog till följande dag på sig, medan vänsterpartiet och miljöpartiet svarade först efter fem dagar. Hade man möjligen missat idén med e-post?

3.2. BBSer och intranät

De politiska partierna använder sig nu inte enbart av Internet, utan även av internnät eller intranets, s k Bulletin Board Systems, BBS (se förklaring i [kapitel 12](#)). elektroniska anslagstavlor kopplade till databaser och konferenser, ofta förmedlade med hjälp av konferensprogrammet First Class, såvida man nu inte går via Internet, för att nå ut till partikollegerna runt om i landet. Dessa intranets måste man ha behörighet för att få tillgång till. Sådan får man genom att registrera sig på den blankett, som visas upp då man klickar på "Registrera". Givetvis måste uppgifterna man lämnar vara korrekta – är de inte det åker man ut. Partimedlem kan man också bli via partiernas hemsidor på WorldWideWeb. Givetvis skulle det vara intressant att lite mer ingående granska partiernas användning av intranät för den partiinterna debatten, men det faller inte inom den här rapportens ram.

3.3. De politiska partierna som Internet-användare

Låt oss börja med att ta en snabb och inte särskilt djuplodande titt på partiernas webbplatser med start på deras hemsidor en ganska typisk dag under VAL98-kampanjen. Den vanlige besökaren, och speciellt den som med relativ regelbundenhet gått in på partihemsidorna under den här perioden, märker att det är hektiska tider. Många är de aktiviteter som presenteras, många är budskapen. Och förvirrande många är de invitationer till deltagande som lockar. Så var det till exempel fredagen den 11 september 1998. Det återstod lite drygt en vecka till valdagen den 20 september. Alla partierna slutspurtar för allt vad modemerna håller! Nedan beskriver jag några av de erbjudanden som fanns hos varje riksdagsparti just denna fredag. Partiernas webbplatser presenteras i alfabetisk ordning.

3.3.1 Centerpartiet

Centerpartiet hade fredagen den 11 september på sin hemsida rubriker att klicka på till partiet, till sitt partiprogram och brev från partiledningen, till arkiv och pressmeddelanden, något man kallar "fakta och argument" samt länkar till andra organisationer. De viktigaste aktiviteterna under valrörelsen och det allra mest aktuella fanns listat. Man presenterade även sin IT-redaktion på sju personer. Varje dag, så även denna, fanns de stående rubrikerna med: "Vad händer idag", "Aktuell kommentar" och "10 i topp". Den senare rubriken är på sätt och vis en innovation, knuten till de frågor partiet får via e-post. Webbredaktionen har ställt samman de tio vanligaste frågorna till centerpartiet och lagt ut frågor och svar på sin hemsida, så att man inte behöver ställa dem en gång till.

Länkar till partiet närstående organisationer och ungdomsrörelsen var även denna dag ett måste, liksom e-postadresser. I övrigt gav webbplatsen intryck av att vara en av de där, som kommit till därför att någon i partistyrelsen ansåg att man måste finnas på Internet eftersom alla de andra partierna fanns där. Webbplatsen var sannolikt den minst omfångsrika bland partiernas – den lockade nu inte den om centerpartiet fåkunnige till mera djuplodande besök.



Nyheter
Politik
Organisation
Lennart
Kontakta oss
Bli medlem
Länkar
Sök
BBS, C-Online



Copyright © 1998



Löpsedeln

- [Tyck till om integration](#)
- [Alla förlorar när landet kontrar!](#)
- [Så här svarade defensivet](#)
- [Ne krävs tillståndsgörder i hela landet](#)
- [Partivällets fördrag till EU-valprogram färdigt](#)
- [Lennart Delleus: Centerpartiet öppnar för frivillig militärtjänst](#)

Aktuell kommentar

99-02-11 Andreas Carlgren:
Låt sårn efter Estonia läka

De senaste dagarna har centerpartiet medverkat till att flera svåra och viktiga frågor fått sin lösning. Jag har allt sedan i höstas fört partiets talan när det gäller frågan om Estonia. För mig har det hela tiden varit självklart att frågan om att bärga eller inte bärga inte i första hand är en partipolitisk fråga. Det är en fråga om medmänsklighet och omtanke om alla de som i och med förlusten drabbades av stor och svår sorg. Det är en svår fråga och en fråga som lämpar sig bäst för politiska turer. Därför har jag och partiets övriga företrädare inte velat medverka i den debatt som bara riskerar att riva ännu djupare i redan djupa sår.

[Läs mer](#)

Aktuellt

- [Andreas Carlgrens anförande vid kommandeårarna](#)
- Rapport presenterad 1998-12-21:
[En digital allmänrätt](#)
- Personuppgifter i politiska partiers medlemsregister: [Vad ska vi registrera?](#)
- Studiematerial: [Politiken som hantverk](#)
- [Centerpartiet vill ha digital allmänrätt](#)

Webbadress: <http://www.centerpartiet.se>

3.3.2 Folkpartiet

Den 11 september 1998 kunde man via folkpartiets webbplats delta i vad som kallades "ITdebatt", detta med anledning av att partiet presenterade sitt program "IT för demokrati". Programmet presenterades kl. 11:00 den dagen för massmedierna under parallella pressträffar i folkpartiets klubbрум i Ledamotshuset i Riksdagen, Stockholm; i fiket på Teknikens Hus på Universitetet i Luleå; på Duvanders Conditori på Hesslegatan i Kristianstad; på Café Ugglan på Stadsbiblioteket i Örebro; och på Älvsnaabben i Göteborg presenterades programmet av riksdagsledamoten Eva Flyborg, – e-postadress: eva.flyborg@riksdagen.se – en av dem som "kryssade" sig in i den nya riksdagen. Kl. 15:00 – 17:00 kunde envar som ville logga in ställa

frågor till de folkpartister som varit med och skrivit programmet, bl a riksdagskandidaten Olle Wästberg – <http://www.wastberg.nu/>.

Varje vecka under VAL98, så även denna, svarade Lars Leijonborg på väljarnas inspelade frågor via direktuppspelad video. Besökaren kunde klicka på hemsidans länkar och fick då först se och höra frågan ställas och sedan besvaras. Tittaren måste ladda hem RealPlayer för att se videofilerna. Detta kunde göras via webbplatsens mycket omfattande verktygsfil, som ingående förklarade dels hur användaren steg för steg skulle gå till väga för att ladda ner och installera en lång rad program, dels gav länkar till en rad för Internet väsentliga program, dels berättade i populära termer om vad som hände inne i datorn.

Folkpartiet

Frågor & Svar | Sök | Nubbs | In English | Spel | Hjälp

Aktuellt | Politik | Personer | På din ort | Leijonborg

Fler nyheter: Klicka på "Aktuellt"

Lars Leijonborg: "Nya Frihetstiden"
Ny bok!

Marit Paulsen förbereder sig för "år 2000-problemet":

"– Jag bor på landet och är dessutom krigsbarn. Jag ska tylla diesel i traktorn och kolla att reservaggregatet fungerar. Sen ska jag köpa en raket. För det är i alla fall nyårsattom!"

Källa: HT & DT i tidningen Dagens IT

Marit Paulsen är förstanamn på folkpartiets EU-lista.

De 10 första namnen på folkpartiets lista till Europavalet enligt beslut fattat lördagen den 6 februari av folkpartiets EU-representantskap:

1. Marit Paulsen, Malmö
2. Cecilia Malmström, Göteborg
3. Olle Schmidt, Malmö
4. Ana Maria Nart, Stockholm
5. Fredrik Malmberg, Stockholm
6. Louise Edlind Friberg, Stockholm
7. Björn Molin, Halmstad
8. Anna Grönlund, Luleå
9. Anders Castberger, Uppl. Väsby
10. Yvonne Ångström, Lycksele

Ungdomslista i EU-val

Innehåll från A till Ö:

- Aktuellt just nu
- Bli medlem
- Beställ information
- E-liberen
- FirstClass-databas
- Frågor & svar
- Faktablad
- Historia
- Hjälp
- In English
- Internationella länkar
- Lars Leijonborg
- Länkar lokalt
- Landsförbunden
- Mediakontakter
- Medianformation
- Motioner
- NUBBS: First Class
- Nätverk & arbetsgrupper
- Partiledningen
- Partiorganisation
- Partiprogram
- Partistyrelsen
- Personindex
- Politik
- Rapporter
- Riksdagsledamöter
- Rikserganisationen
- Spel
- Sök
- Val98
- Veckans Fråga
- Äskter

Länkar:

- Bertil Ohlin-Institutet
- Hödar Cors i EU-parlamentet
- ELDR
- FFK
- Homosexuella Liberaler
- Länkar lokala förbinder

Webbadress: <http://www.folkpartiet.se>

Bland de frågor som Lars Leijonborg besvarade med hjälp av direktuppspelning var:

- Erik Andersson frågar Lars om problemen i skolan
- Bengt Bondesson frågar Lars om skatterna blir lägre
- Barbro Lång frågar Lars om studiemedel
- Tobias Goldman frågar Lars om utrikespolitik
- Lisa Arnold frågar Lars om skolmaten kan bli bättre.

Frågor från föregående veckor fanns tillgängliga som streamade filer, klara att laddas ner och spelas upp på RealPlayer.

På ett sätt svarade folkpartiet för en innovativ användning av sin webbplats. Man valde att mitt under brinnande valspurt presentera sitt program "IT för demokrati" via Internet parallellt med introduktionen till massmedierna. Programmet låg som pdf-fil klar att ladda ner. Ur denna citeras de sammanfattande rubrikerna, eftersom ämnet är av intresse för den här rapporten:

"TV och medier förändras av Internet. Redan nu produceras det mesta som sänds i TV digitalt. Sveriges Television och TV4 lägger ut en del av sina program på nätet.

Att TV digitaliseras och kommer att sändas digitalt i olika former – marknät, kabeldistribution och satellit – är ingen politisk fråga. Konkurrenten är hård och TV-branschen kommer säkert att lyssna på konsumentintresset. När staten väljer vilka företag som ska få använda marknätet för TV och IT-tjänster ska det ske efter ekonomisk betalningsvilja, inte genom politiskt godtycke.

All TV kommer på sikt att finnas lagrad på Internet. Det innebär, att ett program som sänts ligger kvar. Det gör att tittarna får ett utbud av tusentals kanaler och program. Behovet att passa en speciell tid och följa TV-tablåer upphör.

Internet håller redan på att ta bort traditionella pressläggnings-tider, sänka ribban för vad som kan publiceras och leda till en oavbruten ström av nyheter till tittare, lyssnare och läsare.

I ett sådant medieklimat är det viktigt att public-servicebolagen Sveriges television och Sveriges radio koncentrerar sig på sin uppgift att producera unikt material och upprätthålla kvalitet och kultur.

När digital marksänd TV och DAB-radio införs bör public servicebolagen åläggas – i nästa tillstånd från staten – att lägga ut alla program på nätet. Successivt bör Sveriges Televisions arkiv göras tillgängligt på nätet.

En särskild kanal, med amerikanska C-SPAN som förebild, bör sända allt från riksdagen och andra politiska församlingar.”

Var det här partiets sätt att driva IT-politik via Internet? Kommer vi att se mer av den här typen av Internet-politik?

Till det standardiserade innehållet, dvs det innehåll som inte just förnyas från dag till dag, hörde denna fredag erbjudande om prenumeration på och länk till e-liberalen, Lars Leijonborgs nyhetsbrev, samt det trädidiagram som förklarade innehållet i folkpartiets hela webbplats. Via rubriker som ”Aktuellt”, ”Politik”, ”Personer”, ”På din ort” och ”Leijonborg” kunde besökaren enkelt länka vidare till just det som kunde vara av intresse. Liksom den omfattande verktygssidan. Och givetvis var den populära ”Valsimulatorn”, som man behövde ladda ner Shockwave från verktygssidan för att använda, aktiv även denna dag.

3.3.3 Kristdemokraterna

Kristdemokraternas webbplats kretsade fredagen den 11 september 1998 i stort sett kring partiledaren Alf Svensson. Man kunde läsa hans senaste uttalanden och följa honom i spåren timme för timme under den återstående tiden fram till valet. Då och då förekom även Mats Odell, Inger Davidsson och Rolf Åbjörnsson som föredragande partiets ståndpunkter i sammanhang, där Alf Svensson uppenbarligen inte kunde vara med. På ingen annan webbplats dominerade partiledaren så som på denna.

Stora textfiler med få illustrationer kanske kan anses som typiska för kristdemokraternas webbplats. Den kunde inte beskrivas som dynamisk och intressant, trots att partiet enligt en utanförstående källa kopplat in en konsult. En icke-insatt besökare blev inte nämnvärt klokare efter sitt besök till denna hemsida. Kanske kom konsulten in för sent?



Kristdemokraterna

- VÅR POLITIK
- DEBATT
- PARTIET
- KONTAKTA OSS
- INNEHÅLL M.M.

Adress:
Målarvägen 7
Box 451, 191 29 Sthlm
Tel: 08 - 24 36 25
Fax: 08 - 21 97 51

I samarbete med:
Contact

VAL98




**Den ska
vi vara
rädd om**

Kristdemokraterna tredje största parti
Kristdemokraterna har segat förbi vänstern som Sveriges tredje största parti. Enligt SIFO får kristdemokraterna 13,1 vilket är en ökning med 2,1 procentenheter. (199214)
[Läs vad Expressen skriver.](#)

TCO-kampanj ett slag i ansiktet
- TCO:s annonskampanj måste upplevas som ett direkt slag i ansiktet på alla lärare och föräldrar som dagligen kämpar med att försöka få barnen att använda ett värdat språk, sa Inger Davidson, kristdemokraternas 1:a vice partiordförande och ordförande för kulturutskottet, då hon talade vid Uppsala lokalavdelnings årsmöte. (199217)

Bostadsutskottet vågar inte ta itu med biddragsproblematiken
- Det är märkligt att bostadsutskottet inte vågar ta itu med biddragsproblematiken utan nöjer sig med att vänta på att regeringen ska göra något, säger Ulla-Britt Hagström och Ulf Björklund, kristdemokratiske riksdagsledamöter, i en kommentar till bostadsutskottets anslag på deras förslag om att stämna av de bostadsbiddragsgrundande inkomsterna halvårsvis, eller om möjligt kvartalsvis. (199216)

Ändra omgärande bostadsbiddragsreglerna
- Regeringen måste ändra på bostadsbiddragsreglerna så att de bostadsbiddragsgrundande inkomsterna stämms av halvårsvis, eller om möjligt per kvartal. Och detta bör gälla från och med inkomståret 1997, kräver de kristdemokratiske riksdagsledamöterna i bostadsutskottet, Ulla-Britt Hagström och Ulf Björklund. (199216)
[Protektör inom den socialdemokratiska riksdagsgruppen.](#)
[Läs vad Alf Svensson tycker.](#)
[Göran Persson ändra alla förändringar.](#)

Återgå till ett statligt utjämningsystem
- Den samlade kompetens som under tre års tid bearbetat den kommunala utjämningsen blir nu uppdraget att återinföra ett statligt utjämningsystem, krävde Ulla-Britt Hagström, kristdemokratisk riksdagsledamot, i samband med presentationen av förslaget till nytt kommunalkatteutjämningsystem. (199216)

Förslag till valsedel till Europaparlamentet
Kristdemokraternas nomineringskommitté inför Europaparlamentsvalet föreslår att Anders Wijkman ska teppa istan följd av Ingrid Höglund, riksdagsledamot, Helger Gustafsson, riksdagsledamot, Helena Hallderf-Romero, pol mag, och Lennart Sacrédeus, gymnasielärare. (199212)
[Hela listan.](#)

[Kalendariet](#)

[Textversion](#)

[Uhedsmå-
förbundet](#)

[Kvinnoförbundet](#)

[FirstClass BBS](#)



[På din ort](#)

[Lokala sidor](#)



[Rättvis fördelning](#)

[Bilda Stockholm](#)

[och Herrbotten](#)

[Valmanifäst](#)

[Vårdmanifäst](#)

[Battmanifäst](#)

[Företagarmanifäst](#)

[Budget](#)

Hemsida: <http://www.kristdemokrat.se>

3.3.4 Miljöpartiet

Miljöpartiet är ett av de mera aktiva då det gäller att utnyttja sig av de nya informationstekniska verktygen. Det märktes också på deras hemsida vårt slumpvist utvalda besöksdatum, fredagen den 11 september 1998. Som vanligt bjöd man på ljudsändning – det gjorde man varje dag under rubriken "Miljöpartiet kvart i tolv". Från programarkivet kunde man hämta hem en del tidigare sändningar som ljudfiler. En plug-in, som man kunde hämta ner från programarkivsidan, behövdes. Ljudnyheterna över partiets webbsidor innehöll notiser, korta tal av framför allt Birger Schlaug, intervjuer och blandade nyheter från miljöpartiets valkampanj.

Besökaren kunde också gå in i partiets virtuella valstuga på webben och chatta – i slutet av valrörelsen med Birger Schlaug själv. Valstugan var bemannad dagligen mellan kl. 10.00 och 14:00, sedan från kl. 18:00 till kl.

22:00. Valstugan var modererad, vilket beskrevs som att *”de frågor du skickar till en början endast kan läsas av moderatorn. Denne skickar sedan vidare frågan så att den blir tillgänglig för alla.”* Citat från webbsidan.



The screenshot shows the website of Miljöpartiet de gröna. On the left is a green sidebar with a circular logo featuring a dandelion. Below the logo are several white buttons with green text: STARTSIDAN, POLITIK, PRESSMEDDELANDEN, SPRÅKRÖREN, KONTAKTA OSS!, ADRESSER & LÄNKAR, HISTORIA, IN ENGLISH, and GRÖN UNGDOM. Below these buttons are two links: skrivtillmp@miljopartiet.se and [Webbredaktör](#). The main content area has a yellow background and features the party's name in large green letters. Below the name is a section titled "Extrakongress om EU-valet" with the text "Eskilstuna 6-7 februari. Beslutssammanfattningar, intervjuer och kommentarer från deltagare." and a link "Klicka här". Further down is a section titled "Pressmeddelanden" with three entries. Each entry has a date, a title, a short description, and a link to the full press release.

miljöpartiet de gröna

Extrakongress om EU-valet
Eskilstuna 6-7 februari. Beslutssammanfattningar, intervjuer och kommentarer från deltagare.
► [Klicka här](#)

Pressmeddelanden

99-02-17
Tillsatt internationell observatörsgrupp för Öcalan
- Det är tragiskt att Öcalan inte kunnat få personlig asyl i något västeuropeiskt land eftersom det hade kunnat bidra till en fredlig lösning av konflikten av kurdfrågan
► [Läs pressmeddelandet](#)

99-02-16
DO fortsatt självständig
- Lagstiftningen om etnisk diskriminering är en förbättring. När Miljöpartiets förslag nu går igenom blir den ännu bättre.
► [Läs pressmeddelandet](#)

99-02-16
Krav att komma in i energiförhandlingar
- Vi kan inte, om vi ska vara ansvariga för den totala budgetpolitiken, acceptera att energioverenskommen mellan s, v och c ligger som en död hand över energipolitiken.
► [Läs pressmeddelandet](#)

Hemsida: <http://www.mp.se>

En hel lång rad pressmeddelanden kunde den intresserade läsa, däribland förslaget att göra Åsa Domeij till miljöminister så att *”miljöfrågorna kunde få ett lyft och genomsyra alla beslut på ett helt annat sätt än nu,”* liksom Birger Schlaugs rörpost, som för dagen hade temat *”Och vart tog de stora frågorna vägen?”*

Därtill kunde man få svar på de tolv vanligaste frågorna om miljöpartiet – en innovation som centerpartiet väl egentligen var först med, men inte desto mindre användbar för andra partier.

Miljöpartiet var tillsammans med socialdemokraterna ensamt om att använda sig av chattprogram kopplat till webbplatser i någon större omfattning. Företeelsen att föra fram sitt budskap via direktuppspelade ljudfiler över Internet delade de med moderaterna och socialdemokraterna.

3.3.5 Moderata samlingspartiet

moderaterna

- Våra idéer och åsikter
- Våra aktiviteter
- Carl Bildt
- Vårt parti
- Press- & Mediaarkiv
- Öur party
- På andra språk
- Ditt stöd
- Länkar till nätet
- Debattforum

Moderaterna
Box 1243
111 82 Stockholm.
Tfn 08-676 80 00.
Fax 08-21 61 23.
Email: info@moderat.se
webmaster@moderat.se

Form och design:
[Pir nva.worldmedia.se](http://www.nva.worldmedia.se)

Senaste Nytt Add to Active Desktop

- 990216 Westerberg: AssiDomän
- 990216 Björck: eng radioutredningen
- 990216 Beatrice Ask: eng "könsords-kampanjen"
- 990215 Umlände av Carl Bildt måndagen 15 febru
- 990215 Tobisson: EMU-beslut
- 990215 Lundgren: bostadsrättsbeskattning
- 990215 Hökmark: S-förslag stryper fria radion

Beställ Carl Bildts veckobrev kostnadsfritt!

Notiser

Nu införs en vårdgaranti

Europeisk strategi för tillväxt och jobb

Socialdemokraternas och moderaternas europeiska partier har nu fastlagt sina program inför årets val till europaparlamentet.

Carl Bildt: Ett Fredens och Frihetens Europa

Carl Bildt inledningstalade vid moderaternas Europakonferens i Stockholm den 12-13 februari. I talet tog hand bland annat upp att det nu är tio år sedan 1989 - året då muren föll, då Sovjet lämnade Afghanistan och då Estlands flagga åter kunde vaja över Tallin. Och att det då - 1989 - bara var vi moderater som vågat tala om det europeiska samarbetets nödvändighet och socialismens nära förestående fall. Men möts med tystnad och avståndstagande.

Gun Hellsvik: Vissa etiska värden och principer får aldrig ifrågasättas

Chris Helster: En vårdgaranti som innebär att människor kan få vård i tid. Men bara i de bergerligt stynda landstingen med moderater i ledningen, Stockholm, Skåne och Halland.

Hur många bor i Umeå, Karlstad och Malmö?

Gör det möjligt att gå till jobbet.

Hemsida: <http://www.moderat.se>

Moderaterna var först om att lägga upp en hemsida på webben. Det gjorde man i augusti 1995. Moderaternas partiledare Carl Bildt var den svenske politiker i ledande ställning, som först tog informationstekniken till sig. Då han 1991 blev statsminister, gjorde han e-post via Internet känt genom sin adress statsministern@sb.gov.se. Moderatledaren var också en av de första att utnyttja videokonferenser, vilket Gunnar Steiner vittnat om.

Den allra första satsningen moderaterna gjorde på informationsteknik var BBS Moderat, som sattes upp för att ge möjligheter att följa den dagliga verksamheten. Partiet använde sig av tekniken för direktuppspelad video första gången den 3 februari 1997 för en presskonferens.

Under 1994 lanserade Carl Bildt sitt veckobrev. Det innehåller hans egna tankar om och reflektioner kring det som pågår i det politiska sammanhanget i både den direkta omgivningen och ute i stora världen. Varje måndagsmorgon dimper det ner i den elektroniska brevlådan. Veckobrevet kan vem som helst prenumerera på via moderaternas webbplats. Fler än 20 000 läser det regelbundet.

Min valda besöksdag innehöll hemsidan som vanligt en länk direkt till Carl Bildt, där bl a han mest aktuella veckobrev kunde läsas, och där man fick veta allt om partiledarens program de närmaste timmarna. En lista över rubriker som *"Tippa med moderaterna"*, partiprogram, information om partiet, partiledning och annat standardmaterial, innehöll också en intressant länk, nämligen till en beskrivning av vad moderaterna står för på sju språk utöver svenska – engelska, finska, spanska, bosniska, grekiska, turkiska och persiska.

Under rubriken "Press- och mediaarkiv" hittade man ett spännande dokument med rubriken *"Manifest för ett nytt sekel"*, som handlade om den förnyelse och den omvälvning som pågår runt om i världen och som innehöll förslag om hur Sverige skulle kunna förhålla sig till detta. En mer grundlig innehållsanalys än denna skulle sannolikt ge oss ytterligare exempel på ett parti som använde sin webbplats för att föra nya ämnen i en politisk debatt, som väl tidvis tedde sig lite stillastående.

Varje vardagsmorgon kl. 10:15, så också denna, sändes *"Moderaterna direkt"*, en tio minuter lång sändning på direktuppspelad video via Internet. Den kunde ses med hjälp av RealPlayer, som också det kunde laddas ner från webbplatsen. Man kunde även ta ner den gångna veckans sändningar som filer för direktuppspelad video. Dessa innehöll aktuell information och kommentarer till valrörelsen gjorda av ledande företrädare för partiet – Chris Heister, Beatrice Ask och Gun Hellsvik, utöver partiledaren. Varje vardagsmorgon kopplade 1 000 svenskar upp sig till denna moderaternas live-sändning i RealVideo. Moderaterna ser, att intresset för att följa dessa sändningar med hjälp av direktuppspelning ökar hela tiden.

Under egen rubrik kunde man ladda ner Carl Bildts framträdande i Grisslehamn som en videofil för direktuppspelning.

För de avancerade användarna av informationsteknik har moderaternas hemsida en ganska liten knapp på första sidan, som heter "Add to Active Desktop". Detta är en sofistikerad funktion för den som har fast Internet-uppkoppling, Internet Explorer 4, RealPlayer och, givetvis, Active Desktop, installerade på sin dator. Tack vare funktionen "Add to Active Desktop" kan man t ex prenumerera på *"Moderaterna Direkt"*, så att får hem det på samma sätt som man får Carl Bildts veckobrev.

Med hjälp av RealPlayer hade man också tillgång till moderaternas TV- och biobudskap, bl a gamla reklam- och propagandafilmer från 1930-talet och framåt. Det fanns även länkar till andra videofiler för direktuppspelning via Internet.

Därutöver erbjöd webbplatsen denna dag, den 11 september 1998, sina besökare en lång rad intressanta länkar, inte minst till "vänner i världen". Via dessa kan besökaren på hemsidan enkelt surfa vidare till likasinnade politiska partier på flera håll i världen. Givetvis kan man även länka till Moderaternas Ungdomsförbund, MUF, men de har naturligtvis en egen hemsida: <http://www.muf.se>.

E-post kan man som skrivits om ovan sända både till partiet och till Carl Bildt, men det verkar vara lite si och så med besvarandet av all den post som kommer in. Jag har i vart fall, trots upprepade försök, inte lyckats få svar på avsänd e-post.

Söndagen den 20 september 1998 kunde man i morgontidningarna läsa, att hackers hade brutit sig in på moderaternas hemsida. Den som öppnade partiets adress, hamnade hos vänsterpartiet eller på en pornografisk sida. Klickade man på Carl Bildts bild för att få veta något om hans program eller söka efter hans senaste uttalanden, hamnade man hos vänsterpartiet. Det fanns också en länk till en sektledare, med vilken det uppgavs att Carl Bildt skulle föra en diskussion. Detta är det enda kända fallet av sabotage på en webbplats under den gångna valrörelsen. Även om vissa socialdemokrater verkade anse det vara sabotage, att MUF på sin egen webbplats gjorde en parodi, eller om man så vill, en satir, på SAPs hemsida, så får man väl som utanförstående anse den mer vara del av de allmänna tjyv- och rackarknep som förekommer i det politiska spelet än regelrätt sabotage.

3.3.6 SAP, Socialdemokratiska arbetarpartiet

– Under VAL98 var Sveriges socialdemokratiska arbetarepartis högkvarter på Sveavägen 68 i Stockholm landets mest besökta partilokal, hävdar Gunnar Steiner.

Därifrån finns möjligheter att koppla upp interaktiva videomöten över ISDN-nätet till hundratalet platser i Sverige. Och direktuppspelad video har givit nya dimensioner till det nästan slitna begreppet gränslös kommunikation. Genom att koppla direktuppspelad video till en chattfunktion på partiets webbplats på Internet finns det möjligheter till interaktivitet även i detta medium, direktuppspelad video. Partihögkvarteret har egna ISDN-uppkopplingar, vilket ger god kvalitet både på bild- och ljudöverföring för direktuppspelad video.



Hemsida: <http://www.sap.se>

Socialdemokraterna var det parti som satsade mest på att använda sig av Internet och direktuppspelad video under valrörelsen, detta för att skaffa sig egen erfarenhet av hur tekniken fungerar och vad man kan göra med den i framtiden. Se [avsnitt 4.5](#), för en närmare beskrivning av hur socialdemokraterna använde sig av sin webbplats och videofiler för direktuppspelning under valrörelsen.

Vad mötte man då om man tog sig in på socialdemokraternas gul-turkosa hemsida den 11 september 1998? Överst stod de "eviga" rubrikerna – vår politik, vårt parti, media och skola. Vänsterspalten innehöll länkar till index, verktyg, och "international". Så dagens fråga, som kunde besvaras med ja eller nej, webbnytt, där man kunde lägga in e-post, och en sökmotor för hela webbplatsen, där man kunde söka på ord. Man kunde gå in i en 3D valstuga, vilket säkert inte så många lyckades med, läsa en del tal och uttågningar till de övriga partierna, ta hem nyheter från partiet, lyssna på ljudogram och från en diger lista välja vilken videofil man ville titta på via direktuppspelning. Man kunde spela spelet "SAP-man", ett slags Pac-manversion, som jagade blå högerspöken, och man kunde ladda hem en skärmläckare.

Den dagens presskonferens, som liksom alla andra som sändes dagligen kl. 09:30, ägde rum i samlingssalen i bottenvåningen på Sveavägen 68 i Stockholm, var med Anna Lindh. Några journalister var närvarande i salen, och ett antal från landsortspressen följde på sina hemmaredaktioner händelsen via direktuppspelning på Internet. Gunnar Steiner och Kristina Magnusson kodade och sände från kontrollrummet alldeles bakom samlingssalen.

Några veckor tidigare, i mitten av augusti 1998, kunde den nyfikne se följande videoupptagningar via socialdemokraternas hemsida på Internet:

- Arbete och välfärd, en drygt 11-minuters intervju med Erik Åsbrink, gjord i mitten av juli 1998
- Att vara minister, en cirka 13 minuter lång intervju med Ulrika Messing, också den från mitten av juli 1998
- Vad gör SSU? 13 minuter med Niklas Nordström
- Invigning av socialdemokraternas hemsida, lite drygt 4 minuter med Göran Persson
- Introduktion www.sap.se ger en dryg minut med Margot Wallström
- Tal om IT under 18 minuter av Göran Persson
- 1 maj-tal i 3 minuter med Göran Persson

Allt eftersom valrörelsen fortskred, växte antalet videofiler snabbt. Totalt upptog menyn över socialdemokraternas videoarkiv 22 inspelningar gjorda för direktuppspelning den 11 september 1998. Den äldsta var en mycket kort inspelning med Margot Wallström, som introducerade www.sap.se. I menyn över videoarkivet finns dels angivet den tid varje videoprogram tar, dels erbjuds olika versioner för olika typer av uppkopplingar, bl a uppkoppling via 28.8 kbps modem, via 56 kbps modem, eller via ISDN DUO/LAN. Vissa produktioner erbjuder alla tre möjligheterna. Man laddar enkelt ner den programversion man vill se genom att klicka på filnamnet. Dessförinnan har man givetvis installerat RealPlayer.

Socialdemokraterna tog WM-data till hjälp då de skulle skapa sin webbplats. Redan från början hade partiet gjort klart för sig vad man ville uppnå – webbplatsen skulle kunna redigeras utan särskilda verktyg, webbplatsen skulle förnyas varje dag – ingen besökare skulle möta samma sida dag efter dag, och platsen skulle vara interaktiv i så hög grad som möjligt.

Webbplatsen, som bygger på en stor databas, har cirka 4 000 sidor, som får information från många olika servrar. Cirka 6 000 besökare per dag hade webbplatsen strax före valet. Som allra mest hade socialdemokraterna 1 000 användare inne på hemsidan samtidigt.

Efter valet konstaterade socialdemokraternas koordinator Kristina Magnusson, att direktuppspelad video och tekniken för direktuppspelning fungerat mycket bra både vad gällt överföringen av ljud och bild.

– Erfarenheterna blev mycket positiva och vi anser allmänt, att tekniken med direktuppspelad video ger möjligheter till en bättre delaktighet i det politiska arbetet, inte minst genom närvaroupplevelsen med de politiskt ansvariga i bild och ljud över telenätet, säger hon.

Även socialdemokraterna närstående LO har studerat direktuppspelningsteknik, bl a för att förse de ca 350 000 personatorer, som på förmånliga villkor står till medlemmarnas förfogande, med mediakort. Till saken hör, att LO byggt upp en egen studio för sändningar av direktuppspelad video – ”LO TV” kallas tjänsten.

Den 21 september 1998 blev socialdemokraternas hemsida listad bland världens tio bästa politiska webbplatser av det amerikanska Nät-nyhetsbrevet netpulse – se vidare avsnitt 7.7.

3.3.7 Vänsterpartiet

Då man före valet loggade in på västerpartiets sida, möttes man av en massa röd och grön färg, som gjorde, att det tog ganska lång tid innan man kom underfund med vilket hemsidans innehåll egentligen var. Löpsedeln innehöll sådant som var på gång just då, vilket mest var en katalog över var partiledaren Gudrun Schyman befann sig och vad hon gjorde minut för minut. Eller också Lasse – antagligen avsågs Lars Ohly – eller också Johan, som man får anta var Johan Lönnroth.

Den om vänsterpartiet fåkunnige blev inte mycket klokare, inte heller av diverse uttalanden och pressinformationer, som man kunde läsa – de flesta var tydligen avsedda för dem som visste allt om partiet. Det språkliga anslaget var sådant – ungefär ”hej gamle galosch – det var inte i går!” och så förväntas man redan ha ingående kunskaper om vem som är vem och vem som gör vad och varför det är speciellt bra att någon säger si eller så. Inte hjälpte det heller, att det stod en liten ilsken tecknad figur någonstans på hemsidan och sade något mer eller mindre ur sitt sammanhang lösryckt.

Det verkligt intressanta med vänsterpartiets röd-gröna webbplats var, att man direkt kunde länka till partiets samtliga lokala partiorganisationer, ett drygt 80-tal – över Sveriges hela avlånga land. Varje lokalorganisation hade lagt upp sina egna webbplatser. Via dessa fick man veta vilka personer som ledde det lokala partiarbetet och vilka de lokala politiska prioriteringarna var. På lokalorganisationernas hemsidor fanns mycket information att hämta.



Vänsterpartiets rikssidor



ALLT FÖR SKOLARBETET

PRESSMEDDELANDEN

VÅR POLITIK

VÅR ORGANISATION

LÄNKAR & ADRESSER

BLI MEDLEM

VÄNSTERN PÅ NÄTET

V - DIREKT:
LOGGA IN INFO

LÄNKARTILL:
Vänsterpartiet



E-post: [Politisk information](#)
E-post: [webbanvändning](#)

© Vänsterpartiet
Kungsgatan 84
Box 120 60
112 93 Stockholm
tel 08-654 08 20
fax 08-653 23 85

Ge synpunkter på Vänsterpartiets arbetsmarknadspolitik.

Vänsterpartiet ska på sin nästa kongress anta ett nytt arbetsmarknadspolitiskt program. För att stimulera diskussionerna om programmet har partiet arbetat fram ett [diskussionsunderlag](#). Vi vill gärna ha dina synpunkter.

Vänsterpartiet inför EU-valet

[Vänsterpartiets valsedel](#) inför EU-parlamentsvalet den 13 juni är nu fastställd.

[Vänsterpartiet inför EU-valet](#). Ett kort pressmeddelande.

Vi återkommer med partiets nya EU-program så snart EU-konferensens ändringar har förts in.

[Vänsterpartiet i riksdagen.](#)

[Vänsterpartiets partistvårelse](#)

Rapport från EU-kritiska rådet: [Sverige, EU, maten och djuren](#)


LÄNK TIPS!

[Levande historia](#)

[Vänsterpartiets kalendarium](#)

Hemsida: <http://www.vansterpartiet.se>

3.4 Snabba intryck av partierna på Nätet

Även om det ligger utanför denna rapport att göra en analys av riksdagspartiernas användning av Internet och webbplatser, kan det ändå vara av intresse att ge några snabba intryck från desamma. Några generella slutsatser kan man dra av partiernas Internet-användning.

För det första behandlas detta nya medium som ytterligare en kanal för att sända information, även om några försök att kommunicera görs på flera webbplatser. Ett sätt är att be hemsidornas besökare svara på väl tillrättalagda ja- eller nejfrågor. Ett annat sätt är att inbjuda besökarna att ställa egna frågor via e-post, som sedan besvaras av någon av partiledningen ut-

sedd person. Partierna har lite olika policies för hur snabbt frågor besvaras, och kanske också för vilka frågor som besvaras. Och ytterligare ett är att koppla chattprogram till webbplatsen samt erbjuda besökaren möjlighet att chatta med en eller flera personer i partiledningen.

Men så här långt behandlas Internet huvudsakligen som ytterligare en informationskanal, en kanal som avsändaren använder för att oemotsagd föra fram sitt budskap till mottagaren. Vem mottagaren kan tänkas vara får man ganska ofta anledning att fråga sig. Vissa dagar fick jag intrycket av att partierna använde sig av Internet för att mosa till sina motståndare, inte för att övertyga en vilse sökare om varför han/hon skall stödja just det partiet eller för att fördjupa den demokratiskt förda debatten. Om det är så att partierna i Internet ser ytterligare en kanal för partiinternt käbbel, lär den breda allmänheten snabbt tappa intresse för de politiska webbplatserna, vilket vore till förfång för alla de demokratiska processerna.

För det andra hade bara ett par partier tagit möjligheterna med interaktivitet till sig. Chatting som en interaktiv kommunikationsform via Internet användes främst av socialdemokraterna och miljöpartiet. Socialdemokraterna kopplade dessutom samman möjligheterna till direktuppspelad video med chattprogram och såg bl a till att de lokala partidistrikten runt om i landet kunde ställa frågor till de olika ministrarna inför valet. Och dåvarande skolministern Ylva Johansson använde varje vecka chattprogram för att kommunicera med lärare och elever i direkt anslutning till sina sändningar av direktuppspelad video via Internet om skolpolitiska frågor. Miljöpartiets språkrör ställde under senare delen av valrörelsen på bestämda tider varje dag upp för ett par timmars chatt via partiets hemsida i partiets virtuella valstuga. Min privata gissning är, att då väl erfarenheterna från valrörelsen är utvärderade och varje parti gjort klart för sig vilka konsekvenser de vill dra, så kommer vi att få se en del intressanta och kreativa lösningar på hur man kan använda Internet i interaktiva processer för debatter och dialoger.

För det tredje var innehållet på de olika webbplatserna förvånansvärt likartat. Det verkar som om varje parti med självaktning måste presentera introduktioner till och genomgång av partiets program, listor över partistyrrelser och kommittéer och vad det nu kan kallas, ge information om hur man kan kontakta nyckelpersoner och liknande. Löpsedlar med dagsaktuellt var viktiga inslag och tar stort utrymme, liksom länkar till olika sorters arkiv, t ex pressreleaser, motioner, uttalanden av partiordföranden och andra ledande personer. Av vad jag kunde se den dag jag var inne på samtliga partiers webbplatser, var det få partier som utmanade besökarna till debatt av viktiga ämnen. Folkpartiet gjorde ett försök då de lade ut sitt IT-program för demokrati. Och kanske gjorde moderaterna ett försiktigt försök, då de presenterade sitt manifest för ett nytt sekel. Däremot är det bestående in-

trycket av innehållet att många ägnade sig åt ren polemik med oppositionen på sina webbplatser.

Det här visar tydligt på de annorlunda krav på innehåll, som Internet och inte minst interaktiva medier ställer. Informationstekniken är inte detsamma som ett pappersbundet medium – det är annorlunda, men vad är det som är annorlunda? Informationstekniken avslöjar obarmhärtigt oförmåga till förnyelse och nytänkande. Och här ligger den stora utmaningen för partistrateger och -informatörer. Några av partierna börjar greppa de nya kraven. Det blir intressant att följa utvecklingen framöver.

För det fjärde verkar det som om ingen webbmaster vill missunna sig är att skapa mer eller mindre märkliga spel. Under valkampanjen lockade folkpartiet med det Shockwave-styrda spelet "Valsimulator", som det tog mycket lång tid att ladda ner. Spelet gick ut på att man svarade ja eller nej på några av de frågor som står partiet närmast och så röstade man. Därefter fick man reda på om man röstat "rätt", dvs om de svar man givit stämde överens med den inställning det parti man röstat på sagt sig ha. Det var en intressant och engagerande typ av spel, men, som sagt, trögt och knöligt att ladda ner. På sin hemsida hade folkpartiet ett tag "Pussla med Persson", socialdemokraterna hade ett spel som heter "SAP-man" och som liknar gamla kära "Pacman", men i SAP-versionen jagas det blå högerspöken. I början av november 1998 hade 122 400 personer spelat "SAP-man" på socialdemokraternas hemsida enligt en konsult, som arbetat med webbplatsen. Kanske är det så att spel är populärare än fakta? Kanske är spelen ett utslag av att det fortfarande huvudsakligen är unga män, i vissa fall mycket unga, som svarar för innehållet på webbplatserna? Man kan undra om användningen av Internet också ökar den berömda "grabbighetsfaktorn" i politiken?

För det femte fanns på varje partis hemsida en uppsjö av intressanta länkar, en för varje besökare mycket användbar funktion. Framför allt erbjuds länkar till diverse närstående organisationer och individer. Vänsterpartiet har t ex en mycket effektiv lista över länkar till samtliga lokala partiorganisationer över hela Sverige. Moderaterna har bl a en lång lista på länkar till "vänner" över hela världen. Att man från varje moderpartis hemsida kunde komma i kontakt med ungdomsförbund och kvinnoförbund i de fall sådana finns, är självklarheter. Folkpartiet, kristdemokraterna och moderaterna hade också länkar till samtliga sina riksdagsledamöters hemsidor, i folkpartiets fall även till alla som ställde upp i personval.

För det sjätte bjöds det på några tekniskt avancerade funktioner som ställde stora krav på webbplatsbesökarens system och Internetuppkoppling, tillgång till mjukvara och kunskap. Exempel är socialdemokraternas tredimensionella valstuga, som man bjöds stiga in i, och moderaternas Advanced

Desk-funktioner. Intressant vore att veta, hur många besökare som egentligen använder sig av dessa funktioner. Thomas Johansson, webbmästare på SAP, berättade helt glatt efter valet, att den tredimensionella valstugan mera var att betrakta som ”en kul grej”, som ett av alla försöken att pröva sig fram till vad webbplatsens besökare vill ha och vad de tar åt sig. Uppenbarligen tillhör 3D-program inte den kategorin, åtminstone inte om de är svåra att ladda ner och öppna.

För det sjunde, och slutligen, bjöds det inte direkt på några innovativa grepp, om man bortser från de ljud- och videofiler som var åtkomliga via Real Player-mjukvaran. Den som ofta besöker amerikanska webbplatser kände sig väl hemma både på moderaternas och socialdemokraternas hemsidor. Och att anse att centerns och miljöpartiets versioner av de vanligaste frågorna är direkta ”innovationer” vore väl att överdriva – på nästan varje amerikansk hemsida finns så kända FAQs, Frequently Asked Questions.

Till syvende och sist måste man medge, att det faktum att samtliga svenska riksdagspartier ”vågat” sig ut i cyberrymden trots bristande ekonomiska resurser, tid och kunskap är något som är värt att hedras och beundra.

3.5 Blir Internet politikernas kommunikationsmedium?

Socialdemokraternas erfarenheter av bl a direktuppspelad video via Internet under valrörelsen var så positiva att de bestämt sig för att gå vidare. Första steget är en grundlig satsning på ytterligare förbättrad informationsspridning inom den egna partiorganisationen med hjälp av interaktiva informationstekniska verktyg. Moderaterna avser också att använda sig i än högre grad av den nya tekniken. Folkpartiet har lanserat sitt IT-program och måste väl på något sätt leva som de lär. Miljöpartiet är i färd med att lära sig mera, medan det i skrivande stund är oklart vad centerpartiet, kristdemokraterna och vänsterpartiet tänker ta sig för med Internet och sådana interaktiva verktyg som direktuppspelad video och videokonferensteknik.

Det kommer att bli intressant att följa i vilken mån ett uttalande av riksdagens IT-chefs, Carl-Gerhard Ulfhielms, uttalande blir verklighet, ett i vilket han hävdar att inför nästa ordinarie riksdagsval kommer majoriteten av kandidaterna tvingas vara aktiva på Internet (se vidare kapitel 5, som bl a innehåller en intervju med C-G Ulfhielm). Sannolikheten för att han får helt rätt är stor. Kommer de 350 000 persondatorer med mediakort LO förutser skall köpas av medlemmarna, verkligen också att distribueras, kommer vi än närmare möjligheten till e-demokrati.

En förutsättning för att Internet skall bli partiernas och politikernas huvudsakliga kommunikationsmedium är att graden av säkerhet ökas så att webbplatser och hemsidor blir mycket svåra att bryta sig in i och manipulera. Den typ av sabotage moderaterna råkade ut för inför själva valdagen är minst sagt osmakliga och oacceptabla i ett samhälle som strävar mot en fördjupad demokrati. Eller för att citera Gunnar Steiner:

– Dålig användning av tekniken faller alltid tillbaka på tekniken.

En annan är att interaktiviteten slår igenom med full kraft, så att det blir mycket enkelt att kommunicera via Internet, kanske utan att man behöver ladda ner speciella program och videofiler. En tredje förutsättning för att Internet skall bli ett verktyg för e-demokrati är att människor – alla människor – tar åt sig tekniken på samma sätt som de tagit till sig telefonen, först den fasta, sedan den mobila, och televisionen.

Så här långt har Internet-användningen visat sig oförutsägbar – varje utsaga om Internets framtid har kommit på skam. Så kan det bli också framöver.

4 VAL98 -försök till beskrivning av IT-användningen under en valrörelse

Söndagen den 20 september 1998 gick svenska folket till val till riksdagen, kommunfull-mäktige och landstingsfullmäktige. I media spåddes det att 1998 års val skulle bli det val där Internet och multimedia slog igenom som kanaler för propaganda och debatt. Så menade bland andra professor Peter Esaiasson, statsvetare vid Göteborgs Universitet, att 1998 års valrörelse skulle bli den då informationsteknik fick sitt genombrott i den demokratiska processen på allvar:

– *Mellan tio och femton procent av väljarna kommer att besöka partiernas hemsidor. Det är en gissning som baseras på senaste valet i USA. Det är principiellt viktigt att partierna gör sig oberoende av journalisterna.*

En av dessa senare, Jörgen Jörgensen vid Dagens Nyheters ledarredaktion, gjorde för sin del följande bedömning:

– *Valet 1998 blir det första svenska allmänna val där IT spelar en roll. Användarna av partiernas hemsidor blir till en stor del ungdomar som är vana vid mediet, journalister som söker information och partiernas valarbetare, som snabbt och enkelt får information och direktiv från partihögkvarteren i Stockholm.*

Några journalister ställde sig dock tveksamma till att VAL98 skulle bli det första IT-valet, bl a DN:s Niclas Lindstrand, som den 14 augusti 1998 gjorde en intressant analys av partiernas hemsidor. Så här inleder han sin artikel "Röstfiske på nätet ger inget napp" (Dagens Nyheter fredagen den 14 augusti 1998):

– *Elektroniska medier skulle ge politikerna möjlighet att få direktkontakt med väljarna utan att avbrytas av frågvisa reportrar.*

Problemet är att oemotsagda budskap på hemsidor knappast gör att någon osäker väljare känner sig tryggare. Snarare fungerar de etablerade partiernas sidor som alla andra webbsidor: de riktar sig främst till dem som redan är intresserade. Många ger en känsla av "vi måste visst ha en webbsida också", ungefär som många kommersiella företags första försök för några år sedan.

Statsvetaren och valforskaren Peter Esaiasson vid Göteborgs universitet, citerad ovan i positiv anda, var uttryckte samtidigt en viss skepsis till att VAL98 skulle bli ett IT-val. Han gör jämförelsen med den förra tekniska

revolutionen som påverkade politiken, den då TV fick genomslag. Det första TV-valet var 1960.

– *Då var det kanske 60 procent av hela befolkningen som tittade på TV, all annan verksamhet stannade av*, säger Peter Esaiasson i en TT-intervju den 14 augusti 1998.

Facit på att Internet faktiskt spelade en roll under VAL98 fick vi under sista veckan av oktober 1998. Då fick omvärlden veta av undersökningsföretaget SIFO, att drygt 300 000 svenskar, de flesta i åldrarna 24 – 36 år, besökte partiernas hemsidor under valrörelsen. Flest besök fick moderaternas webbplats, tätt följd av socialdemokraternas och folkpartiets. Så visst fick både professor Esaiasson och redaktörerna Jörgensen och Lindstrand var och en på sitt sätt rätt.

Enligt Finanstidningen lade de svenska partierna ner 110 miljoner kronor på reklam inför VAL98. Socialdemokraterna lade ner drygt 40 miljoner. Vad kostade de olika partiernas IT-satsningar? Svaret på det har vi ännu inte.

4.1 Direktuppspelad video under valrörelsen

Socialdemokraterna var det parti som satsade mest på att använda sig av Internet i 1998 års valrörelse för att överföra sitt budskap i form av filer för direktuppspelad video, dvs rörliga bilder med ljud via direktuppspelning. De var ingalunda ensamma. I slutspurten inför VAL98 bjöd moderaterna på dagens videosändning för direktuppspelning via RealVideo kl. 10:15 under titeln *”Moderaterna direkt”*. Även Folkpartiet använde direktuppspelad video för att sända sina budskap i form av filer av rörliga bilder med ljud.

I det här kapitlet ger jag olika exempel på hur de olika partierna använde sig av direktuppspelad video och andra tillämpningar av informationsteknik för att nå framgång i 1998 års riksdagsval. Man skall dock komma ihåg, att redan under de intensivaste kampanjveckorna inför valet 1994 användes videomöten i olika debattsammanhang – direktuppspelning ingick inte i verktygsuppsättningen då. Men det kan vara värt att konstatera, att då nya medier finns används de även i politiska sammanhang – nya medier är trots allt inte så nya i den offentliga debatten det ibland kanske påskines.

4.2 Valinformation från riksdagen, Riksskatteverket och medierna

Partineutral information om 1998 års val kunde man hämta från riksdagen och Riksskatteverket. Även massmedierna spelade naturligtvis en viktig roll för informationsspridningen, även om det vanligen finns partipolitiska förtecken i de journalistiska alstren. Så lade riksdagen upp en speciell hemsida på Internet med adress: http://www.riksdagen.se/debatt_9798/tema/val98 med information om valet. Valvaka hölls för första gången i Riksdagshuset. På plats fanns centerpartiet, kristdemokraterna och vänsterpartiet liksom miljöpartiets hela partiledning. Omkring 200 journalister från när och fjärran var ackrediterade att i Riksdagshuset följa valvakan.

Även dagstidningarna och etermedierna hade speciella hemsidor med valinformation – Dagens Nyheters valsida på nätet fann den nyfikne på adressen <http://www.dn.se/val98> – Dagens Nyheter hade till och med en egen webbsida för kommunvalet i Stockholm, vars resultatsammanräkning man kunde följa minut för minut, <http://www.dn.se/stockholmsvalet>. Svenska Dagbladets kunde man nå på webbadressen <http://www.svd.se>. Och från riksdagens hemsida – <http://www.riksdagen.se> – kunde man länka till en rad institutioner och medier, som spelar en roll som övervakare av de demokratiska processerna. Här fanns länkar till bl a:

- Aftonbladet med valinformation på Aftonbladets webbplats;
- Dagens Nyheter med valinformation på DN:s webbplats – se adress ovan;
- Demokratitorget, som är demokratiutredningens mötesplats för diskussion;
- Riksskatteverket med information om röstning, partiregistrering och valresultat – adress är: <http://www.rsv.se/val/>;
- Svenska CNN med CNN:s nyheter om valet;
- Svenska Dagbladet med valinformation på Svenska Dagbladets webbplats – se adress ovan;
- Svenska valforskningsprogrammet informerade om statsvetenskapliga institutionen vid Göteborgs universitet, som bl a gör väljarundersökningar och studier av riksdagens ledamöter;
- Sverige Direkt gav information om kommun- och landstingsval;
- Sveriges Radio med information om SR:s bevakning inför valet;
- Sveriges Television gav STV:s bevakning av valet;
- Torget gav valinformation på Postens webbplats i samarbete med riksdagspartierna;
- TV4 bevakade VAL98 via TV4:s webbplats;
- Yahoo! Sverige erbjöd ämneskatalogen Yahoos valinformation och länkar till andra webbplatser och pressmeddelanden.

Via Riksskatteverkets hemsida – <http://www.rsv.se/val/> – kunde den fåkunnige skaffa rent praktisk information om hur själva valproceduren går till och vad som gällde speciellt för personval. Enligt Riksskatteverkets informationsbroschyr, utsänd till alla Sveriges hushåll under senare hälften av augusti, och samma verks elektroniska information via webbplatsen – <http://www.rsv.se> – var det första gången svenskarna kunde personrösta i samtliga val. Tidigare var det bara möjligt att personrösta i riksdagsvalet.

Tre typer av valsedlar förekom: namnvalsedel med det aktuella partiets förslag till kandidater i den ordning partiet föreslår, partivalsedlar med enbart partinamnet och blanka valsedlar. Partivalsedlar fanns för Arbetarepartiet-Socialdemokraterna, Centerpartiet, Folkpartiet liberalerna, Kristdemokraterna, Miljöpartiet de Gröna, Moderata Samlingspartiet, Ny Demokrati och Vänsterpartiet. På de blanka valsedlarna kunde man själv skriva dit partinamn och kandidatnamn. Skrev man inget blev valsedeln ogiltig.

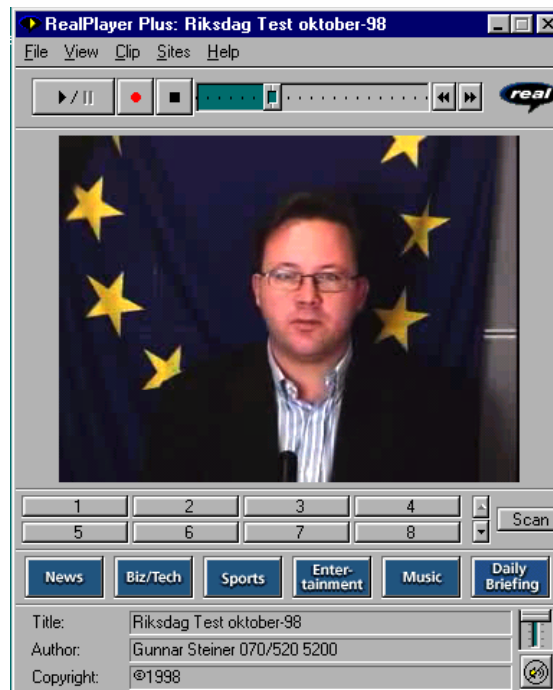
Det nya i VAL98 var, att det på årets partivalsedlar fanns en ruta framför namnet på varje kandidat på de olika partiernas listor. Den som ville personrösta satte ett kryss i rutan för den kandidat man ville ha vald. Var och en fick bara personrösta på en kandidat på varje lista. För att en kandidat skulle bli vald genom personval, måste vederbörande ha fått ett bestämt antal ”kryss”, ett antal som varierar med valkrets och de olika typerna av val. För att bli personvald i riksdagsvalet måste kryssen motsvara minst åtta procent av partiets röster i valkretsen. För att en kandidat skulle bli vald till kommunfullmäktige krävdes minst fem procent av partiets röster i valkretsen, dock minst 50 röster. Och för att komma in i landstingsfullmäktige behövdes fem procent av partiets röster i valkretsen, men de fick inte vara färre än 100 röster.

– Personvalet har lett till, att kandidaterna till olika politiska poster har behov av att framträda personligen, kommenterar Gunnar Steiner. Helt klart har personliga webbplatser på Internet haft betydelse för de kandidater som varit synliga och flitiga med att använda sina hemsidor.

En del av de ca 300 personvalskandidaterna var mycket aktiva via sina hemsidor på Internet. Socialdemokraternas Kent Härstedt från Skåne, som drev egen valkampanj, fick 18% av rösterna i sin valkrets och kom in i riksdagen. Folkpartiets Eva Flyborg från Göteborg slog med sina 11% av rösterna ut partikandidaten på första plats och blev omvald till riksdagen. Hon är känd som en flitig IT-användare.

Valresultaten räknades fram på traditionellt sätt. Först räknades rösterna på partierna och mandaten fördelades efter antalet röster. Därefter kontrollerades vilka kandidater som klarat spärren för personrösterna. Den som fått flest personröster – eller kryss – fick första partimandatet, den som fått näst flest det andra, osv till dess att samtliga mandat var fördelade. Skulle

det ha varit så att inte tillräckligt många kandidater klarat spärren, tillsattes mandaten i den turordning respektive parti föreslagit.



Socialdemokraten Kent Härstedt från Skåne använde sig flitigt av "TV över Internet" under den personvalskampanj han drev. Som riksdagsledamot är han också intresserad av det här mediet för att kommunicera med sina väljare.

Då samtliga kryss väl var räknade bjöds flera partier på överraskningar – väljarkåren föredrog inte i alla fall de kandidater som toppade partiernas lista. Men det är en helt annan historia, som belyses i avsnitt 4.6.

4.3 VAL98 - ett valarbete i tiden

Gunnar Steiner fungerade på sätt och vis som valarbetare under VAL98 – under valrörelsen genomförde han ett hundratal sändningar för TV över Internet med hjälp av direktuppspelningsteknik. I första hand var det socialdemokraterna som tog åt sig Gunnar Steiners kunskaper och hyrde in honom som konsult för själva valrörelsen, men även folkpartiet, centerpartiet och kristdemokraterna utnyttjade honom i begränsad utsträckning. I demokratins namn ser Gunnar Steiner speciellt fram emot att arbeta med de interaktiva medierna för alla riksdagens partier.

Eftersom Kristina Magnusson hos socialdemokraterna var den i Riksdagshuset som först bland partierna i grunden insåg vilken resurs det fanns i

Gunnar Steiners kunskaper, blev han inhyrd som konsult för att hjälpa de socialdemokratiska statsråden och den socialdemokratiska valorganisationen att utnyttja sig av den nya tekniken. Gunnar Steiner påpekar än en gång, att inför VAL98 tog inget annat parti till sig den direktuppspelade tekniken med TV över Internet i samma utsträckning som socialdemokraterna. För framtiden hoppas han dock på att också de andra partierna skall lära sig använda den.

– Naturligtvis kommer de andra också att dra nytta av TV över Internet, det är jag övertygad om, säger Gunnar Steiner. Men det behövs en intern entusiast med god förankring och hög trovärdighet, en i varje partiorganisation. Socialdemokraterna har det i Kristina Magnusson, som ju fått hela partiapparaten att sluta upp! Hennes kunskap och entusiasm smittade av sig till andra och skapade så fler interna entusiaster.

– Kristina Magnusson har hittat ett mycket effektivt verktyg i den politiska debatten i direktuppspelad video, eller streaming via Internet, dvs TV över Internet, kommenterade Gunnar Steiner sitt arbete veckorna före valet. Det är fantastiskt att kunna utforma sitt budskap i både ord och rörlig bild och samtidigt sprida det on-line, simultant, om man så vill, till var och en som vill ta emot informationen via Internet. Att vara sin egen bildproducent för ett medium som TV över Internet är en styrka, speciellt som man får möjligheter att utforma hela sitt budskap, och inte behöver inskränka sig till de traditionella 15 – 30 sekunder TV-kanalernas reportrar brukar erbjuda. Detta verktyg och denna teknik måste förvaltas.

Själv anser Gunnar Steiner att tekniken skall utnyttjas maximalt, och det gjorde socialdemokraterna under valkampanjen. Valturnén med partiledaren Göran Persson i spetsen kunde följas live via TV över Internet.

– Man måste inse att den här tekniken erbjuder politiska budskap ”just-in-time”! Det är just, precis nu, de här veckorna inför valet, det gäller att komma ut och att vara aktiv. Efter den 20 september är det kört. Då är det andra spelregler som gäller.

4.4 IT-politik och e-demokrati

Under VAL98 spelade väl argument för eller emot informationsteknik per se inte någon större roll. Men IT-politiken fanns ändå med i utkanten av debatten, vilket kom fram ganska sent i valspurten. Nu omfattar den här rapporten ju inte en analys av valets budskap, men enligt min mening hör det till sammanhanget att kort knyta an till de två partier som använde IT-politik som valargument – i övrigt var *”vård, skola, omsorg”* det mantra som framfördes varje gång en politiker öppnade munnen i offentliga sam-

manhang. Men, som sagt, ett par partier – folkpartiet och socialdemokraterna – konstaterade uttryckligen, att informationstekniken är viktig för framtidens politiska ställningstaganden. Moderaterna, som på sätt och vis gått i spetsen för att föra in informationsteknikens verktyg i det politiska arbetet, var inte lika explicita i frågan under den här valdebatten.

Folkpartiet använde IT för att presentera sitt program *”IT för demokrati – ett program från folkpartiet”*. Det gjorde man på partiets webbplats fredagen den 11 september 1998 (se vidare beskrivningen av folkpartiet i kapitel 5). I inledningen förklarades:

”För folkpartiet är det centrala att se hur informationsteknologi och Internet kan användas för att öka öppenheten i samhället och stärka demokratin.”

Bland de första punkterna i sammanfattningen av det tämligen omfattande dokumentet finns förslag till hur informationsteknikens verktyg kan användas för att fördjupa de demokratiska processerna. Folkpartiet tog även upp IT-satsningar för skolan, för svenska IT-företag och funderade på hur IT kan användas för att hjälpa invandrare att finna sig tillrätta i det svenska samhället.

Skolan som informationsteknikens verktygs självklara spelplan togs även upp av det andra partiet som under VAL98 förde fram en IT-politik. I det socialdemokratiska valmanifestet konstaterades bland mycket annat, att Sverige skall vara en ledande kunskapsnation. Därför måste alla i skolan få tillgång till IT, vilket ju dåvarande skolministern Johansson också annonserade i slutet av våren 1998 först av allt i en sändning på TV över Internet till Sveriges alla skolor.

Socialdemokraternas valmanifest slår även fast, att Sverige skall vara en ledande IT-nation:

”Genom ett nära samarbete mellan det offentliga Sverige och våra världsledande kunskapsföretag har vi goda förutsättningar att försvara den positionen. Vi är övertygade om att ökade investeringar i IT bidrar till att utjämna de regionala och sociala klyftorna, och höjer företagets konkurrenskraft. Vi vill genomföra samverkansprojekt med näringslivet för att öka de anställdas IT-kompetens och förbättra villkoren för småföretagen. Myndigheterna skall vara föregångare i IT-samhället.”

För socialdemokraterna har informationstekniken blivit så viktig som ett argument i den politiska debatten, att statsminister Göran Persson i sin regeringsförklaring den 6 oktober 1998 åter igen underströk, att Sverige skall vara en ledande IT-nation.

Redan i början av 1998 uttalade sig finansminister Erik Åsbrink i positiva ordalag om informationstekniken i en intervju i Statskontorets publikation "Öppna system" nr. 1:1998 under rubriken "Finansministern on-line" och gav en klar signal till Sveriges politiker på alla nivåer. Så här sade han då:

– Jag skulle vilja påstå att det är viktigare än någonsin att vi politiker sätter oss in i tekniken och dess möjligheter. Vi måste vara med och påverka utvecklingen och se till att IT blir en väg till ett fördjupat demokratiskt samhälle, högre kvalitet och en mer medborgarnära förvaltning.

Sverige invånare och IT-användare får i framtiden utvisa vad dessa politiska program och uttalanden leder till i verkligheten. Av stort intresse är, att vårt lands största partier har tagit tekniken till sig så att denna även blivit ett ständigt närvarande och möjligt debattämne i det offentliga samtalet. Det bekräftar på något sätt – utan att jag här kan vara mera exakt – att politik om informationsteknik och därmed även informationstekniken verkligen spelar en roll för den fortsatta uppbyggnaden av de demokratiska processerna också i form av e-demokrati. Ty vad är starkare än det goda exempellets makt?

4.5 Så använde socialdemokraterna video över Internet i VAL98

Fredagen den 29 maj 1998 invigde Göran Persson, statsminister och tillika ordförande i SAP, Sveriges Socialdemokratiska Arbetarparti, SAPs nya webbplats. Drygt 70 personer fanns i möteslokalen på Sveavägen 68 i Stockholm. Ett stort antal partikolleger runt om i landet var närvarande via direktuppspelad video – socialdemokraterna själva räknade till drygt 800.

Under de sista veckorna före valet sände socialdemokraterna dagligen ut budskap via TV över Internet, främst till de egna valarbetarna och kollegerna och till massmediernas representanter, men allt material spelades in och fanns även tillgängligt som videofiler från partiets hemsida (<http://www.sap.se>). Naturligtvis kunde den intresserade följa det som hände även i realtid – hemsidan angav noga när nästa live-program ägde rum. Det var bara att koppla upp sig via Internet och sitt RealPlayer-program. Gunnar Steiner i sin funktion som inhyrd konsult pendlade dagligen till fots från riksdagshuset till Sveavägen för att se till att allt löpte utan tekniska mankemang.

Inför riksdagsvalet 1998 hade partiet planerat för att aktivt använda Internet och med det direktuppspelad video. Så var socialdemokraternas partidistrikt via vanliga persondatorer uppkopplade mot Internet och spred i

sin tur videosändningarna vidare till sina medlemmar. Valarbetare, pressfolk och väljare kunde på sina hemorter följa diskussioner och debatter från partiets centrala möteslokal på Sveavägen 68. Och valarbetarna på fältet kunde komma i direktkontakt med partiledningen.

Från Sveavägen 68 sände socialdemokraterna ljud och rörliga bilder via ISDN-nätet med en bandbredd på 56 kbps mot en egen server. Persondatorerna i valstugorna var utrustade med ljudkort och hade också tillgång till ISDN-uppkoppling. Och varje persondator var utrustad med samma programvara som den som används i riksdagen, RealPlayer 5.0., och som gör det möjligt att via Internet följa live-sändningar och se videofiler via direktuppspelning. I början av augusti 1998 hade det socialdemokratiska partiet 256 persondatorer med RealPlayer samtidigt anslutna.

Telia Promotors Mediateknikgrupp hade installerat en koppling till Telias stamnät från Sveavägen 68, vilket medförde att alla Internet-användare med tillgång till modem med en bandbredd på 56 kbps kunde följa presentationer från socialdemokraternas möteslokaler i Stockholm över det vanliga telefonnätet. Bildkvaliteten blev inte alltid i topp något därför att varje användare måste hålla till godo med den kapacitet som för tillfället gäller i själva Internet-uppkopplingen. Men det priset var det värt att betala för att få tillgång till information direkt, i realtid, och därmed kunna hålla sig kontinuerligt uppdaterad.

Själva produktionen av de "streamade" sändningarna för direktuppspelad video över Internet från Sveavägen 68, det som blir TV över Internet, sker från ett speciellt teknik- och regirum i socialdemokraternas lokaler. I rummet finns bl a kameror, styrpaneler för ljud och ljus, routers och diverse skärmar för kontroll av bilder och uppkopplingar mot stamnätet. Bildproducenter svarar för att de bilder som sänds håller måttet och AV-tekniker ser till att uppkopplingar och distribution via ISDN och vanliga modem-uppkopplingar via Telias stamnät sker som de skall. Det är ju viktigt att varje bild som sänds får största möjliga informationsinnehåll och stämmer med det budskap man vill föra över i ord. Bildbeskrivningar och bildvinklar blir många gånger direkt avgörande för trovärdigheten.

Inför riksdagsvalet hade socialdemokraterna under sommaren också sett till att deras webbplats kunde erbjuda ett intressant och politiskt viktigt innehåll. De hade spelat in ett antal intervjuer med tunga personer i partiledningen och lagt upp inspelningarna som videofiler för direktuppspelning. För att göra det så enkelt som möjligt för den som vill se programmen innehöll webbplatsen också en speciell verktygssida, från vilken man kunde ladda ner de olika program man behövde för att se och lyssna till intervjuerna. Den som t ex saknade RealPlayer-programmet till sin persondator eller Macintosh kunde ladda ner det via Helsingfors eller London. Dessutom hade

man försett varje videoprogram i webbplatsens videoarkiv med inspelningsdatum och den tid det tar att se det, och man erbjöd olika versioner för olika typer av uppkopplingar, bl a uppkoppling via 28.8 kbps modem, via 56 kbps modem, eller via ISDN DUO/LAN. Vissa produktioner fanns med alla tre möjligheterna.

I mitten av augusti 1998 fanns det sju videoupptagningar för direktuppspelad video tillgängliga via videoarkivet på socialdemokraternas webbplats. Strax före valet fanns det drygt 40-talet videofiler i SAPs arkiv.

Söndagen den 13 september 1998 bjöds alla SAPs valarbetare i Stockholmsområdet – och även andra som ville – på pep-talk och valpop på restaurang *"Heaven"* i centrala Stockholm. Partiets toppnamn som Göran Persson, Margot Wallström, Ingela Thalén och Bertil Jonsson eldade skatorna med hjälp av artisten Anneli Rydé och bandet *Liverpool*. Från kl. 16:00 till kl. 18:00 sändes föreställningen som TV över Internet tack vare tekniken för direktuppspelning.

– Allt gick perfekt, berättar Gunnar Steiner, både lite eftertänksamt och förvånat. Vi hade inga som helst tekniska problem och inspelningen blev bra. Detta trots att det var problem med både ljussättning och mikrofoner – allt skedde ju på popartisternas villkor.

Socialdemokraternas koordinator Kristina Magnusson, som också är daut utbildningsansvarig, sammanfattade socialdemokraternas erfarenheter så här:

– Erfarenheterna blev så positiva att vi anser, att tekniken med TV över Internet ger möjligheter till en bättre delaktighet i det politiska arbetet, inte minst genom närvaroupplevelsen med de politiskt ansvariga i bild och ljud över telenätet.

4.6 Personval med IT under VAL98

Kom informationstekniken att spela en avgörande roll för personvalen?

1998 års val till riksdag, kommunfullmäktige och landstingsfullmäktige var det första i vilket det är möjligt att rösta på speciella personer till alla tre församlingarna. Inför den här rapporten var jag nyfiken på om det var möjligt att direkt avgöra att informationsteknikens verktyg mer generellt verkligen spelat en roll för om en kandidat blivit vald eller inte. För att få ett svar på den frågan behöver man göra t ex en omfattande intervjuundersökning med valets alla kandidater, men det faller utanför den här rapporten. För att trots detta stilla min nyfikenhet, har jag helt ovetenskapligt "bläddrat" bland en lång rad kandidaters personliga hemsidor och undersökt några

webbplatser lite på måfå samt talat med en personvalskandidat om hans personliga intryck. Vad jag fann beskriver jag i detta avsnitt.

Enligt ett meddelande från TT, Tidningarnas Telegrambyrå, sist i augusti drev ungefär 300 kandidater personvalskampanjer. De flesta, 124 personer, arbetade under partibeteckningen Folkpartiet Liberalerna. 83 personer inom Centerpartiet och 59 kandidater för Moderata Samlingspartiet drev personvalskampanj. Kristdemokraterna hade 26 kandidater som arbetade för att få tillräckligt många kryss, medan fyra miljöpartister och tre socialdemokrater ställde upp till personval. Så vitt det var bekant i slutet av augusti månad 1998 tycktes ingen bland vänsterpartiets kandidater satsa på personval.

<http://www.personval98.com> var en intressant webbplats för den som ville veta mer om 1998 års riksdagskandidater. 15 frågor hade ställts till samtliga Sveriges riksdagskandidater – det lär ha varit över 4 500 personer allt som allt. Enligt upphovsmännen, bl a SAF, Svenska Arbetsgivareföreningen, hade de flesta besvarat frågorna. Via webbplatsen fick besökaren veta hur var och en besvarat de 15 frågorna.

Folkpartiet hade alltså flest kandidater som ställde upp i personvalet. Varje kandidat hade en webbplats med hemsida som man kunde länka till från folkpartiets hemsida. Många av hemsidorna var tämligen opersonliga och gav inte så mycket mer information om kandidaten i fråga. Men flera hade byggts ut till omfattande webbplatser, som besvarade frågor om vad ”innehavaren” stod för i aktuella politiska frågor, vilka frågor som intresserade mest och vilken politik vederbörande ville bedriva. En del av kandidaterna bjöd på sig själva i den bemärkelsen att vederbörande berättade intressanta fakta om sig själv – bakgrund, familj, utbildning, yrkesverksamhet, intressen, osv.

En person, som bemödat sig om att göra något av sin webbplats och som lyckades bra med att göra den intressant och välbalanserad, är folkpartisten Jan Björklund (hemsidan kan nås via folkpartiet, länka vidare under ”personer”), som efter valet blev borgarråd i Stockholm, med ansvar för skolpolitiken. Han tog till vara de möjligheter Internet bjuder utan att falla för frestelsen att krångla till det för webbplatsens besökare.

Att moderata kandidater skulle driva personvalskampanjer på Internet kan nästan ses som något givet med tanke på partiets sedan länge etablerade och omfattande användning av informationsteknik. Alltså kunde man även från moderaternas webbplats komma i kontakt med personvalskandidater. Bland dessa fann jag på Internetadressen <http://www.moderat.se/reinfeldt> Fredrik Reinfeldt i Täby, kandidat till Sveriges riksdag. Också han berättade på sin webbplats om vad han står för i politiken, och på hemsidan under rubriken ”Kryssa Reinfeldt” uppmanade han besökarna att kryssa för honom. I mitten av september hade 349 personer satt kryss för honom i detta

provval. Fredrik Reinfeldt blev vald till riksdagen också på de riktiga valsedlarna.

En del av de politiker, som ställde upp till personval, menar att IT, informationsteknik i vid bemärkelse, erbjuder viktiga arbetsverktyg, men att det inte går att säga att de är den allena saliggörande faktorn. En sådan är Tuve Skånberg, kristdemokrat. Han var första namn på kristdemokraternas riksdagslista i Norra och Östra Skånes valkrets i Kristianstads län och också en av de kristdemokrater som drev personvalskampanj.

Tuve Skånberg är riksdagsledamot sedan 1991, med egen omfattande webbplats med många länkar, som speglar hans brinnande intresse för hembygden: <http://www.kristdemokrat.se/kd/personer/ts/ts.htm>. Tuve arbetar kanske inte mest via sin hemsida, utan är mest flitig användare av telefon med tillhörande telefonsvarare, både fast och mobil, samt av fax och e-post. Vårt första samtal apropå personvalet skedde per telefon efter en första kontakt via e-post. Tuve befann sig i sitt hem på Österlen i Skånes skönaste bygd. Hemmet var hans operationsbas under VAL98 och personvalskampanjen. Självt fanns jag på Ljusterö i Stockholms skärgård.

– Jag är mycket positiv till informationstekniken, och anser den erbjuda god hjälp i mitt kampanjarbete, svarade Tuve Skånberg på min första fråga – knappt ett dygn efter det att jag ställt den och själv inte varit tillgänglig under de senaste 14 timmarna.

– Men, tillade han, inget av dessa medier, som jag beskriver som kalla, kan ersätta det personliga mötet! För oss politiker är mötet med människor, den direkta kontakten, A och O. Då vi står inför människor kan vi inte förklä oss, utan ansiktsuttryck, kroppsspråk och ögonkontakt avslöjar oss och våra innersta reaktioner. Det är i det personliga mötet man bygger upp ett förtroende och sin trovärdighet. Mitt agerande avslöjar i vilken utsträckning jag är att lita på. Och kan man lita på mig som person, då kan man sannolikt också lita på mitt parti.

– Vilken roll spelar då IT för dig?

– Jag är flitig och daglig användare av telefon, fax och framför allt e-post, svarade han. Varje dag får jag ett antal e-postmeddelanden, som jag försöker besvara så snabbt som möjligt. Och nu, under valkampanjen, skriver jag så många artiklar och insändare jag bara hinner till de lokala tidningarna. De får mitt material via e-post. På den stora respons jag får på varje inlägg i debatten i lokaltidningarna vet jag, att det här att hålla kontakt via medierna är viktigt.

Tuve Skånberg berättade vidare att han varje dag före klockan 09:00 via sin dator varit i kontakt med partiets BBS för att där plocka upp nyheter om utspel och den föregående dagens uttalanden av partiledaren Alf Svensson. Dagarna i ända tillbringade Tuve ute bland folk. Han delade ut valsedlar

och diskuterade väljarnas frågor direkt, han deltog i valmöten runt om i hela valkretsen, och den är stor!

Samma dag jag talade med honom på morgonen, skulle han förflytta sig till Ängelholm för att där delta i ett torgmöte, träffa invånarna på ett pensionärshem och delta i ytterligare ett möte på kvällen. Han hann alltså inte följa dagshändelserna via massmedierna. Men det kompenserade han efter valarbetsdagens slut dels genom att från sin persondator gå in på kristdemokraternas Intranät och den vägen få senaste partinytt, dels genom att från samma terminal utnyttja riksdagens informationssystem, via vilket Tuve kunde få alla världens nyheter om han orkade och hade tid.

Efter valet, då det stod klart att Tuve Skånberg blivit omvald till riksdagen och att hans parti varit mycket framgångsrikt över hela landet och fått 11,8% av samtliga röster, hade vi kontakt igen. Tuve ansåg sig inte ha så mycket mer att tillägga om ITs roll för hans valframgång – hans framgång var en del av partiets, men han påpekade stolt att han faktiskt fått ”dubbelt mandat” i 1998 års val i den meningen att han utöver partilistans framgång hade fått mer än 8% av rösterna i personvalet. Till bilden av Tuve Skånberg hör, att han är en av de svenska riksdagsledamöter som uttalat sitt stöd för det brittiska initiativet till en virtuell mötesplats på Internet för EUs alla parlamentariker – se avsnitt 8.3. om virtuella parlamentariker i Europa.

Enligt den analys av valresultatet 1998 som gjordes i *”Från Riksdag och Departement”*, nr. 26, den 2 oktober 1998, fick personvalet större effekt än förväntat. Tolv av 349 ledamöter lyckades med personrösternas hjälp ta sig in i riksdagen. Det innebar att de samlade ihop så många personröster att de fick en högre placering på sina partiers lista än vad de hade haft efter partiets rangordning. Personvalet ledde också till förnyelse i tre fall – tre kvinnor slog ut tre manliga veteraner. Spelade informationsteknikens verktyg en roll utöver det som redan antytts, och i så fall vilken? Det återstår att ta reda på.

4.7 Ungdomsförbunden använde - telefon

De politiska ungdomsförbunden har naturligtvis sina egna hemsidor och webbplatser, med innehåll som tydligt riktar sig till målgrupperna. Under VAL98-kampanjen var Nät-aktiviteterna många och intensiva, stundom lite obegripliga för den inte längre helt unga publiken. Webbplatserna, som är välgjorda och ofta mera spännande än vad moderpartiernas är, användes på en rad olika sätt – men mitt bestående intryck är att de mest förde ett slags intern debatt sinsemellan. Precis som moderpartierna. Nu var Nätet inte ungdomsförbundens främsta informationstekniska verktyg för att nå de

unga väljarna, inte minst förstagångsväljarna. Nej, telefonen, den gamla, hederliga telefonen, var det verktyg som användes flitigast. Ett par exempel:

Moderata ungdomsförbundet, MUF, och socialdemokraternas ungdomsförbund, SSU, drev valkampanj med hjälp av telefon. De riktade sig med sina telefonsamtal främst till de allra yngsta väljarna, många förstagångsväljare, som visade sig vara intresserade av samhällsfrågor men som var osäkra på partierna. De partiungdomar som ringde upp sina kamrater fann, att unga väljare var mer intresserade av diskutera framtiden och frågor relaterade till skola, jobb, skatter och äldreomsorg än av partipolitiska frågor.

Eftersom det gällde att övertyga om att just det egna partiet var det bästa alternativet, fann ungdomsförbunden, att telefonen var det effektivaste verktyget, eftersom den ger bäst möjlighet till dialog, till interaktivitet – utöver samtal i ett personligt möte. Att ungdomarna kräver total interaktivitet av sina verktyg för att använda dem är något för alla teknikutvecklare att ta sig en funderare på.

Den gängse uppfattningen är att det främst är ungdomar, som ägnar sig åt att surfa på Nätet, och partierna därför främst skulle nå sina unga väljare via sina webbplatser. Kanske bekräftades detta av de siffror som opinionsundersökningsföretaget SIFO publicerade den 30 oktober 1998:

- Under de 20 sista dagarna före valet besökte 284 000 personer i åldrarna 12 – 79 år en eller flera partiers hemsidor;
 - Under hela valkampanjen tog partiernas webbplatser emot 461 000 besök, de flesta av personer i åldrarna 12– 34 år;
 - Besöken fördelade sig på följande sätt mellan partierna:

– moderaterna	95 000 besök
– socialdemokraterna	83 000 besök
– folkpartiet	77 000 besök
– miljöpartiet	42 000 besök
– vänsterpartiet	41 000 besök
- Resten av besöken fördelade sig på de två återstående riksdagspartierna och en rad lokala partier och småpartier.

Så såg det ut i 1998 års val, men jag tror inte att man skall underskatta den takt i vilken äldre medborgare tar Internet till sig. SeniorNet rapporterar god tillväxt, och de flesta Internet-kurser för pensionärer verkar vara fullbokade. Många äldre drivs av att de vill kommunicera med sina barnbarn. Dessutom har de kanske tid att ägna sig åt Internet.

Vad kommer man då till för slutsatser av detta med informationsteknikens eventuella roll i en svensk valrörelse? Jo, att tekniken är klart användbar då man vill driva politisk opinionsbildning, även om nya medier som Internet med allt vad som därtill hörers anses vara något av jungfrulig

mark i det sammanhanget. Man kan också hävda, att 1998 års val blev det genombrott för elektroniska medier som många faktiskt hade förutspått, personer vilka citeras på andra håll i denna rapport. Och det parti som satade mest på Internet under valrörelsen är övertygat om att mediet har en framtid för politiken:

- Internettekniken är definitivt här för att stanna också i politiska sammanhang, hävdade Thomas Johansson, en av socialdemokraternas projektanställda webbmasters, veckan efter valet.

Ovanstående avsnitt kan man också tolka som att riksdagens IT-chefs, Carl-Gerhard Ulfhielms, förutsägelse att varje politiker i framtiden helt enkelt blir tvungen att vara aktiv på Internet, redan är på väg att slå in. Att Gunnar Steiner ser en stark framtid för bl a TV över Internet i politiska sammanhang, framkommer på många ställen i den här rapporten.

5 Informationsteknik i Sveriges riksdag

”Tre ingredienser är nödvändiga i ett demokratiskt samhälle. Demokratin behöver goda institutioner, goda ledare och goda medborgare.”

Demokraterådets rapport 1998: Demokrati och medborgarskap, SNS Förlag 1998

Om nu huvudförutsättningarna för en väl fungerande demokrati är goda institutioner, goda ledare och goda medborgare, vilken roll spelar den i sig kanske neutrala, interaktiva informationstekniken? Spelar den överhuvudtaget en roll för att förbättra de demokratiska institutionernas beslutsprocesser? Man kan gissa sig till att dessa och många andra relaterade frågor kommer att bli intressanta forskningsområden i en nära framtid – än så länge tycks de inte vara alltför väl belysa.

SNS Demokrateråd konstaterar i sin rapport, att den inverkan på den politiska kunskaps- och opinionsbildningen som informationsteknik har och som kan beläggas i den av rådet genomförda undersökningen än så länge är tämligen marginell (sid. 120), även om det talas mycket om Internets framväxt som samhälleligt masskommunikationsmedium. Förväntningarna på Internet som ett demokratifördjupande medium verkar generellt sett vara mycket höga, både från politiskt håll och från entusiastiska användargrupper. Man kan erfarenhetsmässigt utgå ifrån att det finns nationella skillnader i förväntningarna på Internet som ett demokratins verktyg, ungefär motsvarande de skillnader som finns i den allmänna inställningen till Internet som ett användbart verktyg. Men åt vilka håll skillnaderna pekar finns det i dagens läge bara liten kunskap om.

Om vi för närvarande saknar den vetenskapliga teoribyggnaden för vilka konsekvenser de interaktiva informationstekniska verktygen får för utvecklingen av en väl fungerande demokrati, så kan vi i vart fall bilda oss en uppfattning om i vilken riktning erfarenheterna så här långt pekar. Gunnar Steiner ger några exempel genom att berätta om utskottsutfrågningar som samtidigt sänts ut till många olika platser i Sverige, till Bryssel och till Washington, D.C., och om tämligen frekventa videomöten med parlamentet i Tallin i Estland. Och då Sverige skulle väljas in i FNs Säkerhetsråd, följdes hela omröstningsproceduren i New York via videokonferens i Nubiska

rummet i riksdagen av ett 50-tal journalister, utrikesdepartementets tjänstemän och riksdagens direktion.

Gunnar Steiner berättar också hur det gick till då Sverige blev invalt i EU och vilken roll videokonferenstekniken då spelade – jag lånar ett citat från Microsoft Magazine, som återger historien så här:

– I samband med att vi blev invalda i EU så satt vi här i fjorton dagar. Alla förhandlingar med Bryssel kunde följas härifrån (Gunnar Steiner syftar på sitt rum i riksdagshuset). Här fanns Carl Bildt, Ann Wibble, Mats Odell, ja, hela regeringen och i videokonferensrummet satt hela EU-nämnden och följde förhandlingarna.

Det är ingen överdrift att påstå att Gunnar Steiner och videokonferenstekniken så här långt spelat en viktig roll för den svenska politiken.



Man kan också begrunda hur informationsteknik används för att stärka demokratin på lokal nivå. Kalmar Kommun – <http://www.kalmar.se> – var en av de första ut i den informationstekniska världen med sitt projekt KalmarIT, som syftade till att ge samtliga 4 000 anställda i kommunens 13 förvaltningar möjligheter att samarbeta via informationsteknik. Kommunen hade redan under tidigt 1980-tal en vision om en ”öppen kommun”, där varje medborgare alltid skulle ha tillgång till den information hon/han behövde. Internet, som slog igenom lokalt i början av 1994, var kommunens svar på den visionen. I juni samma år blev Kalmar en av de tolv första städerna i världen att ha en egen hemsida på Internet. Det ”elektroniska medborgarkontoret”² dit varje medborgare i kommunen kan söka sig för att

² Den av detta ämne intresserade bör läsa TELDOK-rapport nr. 90 från juni 1994: ”Telestugor, telearbete och distansutbildning” samt TELDOK-rapport nr. 113 från mars 1997: ”IT för samhällsservice, demokrati och folkbildning i Sverige”.

hämta den information han/hon vill ha, är i dag verklighet. Det verkar i varje fall ytligt sett, som om man kan påstå att demokratin förstärkts på lokal nivå i Kalmar.

Gunnar Steiner menar att vi är på god väg mot en förstärkt demokrati också på riksnivå. Han ger några exempel som kan tyda på detta:

– Utöver att använda videokonferensteknik, är riksdagen väl etablerad på Internet, säger Gunnar Steiner. Den information som just nu, under hösten 1998, finns tillgänglig är huvudsakligen textinformation med inslag av vad jag kallar fast grafik, dvs bilder av olika slag. Men efter det att vårt pilotprojekt med TV-sändningar via Internet med hjälp av teknik för direktuppspelning nu avslutats och vår utvärdering är färdig, är jag övertygad om att TV över Internet kommer att spela en mycket större roll som interaktivt medium för kommunikation också bland parlamentarikerna. Det blir ju möjligt att visa rörliga bilder med ljud via Internet. Tekniken sattes verkligen på prov under VAL98, inte minst av socialdemokraterna. Det här mediet ger dem mycket större möjligheter att hålla kontinuerlig direktkontakt med sina väljare än något annat de tidigare använt. Och TV över Internet i kombination med videomötesteknik bjuder verkligen in till gränslös kommunikation.

Han fortsätter att berätta med entusiasm om andra exempel, bl a om några av de i valet 1998 nyvalda riksdagsledamöterna av olika partibeteckningar som redan bestämt sig för att regelbundet använda TV-sändningar över Internet för att kommunicera med sina väljare och partikolleger. De har börjat göra testsändningar för att lära sig. Tekniken finns som sagt, men det gäller för sändarna av information att verkligen ha empati för sina mottagare och förstå hur tekniken fungerar för att få ett bra resultat.

Mot slutet av oktober 1998 har försöksverksamheten med direktuppspelade videofiler från VAL98 övergått till att bli en del av riksdagens dagliga liv. Den nya riksdagens första partiledardebatt den 29 oktober sändes via video över Internet. Under hösten 1998 fanns filen att ladda ner från Internetadressen pnm://real.pi.se/riksdagen.rm. Numera kan man länka till riksdagens videofiler från riksdagens hemsida med adressen: <http://www.riksdagen.se>. Kanske kan man se sändningen av partiledardebatten som en första början till den av många efterlysta svenska motsvarigheten till C-SPAN-kanalen³ i Washington, D.C.? Kanske har vi redan en riksdagens TV-kanal? Numera sänder Gunnar Steiner ju regelbundet riksdagens arbetsmöten som TV-sändningar över Internet, vilket i det fördolda har bli-

³ C-SPAN är en public service-kanal som sänder kontinuerligt från USAs kongress och senat och liknande viktiga politiska församlingar. Företaget erbjuder även on-line-tjänster via Internet på adressen: <http://www.c-span.org>.

vit något av en succé – 50–70 personer kopplar för närvarande upp sig för att följa plenarmötena.

5.1 Världens mest IT-användarintensiva parlament?

Det sägs ibland att Sverige har världens flesta IT-användare i sitt parlament.

– Det beror naturligtvis vad man menar med ett sådant påstående, säger Carl-Gerhard Ulfhielm, riksdagens IT-chef. USAs kongress har massor av informationsteknik till sitt förfogande, mer än vad den svenska riksdagen har. Och Finlands parlament, Suomen Eduskunta liksom Norges Storting, ligger mycket långt framme. Men om man med påståendet menar, att varje riksdagsledamot själv rattar sina verktyg, då kan man säga att Sveriges riksdag ligger i täten. Vad jag menar är att de svenska ledamöterna själva tar fram och läser sin e-post, själva besvarar den, själva söker den information de vill ha, osv. Det finns inga sekreterare och assistenter som sköter det fysiska knapptryckandet åt dem.

1985 började Sveriges riksdag bli datoriserad. Carl-Gerhard Ulfhielm berättar:

– Då handlade det främst om traditionellt IT-stöd, administration och ordbehandling, men redan från början blev e-post en oerhört central funktion. Sedan dess har mycket hänt. I dag har vi totalt 1 200 användare av riksdagens informationstekniska system – de 349 folkvalda, de till partikanslierna knutna experterna och tjänstemännen, samt riksdagens 550 tjänstemän. Dessa 1 200 personer har totalt ca 1 700 arbetsplatser, därför att samtliga riksdagsledamöter och ett antal tjänstemän också har möjligheter att arbeta på distans, i de flesta fall från sina hem. Jag brukar säga att vi har 500 filialer, från Kiruna i norr till Skåne i söder.

Han tillägger:

– Redan från början lyckades vi skapa förtroende hos användarna för informations-tekniken. Vi satte tillgång, service och tillförlitlighet i främsta rummet under den uppbyggnadsperioden, liksom utbildning. Och användarna såg att det fungerade och inte var så komplicerat att använda.

Carl-Gerhard Ulfhielm berättar så om de tjänster riksdagens anställda har till sitt förfogande i dag.

– Stort tillämpningsområde är naturligtvis traditionell ordbehandling. Därefter följer informationsspridning och informationshantering. Vi tillhandahåller en rad prenumererade informationstjänster som Reuters hela material och TT, alla de stora dagstidningarna och hela det officiella riksdagstrycket. E-post internt och externt är viktiga funktioner, naturligtvis. Därut-

över ger systemet möjligheter till en rad traditionella administrativa funktioner som datorstödda personal- och ekonomisystem. Reseräkningshantering är en viktig del av detta. Besökshantering, dvs att man anmäler väntade besök till vakterna via sin dator, är en enkel tillämpning som är mycket uppskattad.

– Under VAL98 fick vi därtill tillfälle att verkligen testa direktuppspelningsteknik via Internet, i ett antal ganska besvärliga situationer, fortsätter han. Och det är helt klart att den tekniken börjar bli intressant för partierna och därmed för politikerna. Många nyvalda ledamöter ser en poäng i detta med Internet, när det gäller att hålla kontakt med sina väljare. Och vi har exempel på att partigruppsmöten arrangerats via TV över Internet. Alla riksdagens partier är på ett eller annat sätt igång med den här tekniken, liksom med Internet. Just nu ligger socialdemokraterna längst framme, tätt följda av moderaterna och miljöpartiet. Att socialdemokraterna ligger väl till beror på att så många ministrar i den förra regeringen tog tekniken åt sig och använde den under 1998 års valrörelse. Men det är viktigt att komma ihåg, att regeringen inte hör till riksdagen – regeringen hyr in sig här hos oss och använder vår teknik och vår expert på videokonferens-teknik och TV över Internet, Gunnar Steiner. Moderaterna var för övrigt det första partiet att driva användningen av informationsteknik som ett instrument i det politiska beslutsfattandet och för direkt kommunikation med väljarna.

Läsaren ombedes att speciellt lägga på minnet att riksdagen är en organisation för sig och regeringen en helt annan. Även om en del ministrar har dubbla funktioner både som ledamöter av riksdagen och regeringen, så handlar det alltså om två åtskilda administrativa enheter. Det har bl a haft till följd att regeringen valt andra tekniska lösningar för att dra nytta av direktuppspelad video. Beskrivningar av hur regeringen använder sig av informationsteknik ligger utanför den här rapporten, vilket jag påpekat tidigare.

Carl-Gerhard Ulfhielm berättar vidare:

– Här i riksdagen använder sig samtliga partier av videokonferenser, fortsätter han. Och alla partier presenterar sitt eget informationsmaterial via webbplatser på Internet. *(Se [kapitel 3](#) för en mer ingående beskrivning av hur partierna utnyttjar t ex Internet.)*

Varje månad sänds det i riksdagen internt 250 000 e-post-meddelanden. Den siffran minskar nu, därför att allt fler lär sig hantera gruppvaran Lotus Notes, där alla anslutna kan gå in och hämta information då den behövs. Den som har information som många behöver tillgång till, måste inte längre distribuera ett meddelande till varje mottagare, utan kan helt enkelt lägga in meddelandet i Notes, där var och en kan hämta det. Det är huvudanledningen till att antalet interna e-post-meddelanden minskar. Däremot ökar

antalet meddelanden sända som Internet-post, dvs e-post via Internet. Dessa uppgår just nu (i början av oktober 1998) till drygt 100 000 meddelanden per månad. Från riksdagen sänds även information regelbundet till de politiska partierna per gruppfax – ca 500 – 600 per natt.

– Vad anbelangar de enskilda riksdagsledamöterna kan vi nu hävda att 100 procent av riksdagens folkvalda använder sig av många olika IT-verktyg för att kommunicera med partikamrater, valkretsar och kolleger, säger Carl-Gerhard Ulfhielm. Samtliga folkvalda har tjänsteutrustning både på sina tjänsterum och hemma. Under första veckan efter riksmötet delade vi ut 349 persondatorer samt anpassade varje system till användarens egna behov. Dessutom utbildade vi de ca 100 personer som är nya i riksdagen, både ledamöter och specialister, så att var och en åtminstone hade baskunskaper med sig hem. Detta var faktiskt en rent militär operation, och vi är mycket nöjda med att den lyckades, ler en belåten Carl-Gerhard Ulfhielm.

– Varje riksdagsledamot erbjuds alltså en persondator med skrivare, fax, mobiltelefon och fast telefonförbindelse till sitt hem. Persondatorn ger tillgång till alla de tjänster som riksdagen erbjuder dem som arbetar där. Enda skillnaden mellan hemmakontoret och riksdagskontoret är att uppkopplingen och accessen är något långsammare. Alla som bor så att det är tekniskt möjligt att använda ISDN-uppkoppling i sina hem får det. Under förra valperioden hade vi 320 ISDN-abonnemang för de folkvalda – på några få platser i landet är ISDN ännu inte utbyggt. Ett antal av riksdagens tjänstemän erbjuds motsvarande utrustning. Huvudprincipen är, att alla som producerar viktig information skall ha tillgång till riksdagens informationssystem även på distans.

5.2 Mobilitet och globalitet

Carl-Gerhard Ulfhielm gör en kort paus. Höstsolen skiner in i konferensrummet i Riksdagens hus vid Riddarhustorget i Stockholm.

– Mobilitet är viktig för riksdagsledamöterna och för tjänstemännen, säger han så. Bärbara datorer och mobila telefoner är de verktyg som står i centrum. Varje ledamot måste kunna komma i kontakt med riksdagens system oavsett var hon/han befinner sig. I dag klarar vi det över hela Sverige utan problem. Men allt efter som ledamöternas arbete omfattar allt fler internationella kontakter och projekt blir också globalitet, dvs tillgänglighet oavsett var på jorden man befinner sig, ett ledord.

Nästa steg, som vi arbetar med just nu, är att förse alla riksdagens ledamöter och anställda med global mobilitet, om man nu skall använda sådana termer, dvs att Sveriges riksdagsledamöter skall kunna koppla upp sig till

riksdagens system oavsett var på jordklotet de befinner sig. Vår ambition är att vi förhoppningsvis under nästa år skall klara av att förse alla riksdagens ledamöter och tjänstemän med tillgång till riksdagens system från 950 städer i 84 länder jorden runt till priset av ett lokalsamtal. Det övergripande målet är att riksdagens globala och mobila system skall klara av att låta användaren koppla upp sig nästan oavsett var på jorden hon/han befinner sig och det på ett ekonomiskt sätt. Systemet skall helt enkelt vara jättebra!

– Riksdagen har kommit mycket långt då det gäller distansarbete. 150 tjänstemän – utöver riksdagsledamöterna – distansarbetar. Vi är mitt i ett regelrätt projekt, som går ut på att skapa underlag för ordentliga avtal och ett regelverk som skall gälla för den anställda inom riksdagen, som vill distansarbeta. I slutet av det här året skall vi utvärdera erfarenheterna för att skapa en generell policy och bestämma formerna för distansarbete. Det här med möjligheter till distansarbete följs med stort intresse av det stora flertalet av riksdagens anställda – många är mycket intresserade. Distansarbete är i hög grad en kulturförmåga, som verkligen ställer krav på chefernas inställning, det bygger ju på förtroende.

– Min uppfattning är att IT-stödet har inneburit en revolution för riksdagsarbetet. Det är uppenbarligen positivt ur demokratisk synpunkt. Jag kan dock inte vara mera exakt. Så mycket vet jag, att de hemsidor riksdagens ledamöter för närvarande har, inte är tillräckligt bra för framtiden. Inför valet år 2002 måste varje ledamot göra sig tillgänglig via Internet och presentera sig aktivt. På sätt och vis är väl det här en generationsfråga, men inte bara. Allt fler användare i alla åldersgrupper tar till sig Internet. Vi som arbetar med riksdagens förvaltning gör vad vi kan för att uppmuntra Internetanvändningen. Vi var faktiskt en av de första organisationerna i Sverige att ta till oss Internet vid årsskiftet 1991–92. Internet via vanliga webbgrenssnitt är tillgängligt för alla sedan årsskiftet 1993–94. Den här relativt långvariga användningen av Internet har skapat en förtrogenhet med mediet. De vanligaste Internetfunktionerna folk använder är e-post och prenumeration på olika typer av information.

– Utöver projektet med distansarbete har riksdagen tagit beslut om att erbjuda samtliga anställda den typ av persondator, som enligt skattereglerna om skattefrihet kan erbjudas. I det fallet handlar det om vanliga persondatorer med Internet-abonnemang. Man har inte tillgång till riksdagens system via dessa datorer.

Så här långt in i samtalet kommer vi in på riksdagens IT-kostnader.

– Det är viktigt att komma ihåg, att vi hela tiden arbetar med att vidareutveckla användningen av informationstekniska verktyg. Vi är alltså inne i en process, som varje år i genomsnitt kostar mellan 45 och 50 miljoner kronor. Den summan inkluderar driftskostnader, säger Carl-Gerhard Ulfhielm.

Ett ständigt problem är att hitta mätbara termer för våra investeringskalkyler, men det är inte unikt för oss.

5.3 Kunskapsspridning i centrum

– Det viktigaste arbete vi gör, vi som har till uppgift att vidareutveckla riksdagens informationstekniska verktyg, det är att lösa en rad problem kring det som kallas kunskapshantering, eller med den amerikanska facktermen ”knowledge management”⁴. Ett steg på den vägen är att vi nu bygger upp intelligenta system med personaliserade agenter, som används mer och mer för att söka och ta hem information. Vi har redan agenter anpassade för Lotus Notes, så att användarna kan få svar på enkla frågor som ”har det kommit något om Kiruna idag?”, men nu jobbar vi på att förbättra sökmöjligheterna dels på hela webben, dels i vanliga, filbaserade system.

Riksdagens IT-chef återkommer flera gånger under samtalets gång till gruppvaran Lotus Notes – mer information finns på <http://www.lotus.com>⁵. Som ett exempel på användningsområden i riksdagen nämner han samarbeten mellan olika grupper, då man lägger upp projektdatabaser. Ett sådant projekt var uppbyggnaden av riksdagens webbplats. Den projektdatabasen kom att innehålla drygt 700 dokument innan projektet var avslutat. Till saken hör att Lotus Notes indexerar samtliga dokument som läggs in, även bilagor, och presenterar den information man söker på ett intelligent sätt, vilket givetvis underlättar hela informationshanteringsprocessen.

Ett annat exempel på användare av Notes är riksdagens sexton utskott. Deras kanslier producerar förslag till betänkanden, som skall ut till samtliga

⁴ Begreppet ”knowledge management” går tillbaka till slutet av 1970-talet och början av 1980-talet, då man insåg vikten av att kunna visa på de produktivitetsvinster som kunde uppnås med hjälp av främst datorer. Men man saknade metoder. Det dröjde länge innan metoderna dök upp, men några framstående amerikaner hade börjat fundera kring vad det var man egentligen gjorde då man använde datorer. Jo, man hanterade information. Den tänkare som gått på djupet med att beskriva de processer som är relevanta för informationshantering var den österrikisk-amerikanske ekonomiprofessorn Fritz Machlup, som kom ut med det första av planerade åtta – senare tio – band av sitt stora verk *”Knowledge: Its Creation, Distribution, and Economic Significance”* år 1980, Princeton University Press. Ytterligare två band kom ut innan han avled 1983. Se litteraturlistan.

Ytterligare en klassisk bok på området är *”The Knowledge Executive – Leadership in an Information Society”* av Harlan Cleveland, utgiven 1985 av Truman Talley Books, E.P. Dutton.

⁵ Lotus Notes är det mest använda gruppvaruprogrammet i världen med drygt 26 miljoner användare, varav 500 000 i Sverige. Det är en kombination av e-postfunktioner, databashantering och applikationsmiljö. Företaget Lotus började under hösten 1998 erbjuda en ny version av programmet, Lotus 5, som kan laddas ner från <http://www.lotus.com> och som bland annat erbjuder en ny metod för att hantera adressers uppbyggnad och därtill sökning, bl.a. på Internet. LDAP, Lightweight Directory Access Protocol kallas metoden.

utskottsledamöter för synpunkter och kommentarer. Alla jobbar under stortidspress och det är inte alltid givet att ett förslag är klart kl. 17:00. Förslaget läggs in i gruppvaran Lotus Notes och utskottsledamoten plockar själv ner dokumentet och skriver ut de delar som är relevanta.

– Här använder alla Notes, som är en strategisk programvara för riksdagen, förtydligar Carl-Gerhard Ulfhielm. Det är egentligen inte lätt att förklara vad Notes är. Man måste jobba med programmet för att förstå det. Men det tillåter att man vrider och vänder på informationen, vilket gör att man kan hitta nya och oväntade infallsvinklar. Detta passar oss speciellt bra – vi arbetar ju egentligen med informationstillgänglighet. Alla måste ha informationen tillgänglig alltid.

Varje ny ledamot i riksdagen erbjuds utbildning i att använda sina nya informations-tekniska verktyg. Den grundläggande utbildningen är på två och en halv dag. Den sker i riksdagen i två specialinredda utbildningssalar och ”eleverna” jobbar med känt material. Det finns också möjligheter till privat undervisning för den som vill ha det. Det viktiga är ju att var och en kommer över den initiala tröskeln så att verktygen verkligen kommer till hjälp. Efter den grundläggande utbildningen kan var och en välja ”vidareutbildning” ur den interna utbildningskatalogen.

– Vi har ett omfattande utbildningsprogram med många utbildningstimmar varje år, säger Carl-Gerhard Ulfhielm.

5.4 Multimedia kräver bandbredd

– För framtiden tittar vi på multimediebaserade utbildningar. Överhuvudtaget tror vi, att multimediebaserad information kommer att vara det som gäller. Men i det sammanhanget har vi ett problem. Det lokala nätet klarar inte multimedia i stor skala. Därför skall det byggas om så att man kan koppla upp sig till alla arbetsplatser som så behöver med 100 Mbps. Då vi väl har detta på plats kan vi hantera ljud och bild med bra kvalitet. Vi ser också framför oss, att var och en kan koppla upp videokonferenser från sin egen arbetsplats då infrastrukturen väl är på plats.

Den interna bandbredden måste alltså byggas ut. Hur är det då med den externa?

– Våra förbindelser till Internet kan blåsas upp. Vi började med 500 kbps och är nu uppe på 2 Mbps. Men det stora frågetecknet är naturligtvis Internetbandbredden. Vi följer noga utvecklingen av Internet II.

Att vara IT-chef vid Sveriges riksdag betyder att ligga ett steg före vad gäller den framtida utvecklingen. Men allt är inte så enkelt att varken förklara eller att väga och mäta. Carl-Gerhard Ulfhielm förtydligar:

– Under årens lopp har jag successivt upptäckt att informationsteknik verkligen betyder mycket för riksdagsarbetet. Det var inte helt självklart för så där tjugo år sedan. Detta bekräftas också av att funktionen som IT-chef i dag finns med i riksdagens högsta ledning. Men det är sällan det går att förklara de ekonomiska fördelarna med informationstekniken och vad värdet kan vara, det som kallas ”value for money”. Det handlar ju inte bara om att rationalisera utan om att ge viktig information spridning så att den kan fungera som effektivt beslutsunderlag. Hur skall man värdera sådant? Och vad är det värt att en riksdagsledamot kan spendera en timme mer i veckan med sina väljare tack vare informationstekniken? Lönsamhetsberäkningar kan man göra på processer, inte på kunskaps- och beslutshantering, enligt mitt förmenande.

– Jag ser IT-stödet som ett sätt att få fram organisationens dolda kompetens. Men för att få full genomslagskraft på detta måste vi också förändra kulturen. Det gäller att få folk att förstå vilka konsekvenser det får att man kan underlätta arbetet även för andra. Därutöver måste vi övertyga om vikten av att dela med sig av sin kompetens, att göra den tillgänglig för andra. Vi är så jätteduktiga på att hålla reda på hur många män och hur många kvinnor som deltagit i hur många kurstimmar i kompetensutveckling, men vi vet inte vad de har lärt sig. Vad de verkligen tar med sig hem. Den här kulturomvandlingen är en mödosam process. De verktyg vi skapat för kunskapsspridning är en del av den processen.

Till sitt stöd har riksdagens IT-chef ett parlamentariskt sammansatt IT-råd på åtta ledamöter, som träffas åtta gånger per år för att diskutera uppslag till och idéer om nya användningsområden, nya tillämpningar och framtida strategier. IT-rådet är rådgivande och dess ordförande är förvaltningsstyrelsens vice ordförande, vilket betyder att ärenden beredda av IT-rådet redan är väl förankrade då ekonomiska beslut om desamma skall fattas.

Samtalet med riksdagens IT-chef Carl-Gerhard Ulfhielm avslutas med ett konstaterande:

– Den svenska riksdagen ligger längst framme vad gäller användningen av videokonferenser och nu kommer TV över Internet stort. Gunnar Steiner fungerar därför också som rådgivare till alla de nordiska parlamenten. Och till en hel del andra.

5.5 Riksdagens plenarmöten öppna för alla - via TV över Internet

Först en påminnelse om några basfakta. Den svenska riksdagen består av en kammare. Dess arbetsmöten är offentliga, dvs alla har tillträde till dem, antingen genom att vara närvarande på åhörarläktaren eller genom att följa dem "live" med hjälp av videomötesteknik eller TV över Internet. Ty när vårt lands 349 riksdagsledamöter sammanträder *in plenum*, dvs i riksdags-salen, sänds mötet i ord och bild över en intern TV-slinga inom själva riksdagshuset. Samma TV-signal är ansluten till riksdagens videoutrustning, som i sin tur är kopplad till det digitala telenätet ISDN. TV-bilderna från riksdagen kan alltså även följas av alla som har tillgång till videomötesteknik – över hela Europa.

På Riksdagens InfoCentrum på Västerlånggatan 1 (gå in via länken på webbplatsen <http://www.riksdagen.se>) i Gamla stan i Stockholm kan besökarna på storbilds-TV följa debatter i kammaren eller se videoinspelat material om riksdagen. Där kan man också via multimediaterminaler lära sig mer om hur riksdagen arbetar och vilka vägar den historiska utvecklingen tagit fram till Sveriges moderna demokrati.

I den svenska debatten om demokrati i cyberrymden framförs då och då krav på att alla som vill skall ha tillgång till samtliga offentliga politiska debatter i vårt land via en speciell TV-kanal, allt enligt den amerikanska förebildskanalen C-SPAN. Ett sådant krav framfördes till exempel i folkpartiets IT-program under VAL98.

Gunnar Steiner var under hösten 1998 i full färd med att lägga upp fasta filer över det han kallar strömmade program han spelat in – han talar om filer för direktuppspelad video över Internet. Han hade då tillgång till ett antal strömmar, dygnet om, på bandbredder från 43 till 112 kbps. Och på adress [pnm://real.pi.se/riksdagen.rm](http://real.pi.se/riksdagen.rm) kunde man under hösten 1998 se den sändning han just då gick ut med. Riksdagens videofiler kan man nu länka direkt till från riksdagens hemsida: <http://www.riksdagen.se>.

– Dessutom finns en testfil i vilken jag närmare förklarar vattnets betydelse för sjöfarten, dvs mina visioner av TV över Internet med hjälp av streamingtekniken, förklarar han med glimten i ögat.

Gunnar Steiner menar att något liknande som C-SPAN kommer i en inte alltför avlägsen framtid i den meningen, att fler och fler filer från offentliga debatter blir tillgängliga från riksdagens hemsida via TV över Internet:

– Det finns konkreta planer på att göra i första hand de offentliga utskottsutfrågningarna tillgängliga via TV över Internet. Att höstens första partiledardebatt i riksdagen sändes via Internet kan man väl se som ett steg i den riktningen. Den kan hämtas hem från adressen [pnm://real.pi.se/riksdagen.rm](http://real.pi.se/riksdagen.rm). Men nu är vi igång med regelbundna live-

sändningar med hjälp av tekniken för direktuppspelad video, streaming. Jag arbetar tillsammans med Jan Lundqvist från riksdagens tekniska service. Han svarar för riksdagens interna TV-sändningar. Vi kör en försöksverksamhet med att sända kammarens arbetsmöten över Internet. På adressen <http://real.pi.se/riksdagen> kan man se vad som pågår just för ögonblicket. Varje sändning lagras som en datafil i en RealNetwork-server, vilket innebär att man när som helst kan hämta hem den. En inspelad fil lagras i ca 30 dagar innan den tas bort. På lite sikt är målet att man skall kunna länka direkt till live-sändningarna från <http://www.riksdagen.se>, riksdagens hemsida.

Hur det blir med möjligheterna att shoppa på Internet över riksdagens webbplats, så som man kan göra på C-SPAN, vill han inte alls uttala sig om. Men man vet aldrig – det finns en butik i riksdagshuset med presenter som är representativa för Sverige!

5.6 Sveriges riksdag på Internet

Sveriges riksdag och regering är i hög grad närvarande på Internet. Båda har omfattande webbplatser, som ger en god bild av hur de svenska folkvalda organen fungerar. Riksdagen når man på Internetadressen <http://www.riksdagen.se> och regeringen på adressen <http://www.regeringen.se>. Det här avsnittet handlar om riksdagens webbplats – regeringens användning av Internet behandlas så som tidigare påpekats inte här – den är för övrigt värd en alldeles egen rapport.

En kommentar: När man beskriver och läser om webbplatser, gäller det att hela tiden komma ihåg att bra webbplatser inte är statiska utan i högsta grad föränderliga. Helst skall de få nytt innehåll varje dag. Om konsekvenserna av detta för beskrivning och läsning behöver jag inte orda mer.

Riksdagen hade i september månad 1998 delat in sin webbplats – <http://www.riksdagen.se> – i sex underavdelningar med tillhörande länkar:

- Avdelningen Riksdagspartier gav information om de sju partierna i Sveriges riksdag med namn, adresser, telefonnummer och hemsidor till samtliga ledamöter. Man kunde slå upp vad som sagts och gjorts i riksdagen och få hjälp att hitta bland dokument relaterade till riksdagsarbetet. Partigrupperna i riksdagen gav fakta om hur partierna organiserar sitt arbete i riksdagen. Och, inte minst intressant, man kunde få reda på fakta om det ekonomiska stödet till partierna
- Under rubriken Riksdagsledamöter och -kandidater kan man länka till ledamöterna i alfabetisk ordning från A till Ö med information om deras e-postadresser och hemsidor. Man kan få information om deras ekonomiska ersättningar och andra former av ersättningar. Samt vad de sagt

och gjort i riksdagen, även här med hänvisningar till relevanta dokument. Det fanns också valsedlar för riksdags-, landstings- och kommunalval, samt en länk till Riksskatteverket – <http://www.rsv.se>.

- Avdelningen Frågor och svar hade en enda underrubrik – e-postadresser – och uppmaningen att kontakta riksdagen, partierna och ledamöterna.
- Avdelningen Riksdagsval – fakta och bakgrund erbjöd mycket uttömmande information om valet med bl a bakgrundsinformation om personval och mandatfördelning, valkretsar och röstning, regeringsbildning och mer därtill. Man kunde skaffa sig information om personvalet genom att klicka på Parti eller person? och den nya svenska vallagen. Det fanns också jämförelser med valsystemen i fyra andra länder. Genom att klicka på Swedish Election Guide 1998 kunde man länka till utrikesdepartementens information om valet på engelska.
- Opinionsundersökningar hade en egen rubrik, från vilken man kunde följa SIFOs, Temos och Statistiska Centralbyråns väljarundersökningar.
- Avdelningen Statistik hade vid tillfället tre underrubriker, som tog upp riksdagsvalet 1994, med statistik från det senaste valet. Det fanns även möjlighet att titta på resultaten från samtliga val, med länk till KTH, Kungliga Tekniska Högskolan, <http://www.nada.kth.se> för den som i detalj ville analysera 1994 års valresultat till riksdagsvalet, landstingsvalet, kommunalvalet och EU-omröstningen. På den länken finner man även blandad statistik från tidigare val och folkomröstningar från 1867 och framåt!

Utöver allt detta fanns det en rubrik Andra webbplatser, som erbjöd länkar till en rad institutioner och medier, som spelar en roll för demokratins informationsflöde. Bl a kunde man länka till Aftonbladet, Dagens Nyheter och Svenska Dagbladet med respektive tidnings valinformation, presenterad på respektive webbplats. Även etermedierna kunde man nå – Svenska CNN med CNNs nyheter om valet, Sveriges Radio med information om SRs bevakning av valet, Sveriges Television gav STVs bevakning av valet och TV4 bevakade VAL98, som presenterades på TV4s webbplats. Genom att länka till Sverige Direkt fick man information om bl a kommun- och landstingsvalen, och Torget gav valinformation på Postens webbplats i samarbete med riksdagspartierna.

Länkar fanns även till Demokratitorget, som är demokratiutredningens mötesplats för diskussion, Riksskatteverket, Svenska valforskningsprogrammet, som informerade om statsvetenskapliga institutionen vid Göteborgs universitet, som bl a gör väljarundersökningar och studier av riksdagens ledamöter. Yahoo! Sverige slutligen erbjöd ämneskatalogen Yahoos valinformation och länkar till andra webbplatser och pressmeddelanden.

Inför VAL98 hade riksdagen lagt upp en speciell sida med adress: http://www.riksdagen.se/debatt_9798/tema/val98 (läs mer om detta i kapitel 4).

Som synes bjuder riksdagens hemsida många intressanta möjligheter att navigera vidare ut på nätet i alla möjliga riktningar. Den som ville följa valet hade alltså mycket goda möjligheter att via Internet skaffa sig information på djupet. Att envar Internet-användare kunde få tillgång till denna mycket omfattande information via riksdagens hemsida torde kunna betraktas som ett steg mot fördjupad demokrati. Nu skall man dock märka att det handlade om information, dvs sändaren, i det här fallet riksdagen, delade generöst med sig av den kunskap som finns till alla som ville ta emot den. Men sändaren erbjöd inte så många möjligheter till interaktivitet, dvs kommunikation, eller om man så hellre vill, dialog. Då den fri och öppna dialog, t ex via Internet, som alla kan delta i, föreligger, har vi också nått en fördjupad demokrati. Dit har vi ett stycke väg kvar.

Rixlex med webbadressen <http://rixlex.riksdagen.se/> ger tillgång till riksdagens beslut och de dokument som hör till utskottens betänkanden och regeringens propositioner. Man kan också nå ett antal av EUs databaser via den adressen. Och man kan surfa vidare till Europaparlamentet och till EU, eller till Nordiska Rådet, för att nu nämna några av de internationella länkar som finns.

Även om regeringens användning av informationsteknikens verktyg inte täcks av denna rapport, rekommenderas ett besök på dess hemsida, Information Rosenbad med adress: <http://www.regeringen.se>. Den inbjuder till vidare kontakter – bl a kan man besöka departementen och nå ministrarna och deras experter, man kan få en mängd information om Sverige, och man kan söka bland regeringens propositioner. En löpsedel ger tips om vilka ärenden som är aktuella för regeringen just nu.

Ett resultat av valet i september 1998 var stora förändringar i regeringen. Därför ägnar sig regeringens webbredaktion under hösten 1998 åt att bygga om och datera upp webbplatsen, som enligt planerna skall vara klar i början av 1999.

5.7 De folkvalda på Nätet och per e-post - men har de tid?

Det stora flertalet av riksdagens ledamöter använder i dag Internet för att nå ut till sina väljare. Alla har en egen e-postadress – adressen är: fornamn.efternamn@riksdagen.se – som de använder sig av mer eller mindre flitigt. Ett stort antal ledamöter har sina egna hemsidor. Dem kan man län-

ka till från riksdagens hemsida <http://www.riksdagen.se> och där slå upp den ledamot man vill nå i t ex det alfabetiska registret.

Inför VAL98 var det intressant att bläddra bland parlamentarikernas hemsidor. Det kunde man göra på flera olika sätt, via riksdagens webbplats, via partiernas webbplatser eller direkt via www. Majoriteten av de folkvalda hade en hemsida som deras partiorganisation lagt upp och som man bl a kunde nå via det alfabetiska registret på riksdagens hemsida, om man nu inte hade den direkta adressen. Från moderaternas och folkpartiets hemsidor kunde man komma i kontakt med de på Nätet exponerade kandidaterna, inte minst dem som ställde upp för personval. Några kandidater hade omfattande webbplatser, här följer bara några få exempel: Jan Björklund, folkpartiet, efter valet skolborgarråd i Stockholm; Kent Härstedt, socialdemokrat och nyvald till riksdagen för Helsingborgs valkrets; Tuve Skånberg, kristdemokrat från Norra Skåne, omvald till riksdagen; Fredrik Reinfeldt, moderat kandidat från Täby, norr om Stockholm, som kom in i riksdagen. Se även föregående kapitel.

Intressant – och lite skrämmande – är att notera att de kvinnliga politikererna inte tycktes ha ägnat särskilt stor uppmärksamhet åt sina hemsidor och webbplatser. Leder Internet till att politiken i framtiden återigen kommer att bli en i huvudsak manlig domän? Det tål att ägnas uppmärksamhet åt.

Sammanfattningsvis måste det sägas – majoriteten av de hemsidor för riksdagsledamöterna som är upplagda av partierna, gav inte särskilt mycket information för den som sökte sådan. De tedde sig under VAL98 minst sagt lite dammiga och livlösa. I framtiden kommer aktivitet att krävas för att hemsidorna skall få besök och därmed vara effektiva. Det menar bland andra Carl-Gerhard Ulfhielm.

– Under VAL98 använde sig bara en relativt begränsad skara av riksdagskandidaterna aktivt av hemsidor, kommenterar riksdagens IT-chef, Carl-Gerhard Ulfhielm frågan om vilken roll webbplatser och närvaro på Internet spelar för den individuella politikern.

Han fortsätter:

– Främst var det de lite yngre ledamöterna, som har stor dator- och Internetvana som såg till att de fanns närvarande även på Nätet. Men jag är helt övertygad om att inför nästa ordinarie riksdagsval så blir det helt enkelt nödvändigt för varje politiker att finnas på Nätet och det aktivt! Med det menar jag, att det duger inte att bara lägga upp sin hemsida och sedan glömma den – man måste också hela tiden vara aktiv på hemsidan och föra ut sina budskap även den vägen.

Gunnar Steiner menar för sin del, att personvalet lett till att kandidaterna behöver göra personliga framträdanden och då kommer TV-inspelningar över Internet väl till pass.

Om man utgår ifrån Carl-Gerhard Ulfhielms övertygelse om att närvaro på Internet kommer att spela en avgörande roll i framtida val, så kommer det att ställas stora krav på våra politiker redan under den här mandatperioden – det är NU de måste lära sig behärska Internet! Det är NU de måste ta åt sig och försöka förstå hur de bäst kan föra fram sina budskap till sina väljare även i framtiden. Frågan blir osökt: Kommer dagens parlamentariker att ha tid och ork att ta sig an även detta? Internet är till syvende och sist ett tidskrävande medium, ytterligare ett. Hur tränger man in också det i en redan överlastad tidsbudget?

I en framtida situation då kanske drygt hälften av alla svenska hushåll har tillgång till Internet och Internet-tillväxten fortsätter i raskt takt, går det inte längre att skjuta sin egen närvaro på Nätet åt sidan – inte om man vill vara med på den politiska arenan. Internet betraktas i många sammanhang som ett massmedium, men då med den speciella innebörden att det handlar om en massornas kommunikationskanal⁶. Oklart är väl än så länge exakt hur Internet konkurrerar med andra massmedier och hur webbplatser konkurrerar med varandra. På det här området finns mycket att utforska både ur den mänskliga kommunikationsprocessens sändarperspektiv och mottagarperspektiv, liksom om politiska webbplatserns roll i den demokratiska processen.

Men närvaro på Nätet behöver inte vara enbart webbplatser och hemsidor. E-post är ett annat sätt att vara närvarande och kommunicerbar. Vi konstaterade med Carl-Gerhard Ulfhielm ovan att antalet e-postmeddelanden sända som Internet-post av parlamentarikerna och riksdagens anställda i början av oktober 1998 uppgick till drygt 100 000 per månad. Det råder samstämmighet bland forskare och experter om att e-post är den tillämpliga, som ett mycket stort antal datoranvändare haft lätt att ta till sig. Också det stora antalet meddelanden sända som e-post bekräftar detta.

Men samtidigt påpekar en av vårt lands ledande experter på datoranvändning, professor Jacob Palme vid data- och systemvetenskapliga institutionen på Stockholms universitet och KTH, att hans forskningsresultat visar att bara en tredjedel av alla e-postmeddelanden ersätter t ex telefonsamtal, vanliga brev och sammanträden. Två tredjedelar av alla e-postmeddelanden är ny kommunikation, kommunikation som kanske inte skulle uppstått om e-post inte hade funnits.

⁶ Se t ex Sveriges Tekniska Attachéers utlandsrapport nr.: USA 9813: *Video på Internet – tekniken, aktörerna och affärsmodellerna*, av Amit Sköld.

Så uttalar sig professor Palme i en artikel i Svenska Dagbladet den 20 oktober 1998, på ett uppslag som handlade om e-post i morgontidningens avdelning för livsstil. I samma artikel berättar även riksdagsledamoten Barbro Westerholm, folkpartiet, att hon ibland får ta emot flera hundra e-postmeddelanden per dag – en politiker måste ju alltid vara tillgänglig. Barbro Westerholm säger i artikeln att om hon skulle besvara alla e-postbrev, skulle hon inte hinna med att utträtta något annat under arbetsdagen. Och här ligger ett uppenbart dilemma. Ett annat exempel: Socialminister Margot Wallström fick på sin tid 650 e-postmeddelanden per dygn. Hur besvarar man dem?

Det är fantastiskt att kunna kommunicera så oerhört snabbt och effektivt som det faktiskt går att göra via e-post – men det finns uppenbara problem. Ett är som sagt hur man utöver det vanliga riksdagsarbetet skall hinna vara aktiv både på sin webbplats och besvara sin e-post – varifrån tar man tiden? Det är fantastiskt att kunna ”umgås” med stora skaror människor via Internet och via webbplatser – men vad är det man inte hinner göra i stället? Tidsbudgetering och val, ofta kanske bortval, blir allt mer akuta frågor både i riksdagsledamöternas och i allas våra liv. De elektroniska i nuet ständigt agerande medierna pressar på och stressar kanske också på ett sätt som inte varit så uppenbart tidigare. Några entydiga strategier för hur man på det personliga och professionella planet värjer sig verkar inte finnas, såvida man inte gör som en av USAs stora datagurus vid MIT. Denne världsberömda professor beskärmade sig redan för flera år sedan över att han fick drygt 200 e-postmeddelanden per dygn.

– Eftersom jag ändå inte hinner svara på dem bryr jag mig överhuvudtaget inte om att öppna min e-postlåda! förklarade han. Är något tillräckligt angeläget ringer folk upp. Är det inte så angeläget får det vara för min del.

Så kan möjligen en excentrisk professor tillåta sig agera – men vad gör en politiker som ju skall vara tillgänglig för alla? Kanske är den suck en moderat riksdagsledamot, som beslutat sig för att lämna riksdagsarbetet, undslapp sig då frågan om vad de nya medierna betyder för att föra den demokratiska processen framåt, kom upp, en bra sammanfattning:

– Visst är de bra, men det förutsätter att man verkligen har tid att ta dem åt sig! Och det har man inte om man sitter i riksdagen!

Nu kan man ana sig till att tekniken kommer till hjälp i form av prioriteringsfunktioner och sållningsmetoder inbyggda i våra vanligaste e-postprogram. Då dessa funktioner och metoder därtill blir möjliga att personalisera, kanske den andel meddelanden som måste besvaras blir rimligt många – eller få – så att man hinner hantera dem. Undan för undan dyker det också upp programvaror som gör det mycket enkelt även för den icke alltför insatte att själv kunna vara aktiv på sin webbplats. Därtill kommer

personaliserade sökmotorer både för Internet och vanliga datafiler. Sådana sökmotorer förekommer redan i relativt stor utsträckning i den svenska riksdagen. Dessa är på god väg att bli sofistikerade redskap för att underlätta informationssökning och -hantering.

I klartext innebär det att om en information, t ex ett uttalande i en politisk fråga en gång finns i elektronisk form i riksdagssystemet, så kan man enkelt söka fram den och klippa in den på sin egen hemsida den dag man daterar upp den. På liknande sätt kan man skapa referenser till både egna och andras motioner och uttalanden i t ex en debatt eller länka till dokument och inspelningar för TV över Internet både av egna och andra politikers föredrag och debattinlägg. Om nu inte någon lagstiftning förhindrar detta!

Gunnar Steiner ser, som framkommer då och då i den här rapporten, stora möjligheter till en fördjupad demokrati via Internet. Han är övertygad om att parlamentarikerna på sina webbplatser kommer att lägga upp sina streamade budskap och i form av rörliga bilder kopplade till ljud för direktuppspelad video kommer att kommunicera direkt med sina väljare, svara på frågor via e-post eller ta tag i telefon. Men han ser fundersam ut:

– Det förutsätter förstås att politikerna kan konkurrera med allt möjligt annat som man kan göra på Nätet! Jag måste säga att jag just nu inte har klart för mig vilka det är som verkligen sätter sig ner och tittar 30 minuter på en rörlig videouppspelning av en talande politiker över Internet.

6 Nya medier till parlamentarikerna

”Ju fler sinnen som är involverade i att ta emot ett budskap, desto högre trovärdighet får det.”

Gunnar Steiner förklarar sin entusiasm över interaktiva medier.

Då man frågar Gunnar Steiner varför det är så viktigt att parlamentarikerna tar till sig och använder sig av de nya IT-verktygen för masskommunikation, citerar han en av vår tids medietänkare, amerikanen Edward S. Herman, som lett ett antal seminarier i Sverige och annorstädes.

– Eftersom informationen på Internet blir alltmer kommersiell så påverkas innehållet, citerar Gunnar. Därför gäller det att inte bli lurad, vilket inte är så lätt att undvika alla gånger med tanke på att den stora mängden information som är tillgänglig via Internet ligger i filer, som är avsedda att läsas. Därför blir det så att ord som kopplas till bild, det personligen framförda ordet, om man så vill, har lättare att få en större trovärdighet hos den som ser och hör än det skrivna ordet har hos den som enbart läser. Jag är övertygad om att budskap framförda av parlamentarikerna via TV på Internet ökar deras trovärdighet i riksdagsarbetet. Ju fler sinnen som är involverade i att ta emot ett budskap, desto högre trovärdighet!

Gunnar Steiner berättar vidare, att den svenska riksdagen är världsledande då det gäller att använda informationsteknik för att arbeta på distans, och därmed också gränslöst. Nästan alla de 349 ledamöterna i den svenska riksdagen arbetar på distans med datorer som arbetsverktyg, både från riksdagen och från bostäderna. Men datorer är inte de enda verktygen.

– I videomöten träffar de sina väljare och partikolleger runt om i landet, säger han. De kopplar upp sig till möten i Europaparlamentet i Strasbourg i norra Frankrike, till möten med EU-kommissionen i Bryssel och till möten med kolleger i de övriga nordiska parlamenten. En annan viktig användning av videomötestekniken är kammarens utfrågningar varje torsdag kl. 14:00. Då kan vem som så önskar vara med då regionens folkvalda ställer statsråden till svars. Det är ju så att vi har en gränslös demokrati i den meningen att all offentlig makt utgår från folket – med videomötesteknik kan alla och envar vara med i kammaren då besluten tas. Då jag påstår att riksdagen är gränslös, är det bland annat detta jag menar.

Så här långt har de behov som finns av att följa riksdagens och de politiska partiernas arbete kunnat uppfyllas med hjälp av videomötesteknik, dvs interaktiva möten på distans.

– Men intresset av att kunna följa offentliga utfrågningar och politiska debatter i riksdagen on-line har ökat dramatiskt, säger Gunnar Steiner. Delvis hänger detta samman med att det är valår, men med också med riksdagens och partiernas närvaro på Internet via hemsidor kopplade till ständigt uppdaterade webbplatser. På partiernas hemsidor finns inslag av rörliga bilder med ljudfiler för TV över Internet, satsvis nerladdade med hjälp av direktuppspelning. På sätt och vis kan man säga att partiernas användning av TV över Internet med hjälp av direktuppspelning har lett till att vi i riksdagen sett det nödvändigt att närmare studera möjligheten att kombinera videomöten med rörliga bilder, s k live streaming, på svenska direktuppspelad video. Tack vare ett antal studiebesök som regeringskansliets och riksdagens datorenheter gjorde hos Telia Promotor, fick man impulser till många intressanta tillämpningar för TV över Internet i det politiska arbetet.

Gunnar Steiner blir allvarlig och förtydligar:

– Lite tanklöst brukar man säga, att det är lika enkelt att arbeta med datorn som det är att använda all annan elektronik i hemmet. Så är det naturligtvis inte. Man behöver vissa

grundläggande kunskaper, men man behöver inte vara expert för att ta till sig Internet, direktuppspelad video över Internet och videomöten. Att tekniken fungerar ser vi till.

6.1 Visionären, missionären och han som gör'et

Vem är han då, Gunnar Steiner, denne märklige man, som faktiskt får högt uppsatta personer att ändra på sina beteenden då det gäller att kommunicera? Att han är en visionär då det gäller att övertyga om att man kan använda informationsteknik och hur, råder samstämmighet om. Att han är en entreprenör står klart – på hans väg finns inga hinder. Skulle det till äventyrs finnas några, är de där för att övervinnas. Han är en missionär och en eldsjäl – det behöver man bara tala i telefonen med honom för att märka. Speciellt brinner han för att använda alla de möjligheter dagens telekommunikations- och informationsteknologi erbjuder för att demokratisera de politiska beslutsprocesserna och aktivera den politiska debatten – därför kallar han sig faktiskt själv missionär! Och som sådan uppträder han också i den meningen att han verkligen försäkras om att hans budskap går fram.

Då man frågar andra vem Gunnar Steiner är, svarar vissa spontant:

– Han är verkligen en hängiven entusiast! Och en mentor.

Andra säger:

– Gunnar Steiner är en teknisk guru, men bara så mycket mer!

Frågar man honom själv igen, säger han med ett brett flin:

– Jag är en specialist, en verklig specialist! Eller rättare, jag är en vaktmästare som vet hur man gör när man drar och kopplar ihop sladdar. En vaktmästare för alla som har sin gärning här i Riksdagshuset. Därtill är jag en ensam vaktmästare.

Med det sista vill han ha sagt att han inte har en stor stab människor till sitt förfogande, utan att han är en enskild resursperson, som parlamentarikernas assistenter, tekniker och annan stödpersonal tar kontakt med då de vill ha videokonferenstekniken och TV över Internet att fungera på den plats varifrån statsråden och riksdagsledamöterna befinner sig då de vill föra fram sina budskap.

6.2 Med Gunnar Steiner kom videokonferensen till riksdagen

– Om vart den här i och för sig inte längre så nya tekniken med videokonferenser och den mycket nyare tekniken med streaming via Internet, dvs TV via Internet, leder i det parlamentariska sammanhanget – och i alla andra! – i det långa loppet har jag inte en aning! Jag kom som sagt ursprungligen hit för att se till att riksdagens ledamöter skulle kunna använda videokonferensteknik så effektivt som bara möjligt.

Så börjar Gunnar Steiner, då jag ber honom berätta om hur han kom till Sveriges riksdag och med honom nya medier, just nu i form av videokonferenser och TV över Internet. Han är en smärt, intensiv herre i sina bästa år, sedan i februari 1998 ålderspensionerad från sin tidigare tjänst vid Telia AB. Nu är han konsult åt Sveriges riksdag i frågor om allt som handlar om hur man använder och får nya mediatekniker som videokonferenser i realtid och TV via Internet on-line att fungera effektivt också i verkligheten. Hans röst är ivrig och orden kommer snabbt då han talar, inte minst då han är inne på sitt favoritämne, fördjupad och interaktiv demokrati åt alla med hjälp av informationsteknik.

– Då, för länge sedan handlade det mest om att demonstrera tekniken för så många grupper som möjligt för att få folk intresserade, säger Gunnar Steiner. Situationen är helt annorlunda nu – nu handlar det varje gång om att praktiskt tillämpa tekniken.

– Och, fortsätter han, detta är det intressanta och den stora utmaningen i mitt jobb. Ingen vet ju egentligen någonting om hur de nya medierna kan användas, inte minst tekniken med TV över Internet, dvs direktuppspelning av videofiler via Internet. Men det är

uppenbart att den tekniken erbjuder sina användare många fördelar då man en gång har förstått alla de möjligheter den erbjuder. Här kan man verkligen säga att det handlar om att lära sig under resans gång, *learning by doing*.

Gunnar Steiner fortsätter att beskriva utvecklingen på sin arbetsplats sedan 1989:

– Då jag kom hit till riksdagen 1989 på uppdrag av min tidigare arbetsgivare Telia hade jag bara vaga föreställningar om hur tele- och datateknik skulle kunna hjälpa våra parlamentariker att kommunicera. Då anade jag faktiskt inte vart de första trevande videokonferenser som jag skapade tekniska förutsättningar för, skulle leda.

Han berättar om de första videokonferenserna:

– Carl Bildt var bland de allra första parlamentarikerna att ge sig i kast med videokonferenser. Han insåg snabbt hur användbar den tekniken kunde vara, och lärde sig att utnyttja det maximalt. Han gjorde det bra. Ulf Dinkelspiel i sin roll som utrikeshandelsminister var en mycket aktiv användare av videokonferenser under den borgerliga regeringens mandatperiod. Han såg nyttan med dem, och använde dem i stället för att var och varannan dag ge sig ut på resa. Detta med streamingteknik, dvs TV via Internet, är än så länge relativt nytt – det började bli realiserbart i början av det här året, 1998. Först att ta till sig streaming via Internet, direktuppspelning, i den socialdemokratiska regeringen var skolminister Ylva Johansson. Hennes entusiasm över det nya verktyget att kommunicera spred sig snabbt till nästan hela den regeringen, även till statsminister Göran Persson, som blev en flitig användare av TV över Internet, inte minst under VAL98-kampanjen.

Att det socialdemokratiska statsrådet Margot Wallström, socialminister i regeringen fram till VAL98, lät installera en videokonferensanläggning i sitt hem i Karlstad för att hinna med både sitt krävande arbete och sin familj, blev något av en rikshemlighet. Hon satte sig inte i bilen för att tala i Hofors två timmars resa bort, utan hon såg till att hon kunde kommunicera via videokonferens. Ulrika Messing, dåvarande biträdande socialminister, och ett av de unga statsråden, var också en av de tidiga användarna av videokonferenssteknik då hon blev utsedd att ingå i regeringen.

Det är många intressanta och framstående personer Gunnar Steiner hjälpt att kommunicera genom åren utöver svenska ministrar som Jan Nygren och Ines Uusman, båda f.d. IT-ministrar. En som känner honom väl, berättar om hur han kopplat upp videokonferenser med USAs vice president Al Gore, Sydafrikas president Nelson Mandela, EU-kommissionären Martin Bangemann och Sveriges dåvarande IT-minister Jan Nygren, detta inför ett möte om "The Bangemann Challenge". Vidare ställde Gunnar Steiner upp och hjälpte Ungdomens IT-råd, liksom han ställt upp för en del ämbetsmän, som råkat i beråd för att de varit tvungna att befinna sig på två orter samtidigt!

– Gunnar Steiner är en innovatör på det här området, säger min sagesman. Ett exempel är hämtat från en konferens någon gång under 1996, som handlade om det framtida samarbetet över Öresund. De skånska kommunerna och det danska forskningsministeriet var inblandade, liksom den svenska IT-experten i Bryssel och experter i Stockholm. Videokonferensuppkoppling var självklar. Men – ett problem, vi hade behov av att surfa på Internet, hur kunde man göra det via videokonferens? Gunnar ordnade det och vi hämtade hem det material från Luxemburg som vi behövde. Se, det var en tvättäkta innovation, även om jag inte har alls klart för mig hur han ordnade det hela rent tekniskt!

Under Gunnar Steiners första år i riksdagen i slutet av 1980-talet ägnade han sig alltså huvudsakligen åt att få videokonferenser över många olika gränser att fungera. Det var han som såg till att riksdagen installerade en kodek/algoritm PictureTel 400-utrustning med tillhörande mikrofoner, kameror och storbilds-TV samt en PictureTel Live 100 för persondator-baserad bild- och dokumentkommunikation via ISDN⁷. Den nuvarande utrustningen består av kamera, TV-monitor för inkommande bild, videobandspelare för in- och avspelning av band, samt en s k kodek, en datorenhet som kodar ljud och bild vid själva överfö-

⁷ Se även TELDOK Rapport 96: *Sett och Hört via bildkommunikation – användningsområden och erfarenheter*, av Susanne Johansson, Susanne & Susanne Stenbacka, 1995.

ringen till det digitala telenätet. Utrustningen är nämligen ansluten till telenätet via tre ISDN-anslutningar, vilket gör det möjligt att koppla upp videokonferenser med två eller sex linjer, dvs 2 x 64 kbps eller 6 x 64 kbps. Videomötet och utrustningen styrs med hjälp av en operatörspanel.

– Men informationstekniken utvecklas ju rasande fort, vilket inte är något nytt, men ändå förtjänar att påpekas, eftersom det inte är alldeles självklart att man tar till sig det nya, säger Gunnar Steiner. För närvarande är det TV över med hjälp av direktuppspelnings-teknik som gäller. Dock skall man inte på något sätt räkna ut videokonferenserna, de erbjuder fortfarande de bästa möjligheterna till interaktivitet. De kommer att leva ett bra tag till och användningen av den tekniken är på många håll bara i sin linda. Videokonferenserna kommer att ha sin plats åtminstone så länge som varje medborgare inte har tillgång till större bandbredd via telenätet än vad vi har just nu. Den nuvarande bandbredden tillgänglig för alla till rimliga priser kan visserligen användas för sändningar av TV över Internet, men då det är mycket trafik på telenätet går det långsamt, alldeles för långsamt, att ladda ner en streamad inspelning, eftersom tilldelningen av bandbredd är dynamisk.

Riksdagens ledamöter kan från riksdagshuset koppla upp sig för videomöten till drygt 800 platser runt om i hela Sverige. De har att välja mellan att koppla upp sig till skolor, konferensanläggningar, hotell, kommuner och privata företag. Adresser till videokonferensanläggningarna samt vilken utrustning var och en har kan man få information om via Internet genom att knappa in den nätta adressen: <http://www.telia.se/main-files-sw/prodguide-sw-first.html>. På Internet kan man också hitta adresser till videokonferensanläggningar runt om i världen. En sådan webbplats är: <http://www.ftf-tokyo.com/>. Och via Affinity Communication Company/US når man fler än 40 000 videokonferensutrustningar på olika håll i världen, vilket är till hjälp då man har behov av att kommunicera globalt.

I samband med att riksmötet öppnades den 6 oktober 1998 stod också riksdagens nya TV-studio färdig. Den innehåller helt professionell utrustning av senaste snitt med mixerbord för ljus och ljud och är uppbyggd enligt senaste "mode" i televisionens många pratshower – dvs studion innehåller bord och bekväma stolar för dem som skall frågas ut i en debatt, samt ett "ståbord" tänkt att användas av utfrågande journalist. Studion ligger i rad med övriga massmediers sändnings- och arbetsrum på plan 8 i nya riksdagshuset. Den är tänkt för bruk då en eller flera politiker själva vill arrangera en utfrågning, ibland på distans, om en viktig fråga. Sändningen kan sändas med hjälp av direktuppspelad video via Internet eller som interaktiv videokonferens, antingen riktad till en speciell målgrupp eller tillgänglig för den stora allmänheten, vilket som nu kan vara önskvärt.

6.3 och TV över Internet och kilometerlånga sladdar!

Söker man Gunnar Steiner i riksdagshuset behöver man egentligen bara följa de sladdar som löper ut från hans rum. Är han inte på rummet finns han med stor sannolikhet i andra änden av sladden, där en eller annan spännande demonstration eller sändning pågår. Nej, det är inte lätt att göra en beskrivning av Gunnar Steiners arbete i Sveriges riksdag. Det sker bäst genom att beskriva hur han arbetar – han är förvisso en sorts vaktmästare i den meningen att han dagligen och stundligen släpar runt med och kopplar samman ett antal burkar med tillbehör och riggar upp dem där de behövs. Men han är så mycket mer. Han kan det allra senaste inom telekommunikations- och datateknik både i praktiken och teorin. Han har de rätta kontakterna för att på nästan ingen tid alls få fram en ISDN-uppkoppling till en eller annan park i någon avlägsen landsända av Sverige, så att politikerna kan få ut sitt budskap till resten av världen med hjälp av TV över Internet, för att ta ett exempel. Han är också läraren – han undervisar de oerfarna om hur de skall agera framför kamerorna, både då det gäller videokonferenser och TV via Internet.

Då riksmötet sammanträdde efter VAL98 fanns 100 personer, som inte arbetat i riksdagen tidigare och som skulle introduceras till den teknik och de tekniska möjligheter som står till deras förfogande. Gunnar Steiner är för dem en av de mentorer som ger allt stöd som kan behövas till dem som ser teknikens möjligheter för sina partier.

Utöver allt detta är Gunnar Steiner diplomat. Det skulle aldrig falla honom in att kritisera den eller dem som vill använda sig av de nya teknikerna, han gör tvärtom allt för att få tekniken att arbeta för varje användare, oavsett hur bakvänt vederbörande kan bära sig åt. Han har givit sig själv tystnadsplikt och valt att agera med största möjliga diskretion – genom sin låga profil har han vunnit de flestas respekt och förtroende. Alla litar på honom, något han själv ser som avgörande. Det är nu inte slut med det

Gunnar Steiner är därtill ”försäljare” – han kan övertyga om att man i politiska sammanhang kan nå utmärkta resultat även med hjälp av ny teknik och därmed spara både tid, möda och pengar. Han har i verkligheten visat, att beslutsfattarna inte alltid behöver sätta av en massa tid för att resa för att vara med om 60 minuters möte. Videokonferenser är ju trots allt interaktiva och teknik för interaktivitet är till för att utnyttjas. Och nu är det snart dags för interaktiv TV via Internet vilket erbjuder nästan obegränsade möjligheter...

Enligt Gunnar Steiner.

Sammanfattningsvis kan man säga, att Gunnar Steiner personifierar och kombinerar massor av entusiasm, ett oändligt tålamod, en mycket stor energi, djup och omfattande teknisk kunskap, en nästan intuitiv förståelse för den kommunikerande människans villkor, ett enormt kontaktnät, många års erfarenheter och en alldeles egen blandning av vett, etikett och diskretion för att bygga upp ett förtroende hos ett stort antal människor av olika politiska uppfattningar, så att varje individ förstår att Gunnar alltid står på hennes/hans sida, oavsett vilka budskap hon/han för fram.

– Statsrådets och politikernas jobb är att föra fram sina budskap. Mitt jobb är att se till att målgrupperna kan ta del av deras budskap med bästa möjliga tekniska kvalitet, kommenterar Gunnar och citerar Voltaire: ”Det kan vara att jag ogillar vad du säger men jag kommer alltid att göra mitt yttersta för att du skall få lov att säga det!”

6.4 Entusiasten i Riksdagshuset

Gunnar Steiners arbete har också uppmärksamats och utnyttjats utanför landets gränser. I ett annat kapitel redogörs för en videokonferens, som kopplade samman dåvarande arbetsmarknadsministern Margareta Winberg med Linz och Bryssel. Händelsen har sin efterhistoria – dels sände den österrikiska koordinatören ett stort tack till Gunnar via e-post/e-fax för att allt fungerade så bra i Stockholm, dels ringde hans något mindre erfarna motsvarigheter i Bryssel upp för att höra efter om han kunde komma ner och under ett seminarium dela med sig av sina erfarenheter och kunskaper. Självtar Gunnar det med ro – tacket uppskattar han och vad Bryssel anbelangar kommenterar han lite kryptiskt, att det skall verkligen inte behövas, alltihop är ju så självklart. Några dagar efter denna händelse kommer en invitation att tala inför en konferens i Canberra, Australien, en konferens om distansutbildning, som Gunnar menar att Australien är ledande på. Det märks att den konferensen lockar.

Så kan man på ett ytligt sätt beskriva eldsjelen och entusiasten Gunnar Steiner i Riksdagshuset, han som på något sätt ytterst tillhör de ansvariga för att våra politiska beslutsfattare både har tagit den nya tekniken till sig, gjort den till sina arbetsverktyg och därtill svarar för att den fungerar. Resten av den här rapporten visar på många sätt hur denne diskrete arbetare i demokratins vingård ömt vårdar sina vinstockar baserade på informationsteknikens landvinningar. Gunnar Steiner har bidragit till att Sveriges Riksdag i dag är ett av de världsledande parlamenten då det gäller att använda interaktiva medier. Gunnar Steiner är ett gott exempel på vilken viktig roll en ”eldsjäl” spelar för att en organisation skall ta åt sig något så nytt och till synes komplicerat som informationsteknik.

Med hjälp av några konkreta beskrivningar av hur det går till i verkligheten då levande människor, som har sin dagliga gärning i Sveriges riksdag, använder sig av nya medier och ny teknik för att kommunicera har i den här rapporten belysts några av de många möjligheter nya medier kan ge dem som vill vidga sina kontaktytor. Det blir upp till var och en att dra sina egna slutsatser av exemplen, beskrivningarna och intervjuerna i kapitlen i den här rapporten.

6.5 Informationstekniken vardag i politiken

Videokonferensteknik och TV över Internet är nu inte de enda IT-baserade verktygen som används av de svenska politikerna. Varje riksdagsledamot har tillgång till Internet med sin egen e-postadress och sin egen hemsida, ofta via det politiska parti hon/han tillhör. Flera har dessutom egna hemsidor, som det går att länka till. Att varje riksdagsparti har sin egen webbplats med hemsida är en självklarhet. Dessa hemsidor har i flera fall länkar de lokala partiorganisationerna ute i landet, det har bl a vänsterpartiet och socialdemokraterna.

Flera av partiledarna kommunicerar sina tankar och funderingar via elektroniska veckobrev. Moderaternas Carl Bildt har sänt elektroniska veckobrev till sina partikolleger och alla andra intresserade sedan 1994. Varje veckobrev, som dyker upp i den elektroniska brevlådan varje måndag, har nu över 20 000 läsare/prenumeranter. Folkpartiets Lars Leijonborg skriver också brev till sina väljare då andan faller på, och miljöpartiets Birger Schlaug sänder ”rörpost”, som man kan läsa på miljöpartiets hemsida.

– Den informationsteknik som står till riksdagens och regeringens och därmed i viss utsträckning till de politiska partiernas förfogande är mycket omfattande, säger Gunnar Steiner. Detta med videokonferenser och TV över Internet, som ju är mina specialarbetsområden, är bara några exempel på hur nya medier och ny teknik används av de politiska beslutsfattarna i det dagliga arbetet. (Se även [kapitel 2](#))

Internt kommunicerar partierna på Intranät via BBSer, som man i de flesta fall får tillgång till i och med att man blir partimedlem. Som en del av partidisciplinen – åtminstone i vissa partier – ingår att man före ett visst klockslag varje dag skall ha tagit del av de senaste nyheterna. Så är det åtminstone hos kristdemokraterna.

7 E-demokrati i Sverige 1998

”Sverige är varken ett jämlikhetens tre-tredjedelssamhälle eller polariseringens två-tredjedelssamhälle. Däremot pågår processer som förändrar förutsättningarna för politisk jämlikhet. Invandrare och arbetslösa marginaliseras i det offentliga livet. Unga, högutbildade och män börjar dra sig undan politiken.”

Demokratirådets rapport 1998: Demokrati och medborgarskap, SNS Förlag 1998

I vilken utsträckning den ovan beskrivna svenska modellen är giltig för andra länder har jag inte undersökt och det faller utanför den här rapportens ramar. Inte heller är rapporten rätt plats för att beskriva hur informationstekniken används för att föra ut demokratin på lokal nivå. Men för det stora sammanhangets skull – de folkvalde arbetar ju trots allt inte i ett vakuum – vill jag peka på två fenomen, som är väsentliga för våra framtida e-demokratiska system. Det ena är ett inte särskilt nytt problem, nämligen det att intresset för att utöva de demokratiska rättigheterna i form av rösträtt och för att aktivt delta i de politiska skeendena inom existerande organisationer generellt sett är i avtagande. Åtminstone efter varje val kommer valdeltagandet upp till granskning och diskussion. Det andra är det inflytande som nya, IT-baserade former för lokal demokrati kan tänkas ha på de övergripande systemen.

Det här avsnittet ger några rapsodiska beskrivningar av några exempel på dessa områden i hopp om att inspirera läsaren att själv gå vidare med utforskandet av de skeenden som påverkar och fördjupar utvecklingen av de demokratiska institutionerna och processerna.

I 1998 års val till den svenska riksdagen valde 18,6% av de röstberättigade att inte utnyttja sin rösträtt. Inte sedan 1958 års riksdagsval har så många valt att inte aktivt utnyttja sin demokratiska rätt. Det är just nu oklart varför bara 81,4% av den svenska befolkningen utnyttjade sin rösträtt. Analyser pågår. Till dess att de resultaten är klara, kan vi bara gissa och gissningar kan vi vara utan. Däremot drar SNS Demokratiråd i 1998 års rapport följande slutsats av de undersökningar de baserar sina beskrivningar på:

”Den nya tendensen är således att de unga, trots stigande utbildningsnivå, föredrar att inte engagera sig. Allt fler bland de unga välutbildade väljer bort politiken.”

(Se Demokratirådets rapport 1998: Demokrati och medborgarskap, SNS Förlag 1998, sid. 86.)

Detta förhållande tycks, som ovan påpekats, vara gemensamt för stora delar av västvärldens demokratier – i stället för ett större och djupare engagemang från de ungas sida, väljer de helt bort politik och andra, liknande samhälls-engagemang. Folkrörelserna, som i vidare tolkningar av demokratibegreppet räknas till demokratins grundpelare, har också stora svårigheter att rekrytera unga, nya, aktiva medlemmar.

Det internationella institutet för demokrati och valassistans Idea hävdar därtill, att allt färre västeuropéer röstar. Det kan bero på att västeuropéernas intresse för partipolitiken håller på att svalna. Röstetalen i Västeuropa ligger fortfarande högre än i andra världsdelar, men kurvan pekar nedåt mot ett genomsnittligt valdeltagande på 75%. Det genomsnittliga valdeltagandet i världen steg rejält från 1945 fram till 1980-talet. Under slutet av 1990-talet går siffrorna nedåt igen, till ett genomsnitt på 64%. I världens etablerade demokratier går i genomsnitt 73% av de röstberättigade till val. I USA har i genomsnitt 45% röstat i 1990-talets val.

Från denna och liknande utgångspunkter försöker bekymrade styrande och medborgare nu på många håll förbättra och fördjupa de demokratiska processerna genom att använda informationsteknikens verktyg kopplade till Internet. I det här kapitlet ges några exempel på försök till att skapa bättre demokratiska processer i olika typer av lokala samhällen. Kanske ger de en fingervisning också för den nära framtidens demokratiutövande i större sammanhang?

7.1 Internet åt alla - påverkas demokratin?

Om alla medborgare i ett samhälle får gratis, eller i varje fall billig, tillgång till Internet, påverkas då den lokala demokratin? Något absolut svar på den frågan verkar inte finnas, men av den aktivitet som pågår bl a i den amerikanska politiska cyberrymden att döma, kommer det säkert inte att dröja alltför länge innan vi börjar få antydningar till svar på den typen av frågor. Det handlar ju på sätt och vis om att ge sig till tåls – e-demokrati är ett nytt fenomen för de allra flesta.

Även i Europa inom EU rör det på sig med försök att använda t ex Internet för att fördjupa demokratin. Under ett paraplyprojekt kallat ”Info-Point

Europa”, delfinansierat av DG X i Bryssel, drivs i samarbete med olika europeiska kommuner ett konkret europeiskt projekt med syfte att uppmuntra européerna att bli ”europamedborgare” i hägnet av EMU, Amsterdamavtalets undertecknande och den kommande EU-utvidningen. Ett sådant delprojekt som fått viss uppmärksamhet och därtill en utmärkelse från The Bangemann Challenge, är den italienska staden Bolognas initiativ till fördjupad lokal demokrati med hjälp av informationsteknik. I föregående kapitel beskrivs detta civila stadsnät i den italienska staden Bologna och dess ”Iperbole”-projekt med webbadressen <http://www.comune.bologna.it>. I det här kapitlet beskrivs ett liknande under uppbyggnad i svenska Göteborg med webbadressen <http://www.goteborg.se>.

Italienska Bologna och svenska Göteborg är ingalunda ensamma om att förse sina invånare med virtuella medborgarkontor på Nätet. Den katalanska huvudstaden Barcelona har också utvecklat Internet för sina invånare, liksom lokala samhällen i Storbritannien och Frankrike. De är inte heller först med tanken på medborgarkontor.

I Storbritannien finns sedan 50 år tillbaka institutionen Citizens’ Advice Bureau, som är en kedja av medborgarpartiska rådfrågningsbyråer. Dessa kontor är bemannade med utbildad personal, som tar medborgarnas parti mot samhället och hjälper besökarna till rätta med olika sociala problem relaterade till bidrag, konsumentfrågor, arbete, boende, juridiska frågor, familjeproblem, skatter och allt möjligt annat. Britterna anser inte att dessa bemannade kontor kan ersättas med Internet, därför att ett sådant system förstärker den redan kunniges röst och erbjuder inga verktyg för att föra fram de okunnigas röster.

I Sverige är inställningen kanske annorlunda. Ett antal svenska kommuner har faktiskt varit spjutspetsar då det gällt att utnyttja informationsteknik till sina medborgares fromma. Alla medborgares.

7.2 Svenska kommuner tidigt ute

I Sverige finns f n 288 kommuner. Flera av dessa har varit tidigt ute med visioner om att skapa virtuella – eller elektroniska – medborgarkontor, tillgängliga för samtliga medborgare, från fysiska medborgarkontor, terminaler i bibliotek, infokiosker, osv

En mycket tidig föregångare, långt före Internets spridning till de breda massorna var Kalmar Kommun, <http://www.kalmar.se>. Där hade systembyggarna redan från början visioner om att ge kommunens alla medborgare en så god service som möjligt genom att knyta samman stadens olika datafunktioner, så att medborgarna hade tillgång till sin kommuns samtliga

tjänster via dataskärm. Kalmar IT hette det projektet, som satte fart i början av 1980-talet. Kommunen var en av de första ut i den informationstekniska världen med sitt projekt, vars första mål var att ge samtliga 4 000 dåvarande anställda i kommunens 13 förvaltningar möjligheter att samarbeta via informationsteknik. Kommunen hade redan under tidigt 1980-tal en vision om en "öppen kommun". Internet, som slog igenom lokalt i början av 1994, blev kommunens svar på den tidiga visionen. I juni samma år blev Kalmar en av de tolv första städerna i världen att ha en egen hemsida på Internet. Det "elektroniska medborgarkontoret" dit varje medborgare i kommunen kan söka sig för att hämta den information han/hon vill ha, är i dag verklighet. Det verkar i varje fall ytligt, som om man kan påstå att demokratin förstärkts på lokal nivå i Kalmar tack vare IT.

Svenska Kommunförbundet (<http://www.svekom.se>) pekar också på andra svenska kommuner som kommit långt i sina informationstekniska satsningar. Hultsfreds kommun erbjöd tidigt sina invånare fri Internetuppkoppling på kvällarna via kommunens modempool. Och i Gällivare började man regelmässigt lägga ut fullmäktigeprotokoll på Nätet. Ett tredje exempel är Mariestad, som på lite sikt vill erbjuda Internet- och telefonabonnemang för omkring 250 SEK/månad och skapa ett stadsnät med gratis lokalsamtal. Besöker man webbplatsen <http://www.tingsryd.se> får man inte bara veta hur kommunstyrelsen är sammansatt, hur de olika förvaltningarna ser ut, hur kommunen utvecklats statistiskt och vilken skolmat man får. Kommunens sidor innehåller också roliga fakta och praktiska husmorstips som hur man bäst blir av med röklukt i hemmet!

7.3 Göteborg först i Sverige med gratis Internet?

Distansforum, föreningen för distansarbetande företag, håller möte i Nubiska rummet i riksdagshuset en tidig morgon i början av oktober. Föredragande är Gunnar Steiner och Kristina Magnusson. De berättar om hur politiker använt sig av TV över Internet med hjälp av direktuppspelning under valrörelsen och visar exempel på filer från olika inspelningstillfällen. De cirka tjugo åhörarna lyssnar med stort intresse och har många frågor. Mot slutet av frågestunden håller Gunnar Steiner på sitt karakteristiska sätt upp en kopia av en artikel ur en tidning samtidigt som han säger:

– *Detta är helt fantastiskt! Tänk vilka möjligheter som öppnar sig.*

Den enligt Gunnar Steiner fantastiska nyheten är följande:

”Göteborgs kommun tänker erbjuda gratis Internet för alla hushåll i Göteborg.”

Så stod att läsa på sidan A6 i Dagens Nyheter lördagen den 26 september 1998 under rubriken *”Gratis Internet till alla hushåll”* – webbadressen är <http://www.goteborg.se> – där finns mycket information att hämta.



Informationschefen i Göteborg, Ulf Källström förklarar i samma artikel, att Göteborgs kommuns hittillsvarande satsning på Internet har givit mersmak, med det resultatet att kommunen vill ge alla sina invånare tillgång till aktuell information dygnet runt – 20% av all information om samhällsfunktioner på telefonkatalogens gröna sidor är nämligen alltid inaktuell – den tryckta informationen blir fort gammal. Antalet besök på kommunens hemsidor ökar mycket snabbt och innehållet i sidorna blir alltmer omfattande.

I Göteborgs kommun har omkring 20% av hushållen tillgång till Internet. Räknar man också in de kommuninvånare som har tillgång till Internet via sitt arbete, stiger siffran till nästan 50% av hushållen. Problemet är, att de kretsar som står utanför Internet med stor sannolikhet är de som är i störst behov av information från och om kommunens sociala service och skol- och utbildningsservice, t ex Det blir alltså speciellt viktigt att man inte tror att information via Internet ersätter alla andra former för informationsgivning.

– ... *det är ju ingen gammal information som försvinner – alla gamla sätt att informera sig kommer att finnas kvar*, påpekar Ulf Källström.

I samma tidning, Dagens Nyheter lördagen den 26 september 1998, sid. A6, kunde man också läsa under rubriken *”Nätsatsning på flera håll”*, att Svenska Kommunförbundet (<http://www.svekom.se>) välkomnar Göteborgs satsning på gratis Internet-abonnemang till alla medborgare som önskar.

– Att öka medborgarkommunikationen och -dialogen är mycket viktigt, och Internet är ett instrument för detta, säger bl a Björn Björk, IT-strateg på kommunförbundet i DN-artikeln.

Göteborg ser visserligen ut att bli först i Sverige med att erbjuda gratis Internet till sina invånare, men är som sagt inte den enda kommunen som satsat och satsar på Internet.

7.4 Den svenska demokratiutredningen

Att dessa satsningar på kommunal nivå får konsekvenser för den lokala demokratin, kan man nästan vara övertygad om, men än så länge saknar vi vetenskapligt hållbara belägg för sådana förmodanden. Det mesta är ju så nytt. Nu hör de svenska kommunernas IT-satsningar på e-demokrati som sagt bara mycket perifert hemma i den här rapporten – de förtjänar sin alldeles egen TELDOK-rapport. Låt mig därför här helt kort påminna om den svenska demokratiutredningen, som jobbar för att belysa demokratin i landet ur många aspekter.

Huruvida demokrati via Internet kan vara ett sätt att få de unga att engagera sig i det svenska samhällsbygget är bara en av många frågor utredningen har anledning att ställa sig. Vi kan sannolikt räkna med att de flesta kommer att hanteras av regeringens Demokratiutredning – <http://www.demokratitorget.gov.se> – som under en period framåt skall kartlägga hur det står till med demokratin i Sverige. Utredningens slutrapport avvaktas med stort intresse. Under resans gång publicerar utredningen en rad skrifter, vilka finns tillgängliga via Internet på adressen ovan. Även i tryckt version, givetvis.

7.5 Vad säger den svenska forskningen om e-demokrati?

I sammanhanget är det naturligtvis relevant att fråga sig vad forskningen säger om e-demokrati. Så har långt har jag i vårt land inte lyckats finna några mer omfattande forskningsprojekt på området, som ju torde beröra informationsvetare, statsvetare, specialister på mediavetenskap, sociologer och ekonomer i främsta rummet, kanske även beteendevetare. Samtal med forskaren Tomas Ohlin vid Södertörns högskola (han har docentkompetens i ämnet informationsekonomi) bekräftar mitt intryck att få akademiska forskare ägnar sig åt e-demokrati.

Själv har Tomas Ohlin sedan mitten av 1960-talet skrivit om och beskrivit olika företeelser inom medie- och kommunikationsutvecklingen, så även olika aspekter på digital demokrati. Han beskriver sin egen verksamhet som närmast relaterad till intresseområdena informationsvetenskap och informationssamhällsvetenskap, det som i USA finns inom området "Political science". Som ett exempel nämner han sin artikel från augusti 1971 med rubriken "När demokrati i dataåldern", där han beskriver utvecklingen mot ett ökat inslag av medborgardeltagande demokrati.

DEMOKRATI TORGET
Demokratiutredningens mötesplats för diskussion

► STÄNGÅST
► LOGGA IN
► HJÄLP
► OM UTREPNINGEN

Välkommen som gäst till
Demokratiutredningens debattforum !

Läs senaste pressmeddelandet!

Läs senaste nyhetsbrevet!

Nytt seminarium!

Medierna och demokratin
17 februari 1999 Stadshotellet, Karlstad

[Här kan du läsa hela inbjudan](#)

- [Demokratiutredningen](#)
[Debatt om demokratiutredningen](#) (0)
[Hur skall webbplatsen användas?](#) (0)
- [Demokrati - debatt](#)
[Demokrati och medier](#) (0)
[Ekonomi och demokrati](#) (0)
[IT och demokrati](#) (0)
[Jura och demokrati](#) (0)
[Äldre och demokrati](#) (0)
[FRITT FÖRVALT](#) (0)
[Vad är demokrati?](#) (0)
[Har luftut med demokrati att göra?](#) (0)
[Demokrati ur perspektiv](#) (0)
- [Eftervalsdebatt](#)
[Varför sjönk valdeltagandet i 1998 års val?](#) (1)

Mycket vatten har flutit under de elektroniska broarna sedan denna en av världens första texter om att datorer kan spela en roll för ökat demokratiskt inflytande. Och mycket mer har Tomas Ohlin skrivit under årens lopp. Senast han redovisade sina tankar och funderingar kring e-demokrati var våren 1998. Då publicerade KFB, Kommunikations-forskningsberedningen, en ny skrift av Tomas Ohlin med titeln "Samhällsdialogen – Kontakter mellan medborgare och samhälle – Nya former av demokratiskt deltagande", KFB-Rapport 1998:6. I rapporten föreslås intensifierad forskning kring hur vidgad tillgänglighet av informationsteknik kan stödja den demokratiska dialogen mellan medborgare och samhälle. I den närmaste framtiden hoppas Tomas Ohlin på möjligheter att närmare utreda vilka effekter man med hjälp av informationsteknikens verktyg kan uppnå med politik på Internet. Han ämnar studera hur man kan skapa vidgad kommunal kontakt mellan medborgare och kommunala organisationer i en invandrartät kommun söder om Stockholm.

En svensk forskare, som ägnat mycket tid åt att i praktiken genomföra e-demokrati framför allt inom den statliga förvaltningen, är professor Olof

Östberg, verksam vid Statskontoret. En viktig uppsats med den kanske lite missvisande rubriken *"Ett förvaltningspolitiskt perspektiv"* av professor Östberg, berör frågor om demokrati och förvaltningens legitimitet i informationssamhället, ett område vi inte alls berört här. Uppsatsen finns i den av Statskontoret utgivna skriften *"Offentlig förvaltning och demokrati i informationssamhället"*, 1998:2. Både uppsatsen och skriften rekommenderas till alla, som vill få ett grepp om vilka problemställningar detta med demokrati handlar om.

Givetvis finns det ett antal utredningar och rapporter utgivna av våra myndigheter om e-demokrati. Dessa kan väl inte betraktas som forskning, men allt som rör temat är av intresse för den som vill gå vidare. Ett enda ytterligare exempel på den sedan så länge i vårt land pågående debatten om e-demokrati vill jag ta upp här, nämligen seminariet *"Digital demokrati – ett seminarium om teknik, demokrati och delaktighet"* initierat av KFB, Kommunikationsforskningsberedningen, tillsammans med Folkomröstningsutredningen och IT-kommissionen i november 1996. Det ursprungliga initiativet till seminariet kom från just Tomas Ohlin. Det må tjäna som belägg för att frågan om informationsverktygens roll i demokratiska sammanhang är allt annat än trivial.

Därutöver pågår parallellt en del experiment med e-demokrati på olika håll i Sverige. Ett sådant är det av NUTEK stödda pilotprojektet att skapa en ny mötesplats på Internet mellan medborgare och politiker. Initiativ till detta projekt har tagits av Landstinget Dalarna ⁸.

Sammanfattningsvis – med alla dessa aktiviteter och all den kunskap som faktiskt finns om e-demokrati, skulle man kunna önska sig en sammanhållen forskning på området inte minst en forskning som ägnade sig åt att ta reda på vilken roll interaktiva informationstekniska verktyg spelar.

7.6 Fördjupad demokrati?

Både Göteborgs kommun och Bologna, som vi talat om i föregående kapitel, deltar i ett nytt EU-projekt, som går ut på att ta fram metoder för en kommuns innevånare att hitta rätt i den stora floran av kommunal information och arbeta fram vardagsnyttiga tjänster. Även London och Köln deltar i det projektet. Ett steg mot fördjupad demokrati på det lokala planet med hjälp av informationsteknikens verktyg?

Naturligtvis beror det på hur man definierar demokrati – ett problemområde och ett diskussionsämne som inte hör hit, men ändå gör det, just därför

⁸ Projektet beskrivs i någon detalj i "Öppna System" nr.3:1998, sid. 8, under rubriken *"IT-demokrati på dalavis"*.

att definitionen av begreppet demokrati ofta är så oklar, inte minst i det offentliga samtalet⁹. Begrepp fördjupad demokrati och e-demokrati blir därför lätt användbara etiketter i stället för genomtänkta och fullödiga koncept, inte minst för alla oss som är fascinerade av informationsteknikens obegränsade möjligheter att agera interaktivt i de nya dimensionerna. Uppenbarligen kan man inte nog starkt understryka hur viktigt det är för varje enskilt e-demokratiska projekts eventuella framgång att de inblandade verkligen klart definierar för sig och alla inblandade vad begreppet ”demokrati” omfattar. De definitioner som till äventyrs redovisas är vanligen sådana att de inte tål att återges.

Ett speciellt problem, som både SNS Demokratiråd och demokratiinstitutet Idea pekar på, och som tycks förekomma i de flesta västerländska demokratier, är medborgarnas dåliga kunskap om samhället och dess institutioner. Folk vet helt enkelt inte varför de skall rösta, varför det är viktigt och vad demokrati innebär. Kan informationsteknikens verktyg vara tillhjälp för att sprida kunskap om vad demokrati är, om hur samhället är uppbyggt och fungerar och hur makten utövas?

7.7 En nordisk modell för e-demokrati?

Sedan 1987 arrangerar de nordiska parlamenten gemensamma konferenser om IT-frågor. Nästa konferens inträffar i Stockholm i februari månad 1999. Carl-Gerhard Ulfhielm, den svenska riksdagens IT-chef, menar att samtliga nordiska parlament ligger långt framme då det gäller att använda sig av informationsteknik. Island och Finland framhäver han speciellt.

Den som vill veta mer om hur våra nordiska grannar använder sig av informationsteknik och Internet kan från den svenska riksdagens webbplats länka vidare till Islands Althingi, Danmarks Folketinget, Norges Stortinget och Finlands Suomen Eduskunta. Likaså finns information att hämta på Nordiska Rådets webbplats.

Man kan utifrån det faktum att de nordiska parlamentarikerna av sina övriga europeiska kolleger ses som avancerade användare av informationsteknikens många verktyg i rollen som demokratiskt folkvalda, fundera på om är det inte skulle kunna växa fram en nordisk modell för hur parlamentariker kan ta till sig och använda sig av de nya elektroniska medierna för att kommunicera med sina väljare och med andra målgrupper. Norden är ju

⁹ Speciellt har jag slagits av den i mina ögon märkliga definition av demokrati som görs av IT-kommissionen i dess delbetänkande *”IT och nationalstaten – fyra framtidsscenarier”*, IT-kommissionens rapport 6/98, SOU 1998:58, sid. 6 –8.

mångkulturellt, flerspråkigt och demokratiskt stabilt. Nåja, detta är en tanke genererad av allt denna rapport handlar om...

7.8 Vem betalar för e-demokratin?

Frågan om vem som betalar för e-demokrati är inte helt oväsentlig.

Enligt Dagens Eko den 10 september 1998 kommer leverantörerna att ta mer betalt för sina Internet-tjänster. Bl a kommer den som vill använda video via Internet, dvs direktuppspelning, som ju kräver mera bandbredd, att få betala mer. En prisdifferentiering av olika Internet-tjänster kan vara på väg, där användaren betalar efter t ex behovet av bandbredd. Så är det i viss mån redan. Det kostar mer att installera och abonnera på bandbredd via ISDN än vad det kostar att köra modemuppkopplad datakommunikation via Internet på det vanliga telenätet.

Inte minst intressant är frågan om vem som betalar gratis-tillgången på Internet – och hur! Hur blir det med ”gratis” på sikt? Kommer vi alla att betala indirekt via skattsedeln eller skall var och en betala direkt till leverantören? För vad? Frågorna kommer upp om och om igen, inte minst inför de problem som alltfler unga människor ställs inför, då de inte klarar av att betala för sina abonnemang och sin konsumtion av mobiltelefonsamtal och Internetuppkopplingar. Ingen vill vara utan dessa kommunikationsmöjligheter, men är det rimligt att priset är betalningsanmärkningar som följer dessa unga ett antal år, då de har som mest behov av att kunna skaffa hyreskontrakt, bostadslån och söka fasta arbeten? Det sägs nämligen att betalningsanmärkningar kan lägga hinder i vägen i samtliga fall.

Viktig blir också frågan i och med att fler och fler familjer, inte minst sådana med tonåringar hemma, drabbas av mångfaldigt högre teleräkningar – alla måste ju ha både vanlig telefon, kabel-TV, mobiltelefonabonnemang och Internet-anlutning.

Om våra demokratiska institutioner blir alltmer beroende av t ex Internet, och om vi behöver Internet för att utöva våra medborgerliga rättigheter och skyldigheter, blir ju varje medborgare tvungen att skaffa Internet-anlutningar. Och då, om inte förr, blir frågan hur mycket vill vi betala för interaktiv e-demokrati akut.

8 Demokrati på Internet - jorden runt

Politiska organisationer existerar i det som kallas cyberrymden, platsen som inte är en plats, på global, regional, nationell och lokal nivå. I det här kapitlet beskrivs hur olika typer av politiska organisationer använder sig av Internet på olika håll i världen. Detta kan man kanske förmoda leder till en stärkt demokrati, åtminstone så länge som alla röster kan göra sig hörda via informationsteknikens verktyg. Samtliga beskrivningar är av nöden kortfattade och ytliga, avsedda mera att väcka nyfikenhet för läsarens egna vidare studier än att ge grundliga beskrivningar och djuplodande analyser. Den globala nivån inleder, därefter beskrivs exempel på förstärkt regional demokrati via Internet och så några intressanta Internetaktiviteter på lokal nivå. Slutligen tar vi en snabb titt in i framtiden.

8.1 Världens parlament på webben

Världens alla parlament och parlamentariker samarbetar i The Inter-Parliamentary Union, IPU. Via <http://www.ipu.org/> kan man söka sig till all världens parlament och lagstiftande församlingar. Det går också att länka till IPU från den svenska riksdagens hemsida, <http://www.riksdagen.se>. Dels kan man nå IPU:s databas PARLINE med information om jordklotets samtliga lagstiftande institutioner – där finner man bland annat information om partier, valsystem och resultat från de senaste valen – dels kan man via webbadressen <http://www.ipu.org/english/parlweb.htm> få tillgång till en alfabetisk förteckning över webbadresserna till alla parlament i världen.

Många länders parlament förekommer dock endast under landets huvudrubrik med tilläggs-texten att inga webbadresser är kända för just det landet. Andra länder informerar om att man är i färd med att lägga upp webbplatser och att de gärna tar emot synpunkter. Ett exempel från september månad 1998 var Armenien, som visade en bild på sitt parlament med texten "*Välkommen till Armeniens parlament!*" på armeniska, ryska och engelska. Webbplatsens sid. 2 gav e-postadresser till tre personer, som är webbansvariga. Dessa bad via Nätet om synpunkter på hur det armeniska parlamentets webbplats skulle utformas.

Vid närmare eftertanke är det ett intressant sätt att bygga upp en ny webbplats – man frågar vad folk vill ha. Förutsättningen för att det skall

fungera är givetvis att tillräckligt många av den lokala befolkningen verkligen hör av sig och ger sina synpunkter. Och att dessa beaktas.



8.2 Globalt beslutsstöd

Det har flera gånger påpekats att informationshantering för beslutsstöd är en mycket viktig funktion i parlamentariska sammanhang. Därför blir det allt viktigare för parlamentarikerna att få tillgång till de många och stora informationsnätverk som byggts upp, t ex European Centre for Parliamentary Research and Documentation, ECPRD, som är ett samarbetsorgan mellan de europeiska parlamentens bibliotek och utredningstjänster, det amerikanska Library of Congress och The Global Legal Information Network, GLIN. Stora databaser kan också nås via andra länders parlament som t ex Frankrikes, Storbritanniens, Tysklands och USAs, alla med mycket omfattande webbplatser, som man kan ägna mycket tid åt att utforska och att lära sig av.

Allt finns i princip tillgängligt för surfande svenska riksdagsledamöter – och även andra – via länkar på den svenska riksdagens hemsida. Information från all världens parlament finns att tillgå från det egna tangentbordet – under förutsättning att man har tid att ägna sig åt att ta fram och använda sig av den. Och att man har de språkkunskaper som behövs för att ta del av

den. Möjligheter till inbyggda simultantolkningsfunktioner finns för närvarande bara då man använder sig av videokonferenser, men vem har sagt att det inte kan bli verklighet också då det gäller att hämta hem dokument och göra databassökningar?

8.3 Virtuella parlamentariker i Europa

Den 12 juni 1998 har vissa möjligheter att bli en bemärkelsedag för EU-ländernas parlamentariker och, i förlängningen, den europeiska demokratin. Den dagen samlades ett antal europeiska parlamentariker och experter till ett seminarium i Church House i Westminster i London. Seminariet var en introduktion och ett startskott för den virtuella europeiska församlingen av parlamentariker på Internet, Virtual European Assembly, VIP, med webbadressen: <http://www.interparle.org> – ”the only site moving democracy forward in Europe”, som man presenterar sig.

Bakgrunden till denna ”virtuella församling av Europas parlamentariker” – Virtual Assembly of the Parliamentarians of Europe, VIP – är i korthet att de 5 946 folkvalda parlamentarikerna i EUs samtliga parlament har mycket få möjligheter att träffas och samarbeta i angelägna frågor. Ett antal europeiska parlamentariker anser nämligen, att det förenade Europa med sina mycket starka exekutiva organ i EU-kommissionen och ministerrådet saknar en styrande motvikt – bl a av det skälet anser de att demokratin i Europa är satt ur spel. Europaparlamentet – <http://www.europarl.eu.int/> – med dess folkvalda 626 medlemmar anser de för närvarande inte vara tillräckligt starkt för att kunna fungera som den nödvändiga motvikten till de exekutiva organen. Därför har de tagit initiativ till ett virtuellt Europaparlament över Internet – VIP, som är tänkt att vara sammansatt av samtliga folkvalda parlamentariker inom den europeiska unionen. Initiativtagaren är en brittisk parlamentsledamot, Barry Sheerman, som representerar Huddersfield för Labour.

Mr. Sheerman motiverar sitt initiativ så här i den pressrelease som sändes ut då det nya webbplatsbygget introducerades:

– The European Union suffers from an excess of executive power in the shape of the Council of Ministers and the European Commission. The traditional checks and balances are not working and whilst the European Parliament is slowly growing in strength, it is essential that parliamentarians across Europe become far more actively engaged in European issues which affect their constituents.

Fortsättningen lyder:

– The resources available to parliamentarians to carry out this role are meagre and the Virtual Assembly will be a huge step forward in challenging the concentration of European Executive power. This innovative Internet development will liberate parliamentarians and present an exciting opportunity for them to work together across Europe on issues of common concern.

Denne Europa-inriktade brett pekar bl a på att 4 818 av de 5 946 folkvalda i EUs medlemsländers parlament har e-postadresser. De mest aktiva e-post-användarna finns bland de skandinaviska parlamentarikerna, medan de folkvalda i Grekland, Portugal, Spanien och Italien så här långt är de minst aktiva e-postanvändarna.

Projektet med denna webbplats är onekligen spännande och skulle kunna bli ett gott exempel på att informationsteknikens verktyg är till god nytta för demokratin. Då jag den 13 november – en fredag – 1998 försökte besöka hemsidan, svarade min dator att Netscape inte kunde finna den URL-adress jag angivit. Kanske var någon server nere. Eller också är webbplats-bygget inte avslutat. Ambitionerna är ju att skapa en webbplats speciellt anpassad för EUs parlamentariker och andra, som intresserar sig för europeisk politik, en plats med länkar till många andra håll, och med olika fora för debatt. Vissa delar av webbplatsen får man bara tillgång till om man är folkvald. De språk man till att börja med tänker sig att erbjuda information på blir, utöver engelska, franska, tyska, spanska och italienska.

Tio svenska riksdagsledamöter hade inför Londonmötet uttalat sitt stöd för the Virtual European Assembly, bland dessa Tuve Skånberg (kd) och Barbro Westerholm (fp). Brittiska och danska parlamentariker tycks mest entusiastiska för projektet, medan en eller ett par parlamentariker från Frankrike, Österrike, Portugal, Finland, Tyskland, Spanien, Luxemburg och Italien samt Europaparlamentet är för det.

Jämför gärna med hur amerikanerna gick till väga då de konstruerade sin Web White & Blue – se nedan 8.8.

8.4 Europaparlamentet via videokonferens

Europaparlamentet i Strasbourg kan nås via <http://www.europarl.eu.int/>. Den flerspråkiga webbplatsen med möjligheter att välja sin text på elva språk är intressant och rolig att besöka. Åtminstone anser jag det, eftersom jag alltid är på jakt efter torra fakta och konkret information, presenterade på ett lättåtkomligt sätt. De fyra huvudrubrikerna på hemsidan lyder på svenska:

- ABC
- Presstjänsten
- Verksamhet
- Referensmaterial

Det är också möjligt att länka till de åtta partigrupperingar som finns representerade i Europaparlamentet. En av dessa, de europeiska kristdemokraterna, fanns för en tid sedan tillsammans med socialdemokraterna bland världens tio bästa hemsidor för politiska organisationer – se avsnitt 8.7.

Men Europaparlamentet är som bekant inte bara en webbplats på Internet. Det består även av 626 folkvalda representanter för EUs medlemsstater. Dessa sammanträder i offentliga plenarsessioner en vecka varje månad i parlamentets byggnad i Strasbourg i nordöstra Frankrike. Alla debatter simultantolkas till den europeiska unionens elva officiella språk. De nationella riksdagsmännen, så även de svenska, har naturligtvis ofta behov av att diskutera och debattera olika frågor med Europaparlamentarikerna – och tvärt om – inför dessa plenarsessioner.

De svenske tar videokonferenstekniken – och Gunnar Steiner – till hjälp och det gör de ofta. På ca 30 sekunder är kontakt upprättad mellan riksdagen i Stockholm och Strasbourg. Diskussioner kan föras ansikte mot ansikte eller i grupp, hela tiden interaktivt. Tack vare Gunnar Steiners tjänster kan t ex miljöpartiets Per Gahrton konferera med sin partiledning och med andra svenska parlamentariker i riksdagen i Stockholm. Och svenska riksdagsledamöter kan vara närvarande i plenarsalen i Strasbourg för att delta i debatterna, då så är nödvändigt.

Allmänheten kan följa en del av EU-parlamentets sessioner på TV via ”Öppna kanalen”, som är lokala sk public access-kanaler för invånarna i några av Sveriges största tätorter. ”Öppna kanalen” kan ses i Göteborg, Jönköping, Lund, Malmö, Stockholm och Västerås av totalt 900 000 hushåll. Mer information finns på <http://www.openchannel.se>.

8.5 De baltiska demokratierna - videoteknik och TV över Internet till stöd

Riksdagens IT-chef Carl-Gerhard Ulfhielm berättar i samband med den intervju som återges i kapitel 4, att den svenska riksdagen och de svenska parlamentarikerna stödjer de baltiska staterna i deras uppbyggnad av väl fungerande demokratiska system. Han påpekar, att Gunnar Steiner satt upp interaktiva möten med hjälp av videokonferens mellan Sveriges riksdag och Estlands parlament.

– Gunnar Steiner sköter en hel försöksverksamhet i Baltikum, avslutar han.

Ett färskt exempel på hur Gunnar Steiner ser till att de baltiska staterna finns med i centrum via videoteknik och TV över Internet är den konferens om telemedicin, som arrangerades i Visby den 26–28 juli 1998. Nu är den här konferensens tema lite perifert för just de parlamentariska funktionerna, men likväl är exemplet intressant, därför att så många parter var inblandade och därför att Gunnar Steiner visar hur det är möjligt att kombinera videokonferens med teknik för direktuppspelad video över Internet.



Den 26 juli 1998 öppnade försvarsminister Björn von Sydow den internationella "Telemedicine Conference -98 International Medical Care Network" från konferenssalen i Visbys sjukhus. Konferensen genomfördes som ett samarbetsprojekt mellan Gotlands militärområde, Gotlands landsting

och Gotlands kommun, TMC, TeleMedicinskt Centrum Visby – Huddinge, USAs ambassad i Stockholm och *USNS "Comfort"*. Det senare är USAs sjunde största sjukhus, baserat på en ombyggd oljetanker med 12 operationssalar och 1 000 sjukhusbäddar, som kräver 1 200 personer vid full bemanning. *USNS "Comfort"* befann sig i Östersjön på väg tillbaka till sin hemmahamn i USA efter det att hon deltagit i den stora militärövningen "Baltic Challenge 98".

Konferensen pågick till den 28 juli. Under de dagarna kunde de 200 delegaterna i Visby bl a följa hur en ung, döv kvinna fick en elektrod inopererad i sitt inneröra. Kvinnan befann sig på ett sjukhus i Kaunas i Litauen. En del av hennes läkarlag befann sig på Visbys sjukhus och läkarlaget ombord på *USNS "Comfort"* följde även de operationen. Interaktiv video och en högfrekvent radiolänk kopplade ihop de tre platserna så att detta exempel på avancerad telemedicin kunde genomföras.

Med i sammanhanget fanns alltså även Gunnar Steiner. Han kodade hela konferensen i bild och ljud för TV över Internet för dataströmmar med 45 kbps, vilket innebar att drygt 2 000 personer följde konferensdagarna live – via TV över Internet. Operationen i Kaunas sändes med hjälp av videokonferensteknik på 384 kbps via ISDN till Visby. Där kodades signalen om för streaming och sändes vidare över Internet till aulan i sjukhuset. Där följde även konferensens delegater operationen på storbilds-TV.

– Människor i de baltiska staterna liksom i USA och England följde den här telemedicinska konferensen via TV över Internet, säger Gunnar Steiner. Den blev en intressant och framgångsrik demonstration av vad som är möjligt att göra genom att kombinera videokonferensteknik med TV över Internet. Med hjälp av den här tekniken skapade vi under konferensdagarna i Visby världens största konferenslokal.

8.6 Info-Point Europa Bologna

Så till ett lokalt och europeiskt projekt, med fokus på Italien.

Den gamla universitets- och handelsstaden Bologna i Emilia-Romagna i norra Italien är en av de första städer i Europa som erbjudit samtliga sina invånare – totalt 400 000, varav 100 000 är studenter – gratis Internet-abonnemang. "Iperbole" med webbadressen <http://www.comune.bologna.it> kallas Bolognas civila stadsnät, ett s k metropolitan civic network, som invigdes den 9 januari 1995. I slutet av juli 1998 hade "Iperbole" 13 328 individuella användare, i september var de drygt 16 000. 62 skolor var anslutna, både som användare och informationsförsörjare. 642 lokala, ickevinstgivande organisationer fanns med i Bologna-nätet, liksom 129 olika

offentliga serviceorganisationer. 1 939 offentligt anställda använde sig av "Iperbole", som omfattade 16 107 filer med offentlig information. Drygt 13 000 besök per dag hade räknats i juli 1998. Någonstans mellan 280 och 300 telefonsamtal kommer till kommunen varje dag rörande "Iperbole" och man har lämnat ut 34 425 uppsättningar teknisk information. Efterfrågan är stor, men användarna skaffar information först, innan de bestämmer sig.

Vilken tjänster får då användarna tillgång till via "Iperbole"? Jo, Bolognas kommun understryker att det är en gratis service till kommunens invånare, en service som erbjuder tillgång till Internet med allt vad det innebär, och till videonätet "*Europe by Satellite*". Man får tillgång till ett speciellt nyhetsbrev om vad som händer i EU och med Europaintegrationen, man har i stort sett all kommuninformation på tangentbords avstånd, liksom information om de flesta publika organisationer och deras aktiviteter inom kommunen. Man kan använda e-post och delta i diskussionsgrupper – ett 60-tal existerar om frågor som rör olika lokalpolitiska företeelser – och man har tillgång till stödtjänster per telefon. Allt till en kostnad av ett lokalsamtal. Myndigheterna i Bologna är övertygade om att man tack vare den fria tillgången till Internet har skapat en bättre dialog mellan invånare och myndigheter.

Nu är man på väg att gå vidare mot att definiera, bygga upp och tillhandahålla tjänster som man som kommuninvånare eller medborgare kan tänkas vilja betala för. Eller som man uttrycker det, man försöker skapa en ekonomisk, elektronisk demokrati – ee-demokrati? Man tänker sig att bygga upp virtuella mötesplatser mellan informationsförsörjare och informationskonsumenter. Exakt vad det kommer att innebära är inte helt klart ännu, men man intresserar sig speciellt för de äldres behov och till dessa relaterade tänkbara användningsområden. Likaså pågår en diskussion om samarbete med ortens handelskammare, men i september 1998 var responsen från Bolognas företagare ljummen, för att inte säga obefintlig. Företagarna själva var vid den tidpunkten tydligen inga stora Internet-användare och insåg inte riktigt nyttan med det. Detta till trots arbetar kommunens projektgrupp vidare på att skapa ett säkert system för digitala signaturer, så att det på lite sikt skall gå att utföra även penningtransaktioner via "Iperbole" och därmed elektronisk handel. Kommunen vill också gärna bygga upp ett nät för informationsutbyte för de lokala företagen så att även dessa blir en integrerad del av det virtuella Bologna.

"Iperbole", som vunnit flera priser, bl a "The Bangemann Challenge", för bästa webbplats och bästa Internetprojekt och en del annat, kommer att demonstreras som ett av de verkligt framgångsrika europeiska projekten på Hannovermässan år 2000.

8.7 Kommer framtidens verktyg för e-demokrati från USA?

Vill man få ett begrepp om hur framtidens demokrati online, e-demokrati, kan te sig, är webbplatsen <http://www.politicsonline.com/news/> väl värd ett besök. Den är en del av ett projekt som kallas PoliticsOnline, vars huvudsyfte är att arbeta fram och pröva Internet-verktyg för politiska ändamål – "*Internet tools for politics*". Bakom experimentet – som ett sådant skall det sannolikt betraktas – står det amerikanska konsultföretaget Phil Noble & Associates, som har kontor i Charleston, South Carolina och Washington, D.C. i USA samt i Stockholm. Mer information om Phil Noble & Associates kan man hitta på webbadressen <http://www.pnoble.com>.

Under huvudrubrikerna på "*Politics Online*"-sidan finns en rad aktiviteter man kan delta i: Man kan göra sina donationer till 1998 års amerikanska val via *Instant Online Fundraiser*; man kan prenumerera på nyhetsbrevet *.netpulse* och man kan komma i kontakt med "*the Internet campaign manager*". Samtliga dessa nätkิจกรรมter, och en del andra, kan betraktas som början till nya verktyg för att driva politik i cyberrymden via Internet. Det blir intressant att följa Phil Nobles ansträngningar och andras framöver. Den som är speciellt intresserad av att följa amerikanskt politik och en hel del skvaller kan besöka <http://www.dejanews.com>, "*home of the Internet newsgroups*". I det här sammanhanget kan det konstateras att Internet är en realitet och en viktig sådan i amerikansk politik. Exakt hur och till vad Nätet används i den amerikanska politiken är ämne för en helt egen rapport!

I nyhetsbrevet *.netpulse* kunde man den 21 september 1998 under rubriken "*The World's Wide Political Web: Top International Web Sites*" läsa nyhetsbrevets nominering av *.netpulse* 'tio bästa politiska webbplatser utanför USA. Bland dessa fanns de svenska socialdemokraterna, <http://www.sap.se>, som delade äran med den brittiske premiärministerns hemsida Number 10 Downing Street; brittiska Labour Party; kanadensiska Reform Party of Canada; den nye ledaren för Kanadas Progressive Conservative Party David Orchards hemsida; tyska Sozialdemokratisches Partei Deutschlands; den australiske federale hälsoministern Michael Woolridge, som drivit valkampanj via sin webbplats; EUs kristdemokrater¹⁰, The EU Christian Democrats, som har en innehållsrik webbplats på elva språk; Opennet som driver demokrati på många innovativa sätt, samt slutligen "The Digital Freedom Network".

Den som vill följa amerikansk politik från dag till dag rekommenderas gå till den webbplats, som drivs av C-SPAN, *your on-line resource for public affairs* – adressen är: <http://www.c-span.org>. Hemsidan bjuder länkar till

¹⁰ Sverige representeras av moderaterna i denna partigruppering.

C-SPANs program via *"Watch & listen now"*. Det finns en guide till C-SPAN, en löpsedel med vilka politiska utfrågningar som sänds just nu och vilka som kommer att sändas i en nära framtid, dvs senare under dygnet. Det finns specialprogram relaterade till aktuella händelser, t ex *"Campaign 98"* med valresultaten från de s k *"mellanårsvalen"* den 3 november 1998 tillgängliga on-line och ett videoprogram med *"election night video highlights"*. *"C-SPAN in the classroom"* vänder sig till skolor och länken *"Shop C-SPAN"* till alla!

C-SPAN är förebild för flera svenska politiska partiers, bl a folkpartiets, initiativ till en allmän TV-kanal som sänder allt från riksdagen. Det parti framhåller C-SPAN i sitt program om IT och demokrati som ett sätt att med hjälp av informationsteknikens nya medier fördjupa demokratin.



8.8 Så går man tillväga i USA

På <http://www.webwhiteblue.org> och <http://www.policy.com> får den av amerikansk politik intresserade opartiska redogörelser för vad som tilldrar sig på olika politiska nivåer i landet. I USA har politikerna till fullo insett

vilket kraftfullt verktyg Internet är. Ett bra exempel på en framgångsrik Internet-kampanj i USA är den senator Barbara Boxer, demokrat i Kalifornien, drev under 1998 års sk mellanårsval, under vilken hon skakade hand virtuellt med ett stort antal väljare över Nätet och blev omvald. En konsult från ett av många politiska konsultföretag, beskrev det amerikanska mellanårsvalet i november 1998 så här:

– Detta är det första allvarliga försöket att använda ett nytt valmedium (i USA) sedan TV slog igenom. Internet är ett kraftfullt medium för politiska organisationer och dess organisatörer. Det kostar mycket mindre att använda det än traditionella medier.

Just tillkomsten av Web White & Blue kommenterades f.ö. av Politics Online den 6 oktober 1998, där redaktören Andy Brack beskrev bakgrunden till webbplatsen. I juni 1998 sammankallade ett antal professorer vid Shorenstein-centret, en del av the Kennedy School of Government vid Harvard-universitetet andra forskare, Internet-politiker och medierepresentanter till möte för att diskutera hur man kunde genomföra en politisk massmarknadsföringskampanj online på Internet. Man ville helt enkelt finna metoder att bättre utnyttja Internet inför 1998 års val.

Många var intresserade – America Online, MSNBC, CBS.com, ABC-News.com, PBS, the Centre for Responsive Politics, the Alliance for Better Campaigns, the League of Women Voters, för att nu nämna några av de stora mediaorganisationerna, deltog. Efter fem timmars diskussion hade dessa personer kommit fram till att det vore en bra idé att skapa en centraliserad online kampanj, som stod fri från partipolitik. Resultatet blev Web White & Blue.

De här nämnda webbadresserna är bara några få av ett stort antal som behandlar amerikansk politik. Även andra länders politiska organisationer står att finna på Nätet – man kan börja med att söka länkar på de svenska riksdagspartiernas webbplatser.

8.9 EU-samarbetet i framtiden

Att lära sig av andras erfarenheter blir allt viktigare då det gäller utnyttjandet av informationsteknik. Detta betonas i många av de konferenser och möten och seminarier som arrangeras inom The European Commission's Information Society Project, som har en mycket intressant webbplats med adressen <http://www.ispo.cec.be/>¹¹.

¹¹ Den av detta ämne intresserade rekommenderas läsa via TELDOK nr. 29 "Informationsteknik – reflexer av det mänskliga" av Bengt-Arne Vedin, 1997.

INFORMATION

SOCIETY

PROJECT

OFFICE

ISPO

Welcome!

to the EC Information Society Project Office

What's new on our server



Workshop with European Associations on [The Industrial Aspects of Electronic Commerce](#)



IST - Information Society Technologies Programme
"Information Day, Paris, 22 February"



IS Programmes

- ▶ [European Trusted Services](#)
- ▶ [Interchange of Data between Administrations](#)
- ▶ [Initiatives in Standardisation Projects \(ISIS, SPRITE\)](#)
- ▶ [Promoting of Information Society in Europe \(PROMISE\)](#)
- ▶ [ISPO calls and Funding possibilities](#)
- ▶ [TEN-Telecom](#)

IS Policy

- ▶ [Encryption and Digital Signature, \(EIF\)](#)
- ▶ [European Initiative in Electronic Commerce, \(COM\(97\)157final\)](#)
- ▶ [Globalisation and the Information Society, \(EIF\)](#)
- ▶ [Legal Advisory Board](#)
- ▶ [Information Society Rolling Action Plan](#)

Telecom Policy

- ▶ [Approval Committee Technical Regulations \(ACTE\)](#)
- ▶ [Telecommunication Policy](#)
- ▶ [Postal Services](#)
- ▶ [Commerence](#)
- ▶ [Spectrum Green Paper](#)

IS Technologies

- ▶ [Information Society and Technology](#)

IS Standardisation

- ▶ [IS Initiative for standardisation](#)

IS Initiatives

- ▶ [Consumerland Virtual World](#)
- ▶ [Electronic Commerce and the EU](#)

ESIS, European Survey of Information Society, håller rätt på den utveckling som styr hur informationssamhället kommer att te sig i EUs medlemsstater. Ett av många ämnen som följs under den övergripande rubriken är elektronisk demokrati, varmed menas hur regeringar kan använda elektronisk information för att komma närmare sina medborgare.

Så funderar man bl a på hur man kan skapa och använda interaktiva multimedieverktyg i nästa millenniums demokratiska processer. TIES, Transatlantic Information Exchange Service, – <http://www.tiesnet.org> – använder Internet för att skapa nära förbindelser över Atlanten mellan EU och USA för att gemensamt söka tackla alla de utmaningar den industrialiserade världen står inför.

Inom EU pågår diskussioner för hur man kan ersätta personliga möten med elektroniska. Med tanke på att varje möte med EUs ministerråd kräver sex till tio förberedande arbetsgruppsmöten, ligger det nära till hands att

förmoda, att många slantar finns att spara. Men för att få det att fungera så som visionärerna ser det, måste det till mycket stor bandbredd. Visionen är nämligen att varje deltagare i framtidens EU-möten skall kunna delta från sitt eget land och tala och lyssna till sitt eget språk, som simultantolkas till alla de andra deltagarnas språk.

Det finns en del tekniska problem att lösa innan interaktiva on-line möten via videokonferensteknik och/eller direktuppspelad video, TV över Internet, för 15 länders delegater kan bli verklighet.

9 Använd interaktiva medier - lär nytt om Dig själv!

”Man behöver vissa grundläggande kunskaper i datateknik. Men man behöver inte vara teknikexpert för att tillgodogöra sig videomöten och TV över Internet.”

Gunnar Steiner

Interaktiva medier som videomöten och TV över Internet handlar nu om så mycket mer än bara teknik. Jag ber att som ett exempel få påminna om avsnittet om videokonferensen då för länge sedan i kapitel 2 i den här rapporten. Många är de extratekniska faktorer som avgör om resultatet blir bra, acceptabelt eller helt och hållet oanvändbart. Här belyses några av de extratekniska faktorer som man sannolikt måste ta hänsyn till för att interaktiva medier också i verkligheten skall fungera som verktyg för fördjupad demokrati.

– Att få tekniken att fungera är inte det stora problemet, säger Gunnar Steiner. Nej, det svåra är att få de människor som skall föra fram sina budskap med hjälp av ny teknik att förstå att det är deras eget sätt att agera, inte tekniken – åtminstone inte då den fungerar normalt! – som avgör om deras budskap går hem eller inte.

9.1 ”Kunskapens bok”

Under årens lopp har Gunnar Steiner samlat på sig en stor mängd erfarenheter om vilka beteenden som fungerar och vilka som inte fungerar under ett videomöte. Sina iakttagelser har han samlat i en skrift han kallar *”Kunskapens bok om videomöte för riksdagens ledamöter”*.

– Det handlar så mycket om dramaturgi, om förmågan att leva sig in i det man vill förmedla och i dem man vill förmedla det till, sammanfattar han innehållet. Om och om igen gäller det att påminna deltagarna om att ett videomöte handlar om att mötas på avstånd. De koder man använder då man möter människor ansikte mot ansikte bör man använda även då man deltar i ett videomöte. Men – medan möten mellan människor är självklara för alla och envar, så kräver videomöten kunskap om mötesförutsättningarna. Videomöten har ju sina begränsningar – man vet inte vad motparten ser, man kan inte falla varandra i talet, man måste undvika prassla och så vida-

re. Den besvärligaste tekniska detaljen att överse med är kanske, att det är svårare att få ögonkontakt i ett videomöte, därför att det finns en viss parallellförskjutning mellan kameran och inkommande bild.

– För att få bra resultat måste man metodiskt arbeta med både teknikens möjligheter och dess begränsningar, tillägger han.

Gunnar Steiner tänker så efter:

– Kanske är det också så att vår tids människor är så fixerade vid tekniken, prylarna, att de glömmer bort att det är en helt normal mänsklig handling de genomför då de möter andra personer i videomöten? Just den här fixeringen vid själva tekniken leder tyvärr ofta till att interaktiva medier som videomöten blir fjärmande i stället för närmande, som det kan vara då tekniken används rätt. Men i grunden är det ju så, att videomöten mer handlar om kunskap hur man agerar och mindre om teknikkunskap. Alla tekniska termer, som används inom de interaktiva medierna, som inom all datateknik, ter sig obegripliga för de flesta – och så kan de förbli.



Omröstningen har utfallit med...

Gunnar Steiner har producerat flera "kunskapsböcker" främst avsedda för riksdagens ledamöter. "Omröstningen har utfallit med..." beskriver hur man kan använda TV över Internet och videomöten i kombination och vart för sig.

Så tar han upp detta med riksdagens arbete via videomöten och TV över Internet.

– Riksdagen är, som jag sagt flera gånger, gränslös och arbetar gränslöst. Jag brukar lite provocerande säga, att all offentlig makt i en demokrati utgår från folket, och nu kan folket via videomötesteknik och TV över Internet också vara med i kammaren då besluten tas. Likaså är folket med i kammaren när ett ansvarigt statsråd krävs på förklaringar. Kammarens utfrågningar torsdagar kl. 14:00 är bra exempel på hur videoteknikens möjligheter kan utnyttjas. Var och en som vill kan vara med när regionens folkvalda ställer statsråden till svars.

9.2 Förberedelser, förberedelser och åter igen förberedelser...

Kristina Magnusson, Gunnar Steiner och jag sitter vid ett tillfälle kvar i videokonferenslokalen i Riksdagshuset och diskuterar dels den videokonferens, som statsrådet Margareta Winberg genomförde med Linz i Österrike och Bryssel och som beskrivs i kapitel 4, dels mer generellt om de interaktiva mediernas alla möjligheter och svårigheter och vilka lärdomar man kan dra av den nyss avslutade konferensen.

Gunnar framhäver entusiastiskt den stora mobilitet och flexibilitet som den teknik för streaming via Internet och videokonferenser han använder sig av i riksdagen och för parlamentarikerna erbjuder, och påminner om de gångna två dygnens aktiviteter under valrörelsen 1998 tillsammans med olika socialdemokratiska statsråd.

– Egentligen kan vi med lite förberedelser erbjuda on-line-närvaro nästan var som helst, säger han. Men jag vill igen understryka detta med förberedelser som vi talade om ovan. Man kan inte förvänta sig av någon teknik att den skall fungera utan att varje länk och varje delaktivitet är förberedd på bästa möjliga sätt!

Så börjar han berätta om hur han undan för undan arbetat med olika personer i den svenska riksdagen för att få användarna av videomöten och TV över Internet att förstå hur medierna fungerar.

– Vi har så ofta det varit möjligt gjort testsändningar med alla svenska deltagare några dagar före ett videomöte, säger han. Det har statsråden och parlamentarikerna faktiskt tagit sig tid till! Testsändningarna bandar jag och visar för de inblandade samtidigt som jag ställer frågan: ”Detta är vad vi såg och hörde av dig. Är du nöjd med det?”

Han fortsätter:

– Det är de flesta inte! Många blir lite chockade över hur de ter sig i andras ögon och öron, och hör av sig för att be om råd om hur de kan för-

bättra sitt framträdande och föra över sitt budskap. Men det finns faktiskt några få, som vägrar att titta på sig själva. De vill helt enkelt inte veta.

Så visar han ett informationsblad om de regler som gäller för flerparts videomöten. Bl a är det viktigt att komma ihåg, att ett röststyrd brygga innebär, att bilden på den som talar sänds ut till alla andra deltagare. I samma ögonblick som någon av deltagarna talar, så sänds bilden från den platsen ut till alla andra. Därför måste alla de som inte talar stänga av sina mikrofoner. Man öppnar sin mikrofon först vid anrop, och då tar det bryggan – datorväxeln – tre till fem sekunder för att koppla in på rätt plats. Den som begär ordet måste med andra ord vänta de här sekunderna, som kan vara nog så långa, så att den egna bilden går ut till alla deltagare. Den som talar ser alltid den plats som bryggan senast fångade upp ljud ifrån.

9.3 Dramaturgi och kommunikation

I och med detta kommer Gunnar Steiner in på den verkliga kärnan i sitt arbete – detta med att vara läraren, detta med att arbeta med människor och hjälpa dem att kommunicera så att deras mottagare kan ta åt sig budskapet och så att en verklig kommunikation kan uppstå, både trots och tack vare de nya medierna. Gunnar insåg efter en tid i riksdagen hur lite han själv visste om människans sätt att kommunicera, så han började gå på kurser i dramaturgi och talteknik för att skaffa den erfarenhet han visste med sig, att han skulle behöva lära ut och överföra till andra för att få tekniken att arbeta för dem.

– Så här långt kan jag väl påstå, att det som gäller för hur man skall uppträda då man deltar i en videokonferenssändning, det gäller även för videoprogram för direktuppspelning över Internet. Det är ju hela tiden – på ett eller annat sätt – TV-teknik det handlar om. Närvaro i bild och ljud on-line. Det gäller med andra ord att vara mycket tydlig och att träna sig i att sända ett budskap i taget. Jag måste också vara tydlig då jag fungerar som något slags ”lärare” till den eller dem som skall använda tekniken. Och de som använder sig av tekniken måste även de vara tydliga i sitt framträdande. Tydliga och konsekventa.

Vårt samtal kommer så in på de problem i kommunikationen som uppstår då man inte får lyssna till en talares egen stämma utan endast en simultolks översättning. Vi konstaterar att man förlorar mycket av den information som förmedlas av röst- och tonläge och prosodi – tolkarna, hur duktiga de än är, låter alltid mekaniskt oengagerade. Den mänskliga rösten – och varje människas röst! – uttrycker och avslöjar ju så mycket mer än de ljud den frambringar. Rösten förmedlar t ex tydligt graden av engagemang

och därmed i vilken utsträckning den talande är trovärdig. Rösten talar också om den talande är frisk eller sjuk, i god psykisk balans eller inte, på gott humör eller dåligt. Den avslöjar om man har sovit gott eller inte, är nöjd med livet eller missnöjd. För att nu nämna några faktorer vi vanligen omedvetet registrerar i våra kontakter med andra människor.

Med simultantolkning går många av dessa det mänskliga språkets betydelsebärande, s k extralingvistiska, element förlorade. Kanske går det att finna tekniska lösningar på detta. Kanske blir det i framtiden möjligt att få med hela budskapet även då simultanöversättning behövs. Kanske om många år med hjälp av avancerad talteknik kopplad till data- och kommunikationsteknik?

Vilka är då förutsättningarna enligt Gunnar Steiners erfarenheter för att interaktiva medier som videokonferenser, TV över Internet och liknande framtida medier skall bli framgångsrika i ett demokratisk sammanhang?

– Det måste först och främst finnas en vilja att förstå, en nyfikenhet som är så stor att man ser alla de möjligheter som medierna erbjuder. En vilja att pröva och pröva och pröva till dess att man förstår hur det fungerar. Det finns nämligen ingen som riktigt vet det. Vi står inför något helt nytt, något som mänskligheten inte tidigare har erfarit. Just därför måste det finnas en glöd och en experimentlystnad för att skapa den kunskap vi behöver för framtiden, säger Gunnar Steiner.

– Därtill måste det finnas en vilja att dela med sig, både av sig själv och av sin kunskap, tillägger han.

Att Gunnar Steiner har den glöd som behövs råder det ingen som helst tvekan om. Han låter helt övertygande då han säger:

– Den svenska riksdagen skall bli bäst då det gäller att använda interaktiva medier på ett professionellt sätt!

Nu arbetar han på att föra den glöden vidare. Då och då tycker han att det går lite tungt. Beslutsfattarna inser inte att det är minst ett heltidsarbete att få allt att fungera. Därför sätts det inte av de resurser i lärotid som skulle behövas för att utbilda nya, unga Gunnar Steiner-efterträdare. Men Gunnar Steiner ser inte detta som ett hinder för sitt fortsatta arbete. Han anser, att det går framåt, inte minst tack vare det intresse många av 1998 års nyvalda riksdagsledamöter visar för att använda TV över Internet, gärna i kombination med videomöten.

9.4 Ett parti som tänkt om

Ett annat bra exempel, som lyfter Gunnar Steiners tro på mänskligheten, är socialdemokraternas användning av bl a TV över Internet under valrörelsen.

På mitt burdusa påstående med inbyggd fråga vad gäller socialdemokraternas i mina ögon nyvaknade intresse för informationsteknik, tar Kristina Magnusson vid i berättandet. Hon inleder:

– Som du vet har jag mitt arbetsrum en bit bort i den här korridoren. Jag är bland annat gruppchef för ett antal sekreterare som arbetar för socialdemokraterna i riksdagen. Dessutom är jag datalärare. Under en tid träffade jag ofta på en lång man i hissen och i korridoren och vi brukade hälsa och byta några fraser. Det var Gunnar Steiner. Så till sist blev jag nyfiken på vad som pågick inne i det rum där jag såg Gunnar och många andra personer gå in och ut och som då och då hade en röd lampa utanför påslagen. Jag frågade helt enkelt och Gunnar berättade med hela sin entusiasm. Det resulterade i att sekreterarna och jag gjorde ett studiebesök. Då slog det mig vilka möjligheter den här tekniken faktiskt har för dem som vill föra ut ett politiskt budskap på ett effektivt sätt till många personer samtidigt. Vi hade ett verktyg, som kunde spara mycket tid! Tid är ju varje politikers eviga bristvara.

Kristina Magnusson berättar vidare att Gunnar blev hennes mentor och som ett första steg hjälpte henne att lösa en del problem kring hur socialdemokraterna skulle kunna hålla de sina, som var tvungna att vara kvar i Stockholm informerade om händelseförloppet under partikongressen i Sundsvall. Detta var i februari 1998.

– Summan av det hela blev, att Gunnar hjälpte till att koppla upp oss, så att vi här i riksdagshuset kunde vara närvarande on-line med hjälp av videokonferens, avslutar Kristina Magnusson. Och på den vägen fortsatte det under valrörelsen, VAL98. Det blev ett gyllene tillfälle för oss att skaffa praktiska erfarenheter av interaktiva medier generellt och av TV över Internet speciellt. De erfarenheterna är sådana att jag är övertygad om att vi inom SAP kommer att jobba vidare med att utveckla användningen av det här mediet.

Socialdemokraterna tog redan från början konsulter till hjälp då de byggde upp partiets webbplats. En av dem som hjälpte till, Dan Gunnarsson, sammanfattar sina erfarenheter från projektet i *”Nätvärlden”* den 6 november 1998 så här:

– *Fantasi är minst lika viktigt som vilka burkar man använder.*

9.5 Jobbigt med interaktiv teknik men mödan värt

Personer som ofta använder sig av videokonferenser berättar, att det är en jobbig upplevelse, därför att man måste vara helt koncentrerad hela tiden. Man måste tänka på att göra korta inlägg så att det verkligen blir en diskus-

sion – mediet är ju interaktivt. Och så gäller det att inte göra yviga gester och att tala sakta och tydligt, så som det talades om i början av det här kapitlet. Men tekniken är sådan att vanliga människor kan hantera den efter en del instruktioner och träning. A och O är förberedelserna – till en videokonferens går man inte ostraftad oförberedd. Som vi redan konstaterat, gäller detsamma även för TV över Internet. De tekniska begränsningarna är ungefär de samma, därför blir reglerna också desamma.

– Helt klart är det väl värt att lära känna sina egenheter på det här sättet, säger en videokonferenshabitué. För egen del har jag tack vare videokonferenser, som jag använt i flera år, träffat människor över hela jorden som jag annars inte skulle ha träffat. Det är den riktigt stora behållningen av min egen användning av den här tekniken. Dessutom har jag kunnat skära ner den tid jag behövt lägga på resande och därmed på mina resekostnader. Allt detta är teknikens och till en stor del Gunnar Steiners förtjänst!

9.6 Learning by doing

Under samtalens gång – de har vid det här laget varit många! – har Gunnar Steiner ofta återkommit till ett begrepp – learning by doing. I det här sammanhanget vill jag bara kort klargöra vad som kan tänkas menas med detta så som Gunnar Steiner använder det.

– Ett är säkert, säger Gunnar Steiner, vi kan inte nu säga vart den här tekniken leder och vilket som är det rätta sättet – om det nu finns ett sådant – att använda den. Eftersom den inte funnits förut har vi ingenting att jämföra med. Teknikutvecklingen går fort och det skapar naturligtvis ett problem för partistrateger och alla andra som fattar beslut om den politiska och samhällsliga utvecklingen på längre sikt än en mandatperiod. Att se, tyda och förstå vart utvecklingen och informationsteknikens verktyg, i synnerhet de interaktiva, leder i framtiden är egentligen mycket svårt – vi ser ju faktiskt inte skogen för bara trä'n.

En del av begreppet learning by doing är också, att det från början inte finns några skrivna instruktioner – vi vet inte från början hur vi skall gå tillväga. Det finns ingen karta och inga beskrivningar av färdriktningarna, inget facit för vad som är ”korrekt” och vad som är ”fel”.

Att lära sig under resans gång, fortsätter Gunnar Steiner, det förutsätter en hel del saker. För det första får vi inte gripas av det som populärt kallas teknostress så att vi blir blockerade då det gäller att använda ny teknik. I stället gäller det ju att nyfiket undersöka alla de möjligheter som tekniken erbjuder, att välja till det man anser fungerar och välja bort allt annat. Det

gäller också att inte ge upp bara för att man inte förstår allt redan första gången man prövar, utan att hoppa på tåget om och om och om igen.

Dessutom måste vi faktiskt acceptera att tekniska system bryter samman då och då av orsaker som ter sig helt obegripliga. Det är komplexa system vi arbetar med, så det gäller att hålla huvudet kallt då något händer och inte bara avreagera sig genom att slänga ut alla verktyg genom närmaste fönster...

Slutligen kräver det här sättet att lära sig att vi också dokumenterar våra erfarenheter på ett eller annat sätt. Och, om vi efter allt detta har energi kvar, så sitter analyser av det vi lärt oss naturligtvis aldrig fel!

Gunnar Steiner gör en paus och drar efter andan:

– Det här beskriver bara hur det egentligen skall vara, inte hur jag eller någon annan i verkligheten gör det! Det gäller att lyssna på vad jag säger, inte nödvändigtvis att leva efter det jag gör...

Den som är speciellt intresserad av begreppet "learning by doing" kan undersöka hur olika industrigrenar gått till väga då de byggt upp stora processer, t ex pappers- och massaindustrin, livsmedelsindustrin och förpackningsindustrin för att nämna några. Även verkstadsindustrin använder sig av många olika komplexa processer, som byggts upp just genom "learning by doing". Och ett inom den tillverkande industrin mycket populärt begrepp som "just-in-time" är resultatet av just detta – "learning by doing". Men allt detta är en helt annan historia, även om "just-in-time"-information blev ett viktigt inslag i VAL98.

9.7 Tekniken i första rummet - innehållet i andra

Det är så oerhört lätt att bli alldeles lyrisk över allt som går att göra med den nya kommunikationstekniken och de nya medierna. Då man ser demonstrationer av tredimensionella programvaror som skapar virtuella rum eller lyssnar till avancerade ljudinspelningar via sin dator eller förvillar sig bort i spännande spels multimediala irrgångar – *Myst* och *Riven* är väl arketyperna för sådana – glömmer man lätt bort innehållet som tekniken skall ge oss åtkomst till.

Något av teknikförälskelsen fanns på några av de politiska partiernas webbplatser under VAL98. Så fanns på socialdemokraternas hemsida en 3D valstuga, som det var mycket krångligt att komma in i. Webbmastern Thomas Johansson visade upp den för mig på en kollegas dator, samtidigt som han erkände att den valstugan var ett resultat av rena, rama leklystnaden – några mycket unga konsulter hade roat sig med att ta fram den. Men de

hade glömt bort användarna i den meningen att det krävdes mycket data-kraft för att använda den – och att det kostade mycket mer av tid och kraft än det gav att ta sig in i den vällustigt snurrande stugan med alla dess pinaler.

Ett annat exempel som kanske mer speglar förtjusningen över de nya och många tekniska möjligheterna än en genomtänkt ställningstagande till själva innehållet var moderaternas *'Advanced Desktop'*-funktion. Den upplevde jag som mycket exklusiv för en vanlig användare med helt vanlig utrustning även om den inte gjorde mycket väsen av sig. Den bara fanns där, till för den initierade, andra gjorde sig icke besvär.

Å andra sidan – den här sortens lek för både teknikanvändarna och -användningen framåt. Fantasi behövs, och ibland tar den sig sådana uttryck. Brist på fantasi kan man misstänka de partier för, som inte alls brytt sig om att arbeta med innehållet på sina webbplatser. Långa texter med en och annan illustration, ofta av partiledaren, följt av ytterligare långa texter dominerade de partiets webbplatser, som verkade ha hoppat på detta med Internet bara därför att alla andra var där, utan att tänka efter vad de själva ville ha framfört. Detta kan ses som dålig teknikanvändning, vilket står tillbaka på tekniken, inte på användarna.

Ytterligare ett exempel, men nu på att ambitionerna på innehållet var så stora att de inte alls stämde med det tekniken kunde leverera. Jag lånar DN-reportern Niclas Lindstrands ord, som sammanfattade sitt intryck av folkpartiets hemsida som följer:

– Folkpartiets sida tar nästan en mandatperiod att koppla upp sig mot. Vet inte om den är så populär eller om servern inte klarar särskilt mycket.

Diskrepans mellan innehåll och medium, nödvändigheten av learning by doing, förmåga till fantasi, empati och att kunna leva sig in i sina mottagares situation – sådant som man vanligen inte är aktivt medveten om, blir så mycket mer synligt då man använder de interaktiva medierna. Och mängder av sådana osynliga faktorer påverkar i vilken utsträckning vi kan lyckas med att skapa e-demokrati – om den blir närmande eller fjärmande, med Gunnar Steiners ord.

10 En sorts sammanfattning

”...det finns oanade möjligheter i TV-mediet”.

Citat av Pierre Bourdieu, professor i sociologi vid Collège de France, Paris. Källa: Intervju av Theresa Benér i Svenska Dagbladet den 16 juli 1998.

Professor Pierre Bourdieu utvecklar citatet vidare i Benérs intervju:

– *Även den politiska journalistiken förändras (pga TV – mitt tillägg). I dag finns en tendens att fokusera personer snarare än de ämnen som är uppe till debatt. Man får veta att Jospin och Fabius är oense men inte om vad. Detta är processer som avpolitiserar samhället, de leder till en politisk demoralisering.*

Samtidigt anser den franske professorn att det är bra att TV ger politikererna ett levande ansikte:

– *Det är en av TVs få positiva effekter på politiken. Folk som inte har relevanta kulturella koder för att förstå de politiska frågorna kan åtminstone bilda sig en uppfattning om personerna och avläsa deras ärlighet i deras ansikten.*

Gunnar Steiner nickar medhåll. Han delar den erfarenheten från sitt arbete med svenska parlamentariker och interaktiva medier.

10.1 Nätmedborgaren och klienten

Den amerikanske journalisten och författaren Jon Katz – han skriver bl a i *Wired* – beskriver ”nätmedborgaren”, ”the netizen” i artikeln ”*Birth of a Digital Nation*” i *Wired* i april 1997, då han efter att under en tid ha följt de amerikanska valen, ansåg sig ha sett den digitala nationens födelse. Han skrev bl a ungefär (min översättning):

”Jag såg hur människor lärde sig nya sätt att kommunicera politiskt. Jag såg hur information rörde sig över stora avstånd, för att så småningom återvända med delvis nytt innehåll, skapat av engagerade och hängivna människor över hela världen. Jag såg positioner mjukna och förändras när människor plötsligt fick möjlighet att tala direkt med varandra utan att behöva förlita sig till journalister, politiker eller andra månglare i opinionsbranschen.”

Även om vi håller på att få en digitaliserad och interaktiv riksdag och regering så har vi väl ännu inte så många Nätmedborgare i Sverige. Innan vi kommer fram till en väl fungerande e-demokrati, krävs svar på många frågor. Blir resultatet av IT i den demokratiska processen att regeringen stärks och riksdagen förlorar i betydelse? Att partiledarna profileras men resten av partistyrelserna ges mindre intresse, och att kommunernas folkvalda känner sig överkörda? – frågor indikerade i Statskontorets rapport *"Offentlig förvaltning och demokrati i informationssamhället"*, 1998.

Förstärker informationstekniken den olyckliga och cyniska syn på medborgarna från politikernas sida, som det senaste decenniet vuxit sig allt starkare, nämligen att *"den gode medborgaren i dagens Sverige är en lycklig servicekonsument"* (Demokratirådets rapport 1998: *"Demokrati och medborgarskap"*, SNS Förlag 1998), en klient, som skaffar sig tillgång till samhällets alla tjänster så som de beskrivs i *"Samhällsguiden – handbok för dig som vill hitta rätt bland alla rättigheter och skyldigheter, lagar och bestämmelser"*, vilken tillkommit på riksdagens och departementens initiativ? Hur är det med våra skyldigheter som medborgare? Kommer vi att bli bättre medborgare och mer aktiva i den demokratiska processen tack vare informationsteknikens interaktiva verktyg? Eller lämnar vi politiken därhän som ett resultat av informationströtthet och kunskapsövermättnad?

Ännu ett citat från SNS demokratiråd ställer frågan om demokratin på sin spets:

"Blir medborgarnas dagordning också det offentliga rummets dagordning? Är de frågor som allmänheten anser vara de mest angelägna också de som blir föremål för kampanjer, uppmärksamhet och politiska beslut?" Kommer vi med andra ord att bättre kunna påverka med hjälp av informationsteknik?

Svaren på dessa och liknande frågor saknar vi tills vidare.

10.2 Framtiden går mot 3D

Vilken teknik kommer då att stödja de demokratiska processerna i framtiden? 3D Virtual Reality, dvs nästa generations tredimensionella Internetteknik är redan på väg. Standarden för detta är VRML, Virtual Reality Modeling Language. Helsingborgs Stad håller på att tillsammans med Lunds Tekniska Högskola och Stiftelsen LTH Helsingborg bygga Europas första laboratorium för virtuell – skenbar – verklighet, VR eller Virtual Reality. Laboratoriet går under arbetsnamnet Cave, som också är akronym för en teknik utvecklad i USA. Tredimensionella bilder genererade av kraftfulla datorer skapar imaginära verkligheter, som besökaren bara kan kliva in och agera i.

Nu, under hösten 1998, kan man i Helsingborgslaboratoriet besöka den ännu inte byggda Götatunneln och bilda sig en uppfattning om hur den kommer att te sig. På samma sätt kan man bygga "levande" modeller av diverse offentliga byggnader, vägar, broar och nya bansträckningar, och ge allmänheten en möjlighet att se hur det hela ser ut långt innan man ens tagit första spadtaget. Byggnadsnämnder och andra kan ta åt sig allmänhetens synpunkter, handikapps- och barnanpassa och på så sätt få både ett bättre resultat och ett mer demokratiskt beslutsförfarande.

3D-tekniken på Internet kommer dessutom att erbjuda det interaktiva gränssnitt vi just nu saknar, inte minst i politiska sammanhang. Personaliserade portaler och knowbotar, intelligenta och personanpassade sökmotorer för virtuella bibliotek och databaser och mycket, mycket annat som redan finns beskrivet om och om igen i alla de visioner och scenarier om det framtida informationssamhället, som finns på våra biblioteks bokhyllor.

10.3 Demokratin självdör på grund av Internet?

Det uttrycks då och då farhågor för att demokratin i ordets bästa bemärkelse kommer att självdö därför att vi var och en sitter hemma och kurar framför våra datorer och sköter hela vårt umgänge via Internet. För egen del tror jag faktiskt inte att de farhågorna kommer att besannas av följande anledning: Genom de sex årmiljoner människosläktet, *Homo*, har utvecklats till evolutionens dominerande art har hon överlevt bl a tack vare det faktum att hon är en social och samhällsbyggande varelse. Det kommer hon att fortsätta vara. De senaste årtusendena har hon också visat sig vara en frihetssträvande och någorlunda solidarisk varelse. Också det kommer hon att fortsätta vara fram till dess att hon av helt andra orsaker sannolikt tar kål både på sig själv och resten av världen. Så här långt har inget släkte levat i alla evigheter.

Så här nästan på slutet kan vi väl kosta på oss att konstatera att alldeles oavsett vilken interaktiv teknik som kommer, så påverkar densamma den demokratiska processen enbart i den utsträckning tekniken kan medverka till att övertyga människor om att verkligen engagera sig och själva delta. Tekniken kan enbart underlätta för människorna att hålla sig informerade, att föra fram sina åsikter, men den kan aldrig ersätta det personliga engagemanget, deltagandet.

Vi kan inte ens gissa vilka tillämpningsområden den teknik får som ligger alldeles runt hörnan. Det enda vi säkert vet är att det vi ser som totala omöjligheter i dag, det kommer att höras till morgondagens massapplikationer.

11 Eftertankar: Demokrati och interaktiva medier - i vilka dimensioner rör vi oss?

Det går sju Internet-år på ett vanligt tolv månaders kalenderår¹². Av den anledningen har den här TELDOK-rapporten under hela sin tillkomsttid sprungit kapp med sig själv. Med det senare påståendet menar jag ungefär följande: Mediet så som det ter sig i form av en tryckt rapport beskriver alltid något som redan har hänt – såvida inte dokumentet i fråga är ett scenario över framtiden. Att en tryckt rapport beskriver vad som har hänt uppfattas som det normala och det är gott och väl. Men – då vi använder det tryckta mediet i rapportform för att beskriva nya, elektroniska – och momentana – medier som Internet, och företeelser relaterade till Internet och cyberrymden, som ju hela tiden rör sig i nuet, i det närvarande och just nu pågående, hamnar vi i ett dilemma, i ett slags tempusdilemma. Det tryckta mediet representerar redan från början en historisk beskrivning – det är egentligen aldrig aktuellt. Ändå är det historiska och tryckta mediet det bästa vi har för att beskriva det som rör sig i en tid, som kan beskrivas som det ständigt presenta, eller om man så vill, det evigt pågående nuet.

11.1 De nya dimensionerna - i tid...

Tempusmotsättningarna blir uppenbara – det förflutnas, historiens, tempus – de är många i vårt språk – står mot det nuvarandes tempus, som i vårt språk egentligen bara är ett. Hur hanterar man denna problematik? Vilka betydelseförskjutningar sker? Kommer vi att skapa nya tidsbeskrivningar, nya tempusformer? Hur förändrar vi de gamla?

En diskussion om de djupare implikationerna av detta tempusdilemma, tempusmot-sättningarna, har inte sin plats i den här rapporten, det får anstå. Men jag anser att frågan är så viktig att den måste finnas med i läsarens medvetande redan från början. De uppenbara konsekvenserna, inte minst för den här rapporten, är ju flera:

* Samtliga beskrivningar i rapporten är historiska beskrivningar av vad som *har hänt* – inte av det pågående, aktuella nuet;

¹² Detta påstående är hämtat från flera olika utgåvor av "Wired".

* Alla referenser och förslag till webbplatser och länkar beskriver en situation sådan den *var* just då jag sökte efter material till den här rapporten, inte hur den är just nu då Du, käre läsare, kan tänkas vilja gå in på en webbplats eller använda en länk i den elektroniska versionen av dokumentet;

* Tempusmotsättningarna ställer läsaren på prov, inte minst i den meningen att hon/han själv måste extrapolera användbar kunskap ur de förflutna skeenden som beskrivs – kapitlet om VAL98 i den här rapporten är ett extra tydligt exempel på detta.

Dessa fenomen leder bland annat till, att vi gör bäst i att fundera över i vilken utsträckning vår tempusanvändning kommer att förändras framöver. Men detta tillhör en annan diskussion, som jag redan påpekat. Samtidigt leder resonemanget in på den övergripande problematiken kring de övriga nya dimensionerna vi tycks fokusera på.

11.2 ... i rum...

Hur hanterar vi demokratiska frågor då fokus ligger på ständig förflyttning och förändring? Gäller de demokratiska spelreglerna i cyberrymden, i det som ibland med en självmotsägelse, en oxymoron, kallas den platslösa platsen? I rummet som representerar en ständig närvaro, ett evigt här? Hur förhåller vi oss till varandra? Hur ser våra relationer till samhället ut, till de demokratiska institutionerna? Vilken roll spelar interaktiva medier för dessa relationer? Till problemkomplexet hör givetvis de ständigt aktuella frågorna kring människors integritet och rätt till att bli lämnade i fred. Samtliga dessa intrikata och komplicerade problem lämnar jag helt åt sidan – de får anstå till och tjäna som utmaningar för framtida TELDOK-rapporter.

Listan över frågor tillhörande dessa kategorier kan göras hur lång som helst. Här vill jag bara peka på att den finns. Vissa delar av problematiken går nämligen igen i den följande beskrivningen.

11.3 ... och i mediet

Vad händer med berättelsens form då vi lämnar de traditionella medierna och i allt större utsträckning börjar berätta i hypermediumformat? Hur skildras det förflutna och hur beskrivs framtiden? Den traditionella berättelsen – ungefär som den här rapporten – har en början, en mitt och ett slut, ett förflutet, ett nu och en framtid. Hade rapporten däremot haft hypermedial form inbjödes läsaren till att börja där lusten fölle på och gå vidare dit intuitionen – eller i det undermedvetna väl dolda stigar eller ledtrådar – för-

de. Ingen egentlig början, ingen mitt och inget slut. Vad händer då med kontexten och med de inbördes sammanhangen? Blir resultatet den totala "snuttifiering" som professor Lars Ingelstam en gång i tiden beskrev? En evigt pågående såpopera? Eller vad?

Vi har mycket att fundera över och beskriva i framtiden. Men först en kort beskrivning av vad Internet är:

11.4 Den "gamla, vanliga" dimensionen - denna rapport

Trots de "nya" dimensionerna tycks den gamla vanliga pappersbundna hänga med och tjäna sitt syfte. Den ena kompletterar kanske den andra snarare än ersätter? Framtiden lär ge oss svar. Det var tänkt att den här TELDOK-rapporten huvudsakligen skulle handla om hur de svenska parlamentarikerna använder framför allt de ganska nya informationstekniska, interaktiva verktygen TV över Internet eller "streaming via Internet", dvs direktuppspelad video, för att nå ut med sina budskap till de olika målgrupperna, inte minst till målgrupper som aktiva politiker inte kommer till tals med i vanliga fall. En annan tanke var, att rapporten också skulle beskriva hur den inte helt så nya videokonferenstekniken används för att ersätta tidskrävande resor utan att våra politiska beslutsfattare på riksnivå behöver ge avkall på närvaro och aktivt deltagande i viktiga debatter, möten och konferenser. Det var slutligen tänkt att rapporten skulle skildra en eldsjäl – Gunnar Steiners – insatser för att få demokratin att fungera ännu bättre i en tid av synbarligen allt större avstånd mellan politiker och väljare, med hjälp av interaktiva verktyg. Rapporten berör väl samtliga dessa områden, men bara ytligt, inte utförligt och grundligt och metodiskt, utan snabbt och tecknat med grova linjer, så som vardagen ter sig i Gunnar Steiners rörliga liv.

Det är nu en gång så med rapporter av det slag som denna TELDOK-rapport representerar, att då man börjar tala med de många kunniga och intresserade människor som finns i ens omgivning om demokrati, interaktivitet och informationsteknik i mer allmänna termer, så får man fler och fler uppslag, tips och infallsvinklar. Dessa är oftast baserade på personliga erfarenheter och på kunskaper förvärvade i olika professionella sammanhang. De har också sitt ursprung i kännedom om andra personer och deras erfarenheter av och i upplevelser i vardagslivet.

Reslutatet har blivit att den jag till en början trodde enkla beskrivning av en viss del av verkligheten jag skulle göra, alltmer började spegla den komplexa verklighet vi lever i, med alla dess samband, beroenden, länkar, förbindelser och återkopplingar, dvs den verklighet som utgör dagens demo-

kratiska – och alltmer interaktiva – svensk-globala samhälle, där mångfald i högsta grad råder vad gäller användningen av informationstekniken och där ensidighet faktiskt är svår att finna.

Oavsett vilka informationstekniska verktyg som beskrivs, så ses allting ur den svenska riksdagens perspektiv. Det betyder att beskrivningar av kontakter med EU, Europaparlamentet, olika regioner, andra länders parlament, svenska och utländska kommuner etc endast är omnämnda i begränsad utsträckning, blott antydda, inte grundligt beskrivna. De tas med i rapporten just därför att de utgör viktiga länkar i svenska parlamentarikers dagliga arbete och är en del av deras vardag. Läsaren ombedes se mina ytliga beskrivningar av nog så intressanta institutioner och företeelser ur detta speciella perspektiv.

11.5 Demokrati - aldrig enfald, alltid mångfald

Den stora mångfald jag ovan nämner, har naturligtvis *til syvende og sidst* att göra med oss själva, med oss människor som kommunicerande och samhällsbyggande varelser. Citatet ur SNS Demokratiråds rapport från 1998 i början av detta kapitel – vi återkommer flera gånger till det – ”*Information, kunskap och meningsutbyte har alltmer kommit att framstå som demokratis fundament*” är en utmärkt utgångspunkt för att rapportera om parlamentarikers användning av informationsteknikens verktyg och ge en adekvat sammanfattning av vad demokrati i grunden handlar om.

Information och kunskap har människan alltid sökt och därtill lärt sig lagra tillsammans med sitt tankegods genom de senaste millennierna. Detta senare har gjorts så framgångsrikt att vi som lever i dagens samhälle får allt svårare att hitta och hantera den information och den kunskap vi behöver för att fatta vad vi bedömer vara korrekta och rimliga beslut. Eftersom många av de ”sanningar” vi söker är avhängiga av våra egna preferenser, våra egna erfarenheter, kunskaper och attityder i kombination med påverkan utifrån, både medveten och omedveten, så framstår meningsutbytet, den – interaktiva – diskussion, den debatt, som redan de gamla grekerna ansåg vara själva kärnan i det demokratiska samhällslivet, som det viktigaste verktyget i vår mänskliga strävan att bygga det goda samhället för så många som möjligt. Den debatten blir själva förutsättningen för resultatet – skapar vi ett samhälle för alla medborgare eller ett för de grupper som förmår att ta för sig och tilldela sig själva privilegier?

Om man formulerar demokratifrågan på det sättet, blir det också klart att de former i vilken debatten förs och de verktyg som används för att föra debatten spelar en roll. Formerna för att debattera i dagens samhälle är som

bekant många – torgmöten, partikongresser, studiecirklar, seminarier, soffdebatter i tv, intervjuer i debattform i radio och i tidningar, affischkampanjer, valstugor, videokonferenser och nu TV över Internet eller streaming via Internet. Men ändå – hela detta utbud till trots betonar de parlamentariker jag talat med inför den här rapporten, att det hitintills inte finns något medium, nytt eller gammalt, som ersätter det personliga mötet. Och därmed är dilemmat för var och en som vill övertyga grupper av individer blottlagt – det finns ingen fysisk möjlighet för en enda person att träffa alla som hon/han skulle vilja övertyga! Alltså får man ta till verktyg för att kommunicera med så många som möjligt, massverktyg. I vårt tidevarv tillhandahåller informationstekniken de flesta av dessa verktyg.

Med de verktygen förhåller det sig så att de utvecklas med elektroniken som grund. Eftersom elektroniken i sig utvecklas med en hastighet som tidigare varit främmande för mänskligheten, så växer antalet verktyg som står till förfogande så snabbt, att den mänskliga förmågan att ta de nya till sig, lära deras funktioner och dra nytta av dem ibland blir det största hindret för verktygens användning och spridning.

Detta är grunden till att den här rapporten handlar om så mycket annat inom informationstekniken än bara videokonferenser, Internet och streamingteknik, teknik för direktuppspelad video. Det har under arbetets gång visat sig ytterligare en gång att det nya, de nya medierna, drar till sig stor uppmärksamhet från de existerande medierna, men att den praktiska användningen i större skala som vanligt koncentreras kring de gamla och invända. Jag försöker därför i reportagets tämligen ytliga form teckna en mängd olika bilder av hur nya informationstekniska verktyg hänger samman med gamla, hur vår demokratiska process sådan den ter sig i vardagslivet är beroende av fungerande informationsteknik, såväl gammal som ny, och hur människorna som använder sig av verktygen uppfattar tekniken och dess möjligheter.

11.6 TELDOK Rapport - att beskriva något som det är

Den eldsjäl, Gunnar Steiner, som är rapportens huvudperson, är fast övertygad om att vår tids interaktiva informationsteknik är grunden till framtidens alltmer demokratiska processer. Han knyter samman de många speglingar av den demokratiska processens vardagsliv som den här skriften är uppbyggd av och ger sina tolkningar av dessa. Till denna lite avsigkomna innehållsdeklaration så här i slutet av rapporten hör också, att den här rapporten *inte* ger en djup analys av hur de demokratiska processerna påverkas av

nya verktyg för att söka, hantera och förmedla information och för att kommunicera, varken på kort eller lång sikt. Om det har vi ännu inte tillräcklig kunskap.

Utöver allt detta finns det säkert någon läsare av rapporten som anser att beskrivningarna av hur informationsteknik används i den demokratiska processen helt domineras av några få politiska partier. Ett sådant intryck är vid den tidpunkt då rapporten ställts samman, ganska korrekt – i verkligheten förhöll det sig så under den period som beskrivs som VAL98, i verkligheten från ca den 15 juli till den 20 september 1998, att tre av Sveriges sju riksdagspartier använde sig av interaktiva medier mer aktivt än de andra. Folkpartiet, moderaterna och socialdemokraterna har tagit till sig tekniken i den meningen att de söker sig fram till nya vägar att få ut sina budskap till så många som möjligt både internt och externt med hjälp av informationstekniken. De fyra andra partierna, centern, kristdemokraterna, miljöpartiet och vänsterpartiet använder sig också av informationstekniken, men mer för att sprida information och kommunicera internt än externt.

Det enkla faktum att de olika partierna har bestämt sig för att använda tekniken på olika sätt och i olika utsträckning har lett till att tre partier förekommer mer frekvent än fyra andra i beskrivningarna av den här rapporten. TELDOKs huvudambition är ju att beskriva sådant som finns och används – resten säger sig själv. Därmed inte sagt att planer för framtida användning inte är intressanta, tvärtom, men de ligger i viss mån utanför just den här rapportens ämnesområde.

12 Korta fakta om Internet och interaktiva medier

Det här avsnittet innehåller några faktarutor om Internet, videokonferens teknik, streaming via Internet, TV över Internet, som enligt TNC skall kallas direktuppspelad video samt några andra begrepp som är centrala för den här TELDOK-rapporten. Att faktarutorna ligger samlade i ett kapitel, beror på att jag vill att de skall vara lätta att hitta för den som under läsningen önskar gå till någon av rutorna för att reda ut begreppen eller för att friska upp sitt minne.

3.1 Internet

Korta fakta om Internet:

- Internet är ett världsomspännande nät av miljontals datorer, som kan kommunicera med varandra via det vanliga telenätet. Användarna, som i augusti 1998 uppskattades till 135 miljoner över hela världen, ansluter sig till Internet via sina persondatorer, vanligen med hjälp av t ex modem- eller ISDNuppkoppling;
- Internet kan sägas ha fem huvudfunktioner:
 1. WorldWideWeb, förkortat www., är ett jättelikt nät uppbyggt av massor av mindre nät, i sin tur uppbyggda av webbplatser, vars öppningssida kallas hemsida. Webbplatserna innehåller sökbar information som man kan finna med hjälp av s k webb-läsarprogram, t ex Netscape Navigator, Microsoft Explorer och andra;
 2. E-postfunktioner, som gör att alla som är anslutna till Internet kan sända skrivna meddelanden till varandra via sina e-postadresser. I e-postadressen ingår alltid @-tecknet;
 3. Usenet News, som är ett konferenssystem med mängder av anslagstavlor, där man kan titta efter om det finns något som intresserar och som man vill vara med och diskutera. Man kan anslå egna meddelanden på någon av de många anslagstavlor som finns i systemet och man kan starta sina egna diskussionsgrupper;
 4. Inter Relay Chat, eller bara Chat, gör det möjligt att "samtala" – chatta – med många personer samtidigt via datorn. Man väljer det chattprogram man tror är intressant och kastar sig in i det pågående samtalet genom att skriva in det man vill säga på sitt tangentbord. På skärmen ser man vad de andra säger och kan på så sätt kommunicera – eller chatta – med många;
 5. File Transfer Protocol, FTP, är Internets funktion för att föra över datafiler från en sändare till en mottagare. FTP-baser ger också tillgång till ett mycket stort antal filer på Internet, ur vilka man kan ladda ner information, bilder, video- och audiofiler som man har behov av till den egna datorn.
- Internet växer mycket snabbt. Ingen kan med säkerhet säga hur mycket information det egentligen finns på Internet, även om försök till uppskattningar görs med regelbundna mellanrum – i mars 1998 bestod Nätet av ca 275 miljoner hemsidor;
- I Sverige räknade man i december 1998 med att det fanns 3 miljoner Internetanvändare, vilket motsvarar 42% av befolkningen.

Gunnar Steiner, den här rapportens huvudperson, gör ett par kommentarer till Internet:

– För innehållet i alla de kataloger, som finns lagrade i detta världens största och mycket löst sammanhållna nät av datorer, gäller det att alltid hålla i minnet, att den information man får fram då man söker med hjälp av olika sökmotorer inte är fullständig, inte heller enhetlig och inte tillförlitlig. Källgranskning är därför nödvändig, om man vill använda informationen i viktiga sammanhang.

Vad det gäller sökning på Internet med hjälp av sökmotorer är det också viktigt att påpeka, att sökning på ett och samma begrepp med hjälp av olika sökmotorer ger olika resultat. Detta har bl a att göra med att sökmotorerna har tillgång till olika typer av databaser och -filer.

12.3 Videokonferensteknik

Då huvudpersonen i den här rapporten, Gunnar Steiner, refererar till interaktiva medier för parlamentarikernas användning är det videokonferens – som ju inte är så nytt – och TV över Internet, eller en kombination av de båda, det gäller.

Korta fakta om videokonferensteknik:

- Videokonferens eller videomöte är ett interaktivt möte på distans mellan två eller flera personer, som är sammankopplade med hjälp av kameror, mikrofoner, datorer och telelinjer;
- Videokonferens kan beskrivas som gränslös kommunikation i ord och rörlig bild på det digitala telenätet;
- Kvaliteten på sändning och mottagning är avhängig av den bandbredd man beställer vid uppkopplingen. Acceptabel kvalitet kan uppnås om man begär att bli uppkopplad via två telelinjer, ännu mycket bättre bildkvalitet uppnås om man kopplar upp sig via sex telelinjer;
- Bandbredden är konstant genom hela sändningen;
- Kostnaden för ett videomöte uppgår till den tid man utnyttjat telelinjerna;
- Interaktiviteten, dvs att människor talar/kommunicerar med varandra i ord och bild i realtid, ställer krav på deltagarna. Så gäller det att vara uppmärksam på och ta hänsyn till de fördröjningar tekniken medför i omkopplingar; det gäller att tala tydligt, att lyssna noga; att följa given turordning och att styra sina gester – för att nämna något!
- Flerpartsmöten betyder att flera orter och personer är sammankopplade;
- Alla deltagare i en videokonferens kopplas ihop med hjälp av en s k videobrygga, en datorväxel.

12.4 Direktuppspelad video, TV över Internet eller streaming via Internet?

Kärt barn har som bekant många namn. Så brukar det ofta vara innan en ny teknik eller ett nytt medium spridits till många användare. För närvarande används flera olika termer för fenomenet att sända och ta emot videofiler över Internet – ibland kallas det TV på Internet, ibland Webb TV, ibland streaming via Internet, då och då Video on Demand eller t o m on demand video. Tekniska Nomenklaturcentralen, TNC, rekommenderar att vi på svenska talar om ”direktuppspelning” för streaming, ”direktuppspelad video” och ”videoflöde”. Gunnar Steiner, som i riksdagssammanhang mest använder begreppet ”TV över Internet”, ger oss en bakgrund till den begreppsförvirring som just nu råder:

– Video on demand, VOD, är ett begrepp som skapades av det amerikanska dataföretaget Sun Microsystems i början av 1980-talet. Företaget skissade då på en programutveckling som kunde styra hemelektronik av olika slag, speciellt videobandspelare. Men de då existerande programmeringsspråken var inte bra, vilket ledde till att Sun utvecklade ett nytt, det som blev Java. Finessen med Java är att det tillåter att man gör små programsnuttar, s k applets, som man kan ladda ner och använda på sin persondator utan att den egna hårddisken belastas med ett informationstätt datorprogram, som skall avkodas, packas upp och installeras. Video on demand är alltså det ursprungliga begreppet. Internet TV, TV på Internet och webbTV är närmast att betrakta som folkliga benämningar.

Korta fakta om direktuppspelning, TV över Internet – streaming via Internet:

- Att arbeta med rörliga bilder och ljud på Internet kallas med en amerikansk term "streaming", på svenska rekommenderas "direktuppspelning" av TNC. Tekniken innebär att ljud och bild kodas med hjälp av en dator, och att den kodade informationen sänds i kaskader av datapaket, eller dataströmmar, över Nätet med hjälp av olika protokoll. Undan för undan laddas kaskaderna ner i den mottagande datorn för kontinuerlig uppspelning;
- De protokoll som vanligen används för direktuppspelad video är TCP, Transmission Control Program, UDP, User Datagram Protocol, och så det tämligen nya RTP, Real Time Protocol;
- Direktuppspelad video kallas ibland Webb TV eller TV på Internet, och kan jämföras med VOD, video on demand, som också kallas on demand video. VOD betyder, att tittaren själv väljer när han/hon vill se ett speciellt program. Vissa program betalar man för att se, men i politiska sammanhang betalar den intresserade inte för att ladda ner en fil;
- Kostnaden för att titta på direktuppkopplad video över Internet är densamma som för vanlig Internet-uppkoppling;
- För TV över Internet i riksdagen används för närvarande huvudsakligen programvara från Real Networks – webbadressen dit är: <http://www.real.com>
- Real Networks erbjuder en del av sin programvara gratis via Internet, bland annat sina "players", RealPlayer, som finns i två versioner, RealPlayer G2, samt RealPlayer G2 Plus. Den senare kostar US\$ 29:95. Ladda ner från ovanstående adress;
- Då man använder direktuppspelad video, gäller det att komma ihåg att tilldelningen av bandbredd är dynamisk, vilket medför att kvaliteten på överföringen kan vara mycket olika från minut till minut – man får inte fullgod TV-kvalitet.

12.5 Bandbredd

Bandbredd är ett begrepp som ofta dyker upp i den här rapporten. Vad menas egentligen med bandbredd? Gunnar Steiner förklarar:

– När vi talar om bandbredd på telekommunikationsnätet, så stämmer det ganska dåligt med verkligheten – vi bör tala om hastigheter! Begreppet bandbredd har följande bakgrund: Det är ju så att hela det nät, accessnätet, som förbinder våra hem och företag med det s k stamnätet, vilket svarar för överföring från en telestation till en annan, bygger på förbindelser med en maxhastighet på 64 kbps. Oavsett om jag kopplar upp mig via ett modem som hanterar antingen 28, 33 eller 56 kbps, är en telelinja upptagen. Vill jag koppla upp mig med högre hastighet måste jag koppla samman flera telelinor, och då jag börjar använda flera linor ökar jag min bandbredd. Men, som sagt, det är hastigheter i överföringen av data, etc vi talar om.

Korta fakta om bandbredd:

- Bandbredd anger hur stor mängd information som kan sändas över en kabel;
- Bandbredd, som alltså anger hastighet, mäts i "bitar per sekund", förkortat bps; kbps = 1 000 bitar per sekund – k står för kilo; Mbps = 1 000 000 bitar per sekund – M står för mega;
- Informationsöverföringen över telenätet från ort till ort sker i dag huvudsakligen via optiska fibrer, som har mycket stor bandbredd, eller koaxialkabel, också den med stor bandbredd. Att vi ändå har problem med att det går så långsamt att koppla upp våra terminaler till Internet, beror på att anslutningen från våra telelinor hemma till det så kallade stamnätet vanligen sker via en enkel ledning, bestående av två koppartrådar med begränsad bandbredd;

- De modem vi använder för att omvandla digitala datasignaler till analoga signaler är också beroende av bandbredd – varje modem har i allmänhet en kapacitetsgräns, t ex 28,8, 33,3 eller 56 kbps;
- ADSL (*Assymetric Digital Subscriber Line*) kallas en ny teknik framtagen av Ericsson, som ökar bandbredden i det existerande accessnätet av koppartråd ända upp till 7 Mbps, vilken ger användaren upp till 100 gånger snabbare Internetanslutningar än med vanliga modem. Användaren kan sända data med en hastighet på ca 512 kbps och ta emot data med hastigheter på 2–3 Mbps.

Gunnar Steiner pekar på ytterligare ett par faktorer som påverkar den hastighet med vilken vi får våra Internetuppkopplingar:

– Dels är det anslutningen till min Internetleverantör som avgör hur snabbt min uppkoppling går, dels är det alla servers som jag skall ha tillgång till. Där får jag den längsta väntetiden. De verkliga nålsögonen är alltså till 90% avhängiga av min egen dators kapacitet, min egen serveraccess och alla andra servers jag kopplar upp mig till.

12.6 BBS

BBSer används bl a av de politiska partierna för partiintern kommunikation.

Korta fakta om BBS:

- BBS står för Bulletin Board System;
- En BBS är en elektronisk anslagstavla, som sätts upp och administreras av en organisation, t ex ett politiskt parti, för att föra samman människor med gemensamma intressen;
- Via en BBS kan man kommunicera, hämta filer och själv lägga in meddelanden och filer;
- Vanligen behövs ett lösenord för att komma in i en BBS.

13 För Dig som vill veta mer om e-demokrati

13.1 Böcker och rapporter

Bourdieu, Pierre: *Om televisionen*, Symposion 1998

Cleveland, Harlan: *The Knowledge Executive – Leadership in an Information Society*, Truman Talley Books, E.P. Dutton 1985

Demokratorådets rapport 1998: *Demokrati och medborgarskap*, SNS Förlag 1998

Demokratiutredningens skrifter: *Det unga medborgarskapet*, 1998

Elger, Max: *Politik.se Opinionsbildning på Internet*, Ekerlids förlag och Idétorget AB 1998, ISBN 91-88595-10-2

IT-kommissionen: *IT och nationalstaten – Fyra framtidsscenarier*, IT-kommissionens rapport 6/98, SOU 1998:58

IT-kommissionen: *IT och regional utveckling – erfarenheter från tre hearingar*, rapport från den 28 september 1998

IT-kommissionen: *God etik på nätet*. Rapport från en hearing, IT-kommissionens rapport 11/98

Johansson, Susanne & Stenbacka, Susanne: *Sett och Hört via bildkommunikation – användningsområden och erfarenheter*, TELDOK Rapport 96, 1995

Lewin, Leif: *”Bråka inte!” Om vår tids demokratisyn*, SNS Förlag 1998

Ljunggren, Stig-Björn: *Demokratin i det högre frekventa samhället. Från en ATP-fråga på tio år till tio ATP-frågor på ett år*, Telematik 2001, KFB & TELDOK, KFB-rapport 1998:20 och Via TELDOK 33

Machlup, Fritz: *Knowledge: Its Creation, Distribution, and Economic Significance*, (åtta band planerade¹³) band 1: *Knowledge and Knowledge Production*, 1980; band 2: *The Branches of Learning*, 1982; band 3: *The Economics of Information and Human Capital*, 1984, Princeton University Press

Minsky, Marvin: *The Society of Mind*, Simon and Schuster 1985

Ohlin, Tomas: *Samhällsdialogen*, KFB-Rapport 1998:6

Regeringskansliet, Utbildningsdepartementet: *E-plikt – Att säkra det elektroniska kulturarvet*, SOU 1998:111

Skiöld, Amit: *Video på Internet – tekniken, aktörerna och affärsmodellerna*, Sveriges Tekniska Attachéer, utlandsrapport nr: USA 9813

Statskontoret: *Offentlig förvaltning och demokrati i informationssamhället*, Statskontoret rapport, 1998

¹³ Fritz Machlup avled 1983, alldeles efter det att han avslutat manuskriptet till det tredje bandet.

Thelin, Krister (red.), Olsson, Anders R., Seipel, Peter: *Klarar den svenska offentlighetsprincipen mötet med Cyberrymden?* Telematik 2001, KFB & TELDOK, KFB-rapport 1998:3, ISBN 91-88868-74-5, TELDOK Rapport nr. 118, ISSN 0281-8574

Turkle, Sherry: *Life on the Screen – Identity in the Age of the Internet*, Simon & Schuster 1995

13.2 Hemsidor och webb-adresser

Bolognas kommun – <http://www.comune.bologna.it>
Centerpartiet – <http://www.centerpartiet.se>
C-SPAN On-line – <http://www.c-span.org>
Demokratiutredningen – <http://www.demokratitorget.gov.se>
Europaparlamentet – <http://www.europarl.eu.int/>
EUs informationssamhällesprojekt – <http://www.ispo.cec.be/>
Folkpartiet – <http://www.folkpartiet.se>
Göteborgs kommun – <http://www.goteborg.se>
IT-kommissionen – <http://www.itkommissionen.se>
Kalmar kommuns hemsida: <http://www.kalmar.se>
Kristdemokraterna – <http://www.kristdemokrat.se>
Miljöpartiet – <http://www.mp.se>
Moderaterna – <http://www.moderat.se>
Politics Online – <http://www.politicsonline.com>
Real Networks – <http://www.real.com>
Regeringens hemsida – <http://www.regeringen.se>
Riksdagens hemsida – <http://www.riksdagen.se>
Rixslex – <http://www.rixlex.riksdagen.se/>
Riksskatteverket – <http://www.rsv.se>
Socialdemokraterna – <http://www.sap.se>
TELDOKs hemsida – <http://www.teldok.org>
Vänsterpartiet – <http://www.vansterpartiet.se>

13.3 E-postadresser (några få)

Holst, Gull-May: gull-may.holst@telia.com
Magnusson, Kristina: kristina.magnusson@riksdagen.se
Steiner, Gunnar: g.steiner@steiner.pp.se
TELDOK Redaktionskommitté: teldok@ett.se

Aktuella TELDOK-rapporter om erfarenheter av tidig IT-användning

Utkomna rapporter från 1993 och senare (ca 75 st) kan beställas – gratis i enstaka ex – från <http://www.teldok.org>, från Lindegården 020 23 00 11 eller från teldok@ett.se. Ange rapportnummer för säker leverans!

Den som i fortsättningen önskar erhålla skrifter från TELDOK får för närvarande automatiskt alla TELDOK Rapport och alla TELDOK-Info, löpande, gratis, i ett ex. Anmäl detta, liksom adressändringar och liknande, till Anna Karlstedt, FAX: 08-32 65 24, eller till teldok@ett.se.

Här förtecknas de rapporter som ”beställts mest” under 1999. Läs mer om nyare och gamla rapporter (eller läs 30 av rapporterna direkt) på...

<http://www.teldok.org>

TELDOK Rapport 126

IT i skolan - vision och verklighet

av Arvid Höglund & K-G Karlsson

Rapporten undersöker hur visionerna om IT som ett verktyg för den nya undervisningen tagit form i verkligheten: Hur har de politiska visionerna omsatts praktiskt i skolan? Har förhoppningarna om IT som en revolutionär kraft infriats? Kan investeringar i IT räknas hem i tider av kommunal åtstramning?

TELDOK Rapport 123

Nätet som marknadsplats – de svenska pionjäreorna

av Weje Sandén

Rapporten innehåller ingående beskrivningar av och intervjuer med ”de svenska pionjärer inom bl a bank, aktiehandel, bok- och bilhandel” som tack vare att de skapat webb-sajter för försäljning och kundkontakt fått tillgång till en helt ny och större marknad.

TELDOK Rapport 125

IT i framtidens lärande

av Lars Bolander

Fram till idag har lärandet varit förbehållet skolor, skolböcker och lärare. IT kan förändra detta helt. Ett antal konkreta praktikfall med exempel på ”rader av nya grepp kring lärandet med stöd av IT” demonstreras i rapporten, både inhemska och utländska.

TELDOK Rapport 121

Elektronisk handel: Status och trender

av Peter Fredholm

En beskrivning av nuläge och utvecklingstendenser tre år framåt vad gäller elektronisk handel i näringslivet, alltså mellan företag – särskilt småföretag – och organisationer.

TELDOK Rapport 124

Välfärd via nätet? Hushållen och Internet – om näthandel och elektroniska civila nätverk

Av Carl-Öije Segerlund

Rapporten behandlar två välfärdsområden: hushållens roll som konsumenter inom näthandel; och hushållens roll som deltagare i det civila samhällets nätverk med användning av Internet. Hushåll som använder Internet för informationssökning kan påverka sin egen välfärd eller livskvalitet.

TELDOK Rapport 120

Cybershoppare, intermediärer och digitala handelsmän

Av Lennart Forsebäck

Rapporten beskriver, inte minst i många intervjuer med tidiga användare och aktörer, ”en verklighet som nu på allvar börjar tränga in i de svenska hushållen”.

TELDOK Rapport 107

Nyttan av elektronisk affärskommunikation för företag

Av Peter Fredholm

Fallstudier på ett strukturerat sätt, där teknik, metoder, kostnader, framtidsperspektiv etc beskrivs för fem framgångstika småföretag som annars har mycket olika förutsättningar.

TELDOK Rapport 122

En bok i sänder. Print on demand

Av Maja-Brita Mossberg

En beskrivning av utvecklingen mot ”print on demand” dvs billig trycksaksproduktion i enstyck. En mångfald intervjuer med experter längs ”produktionskedjan” från författare till läsare: utöver dessa två perspektiv samhällets, förlagens, formgivarens, producentens, bokhandlarens och mellanledens perspektiv.

TELDOK Rapport 113

IT för samhällsservice, demokrati och folkbildning

Av Carl-Öije Segerlund

En serie beskrivningar av tjänster som skall tjäna medborgaren i olika delar av samhällslivet. Fokus är just på tjänster, inte på organisationsformer. Regeringskansli, statliga verk och myndigheter, kommuner och landsting utnyttjar verkligen IT. Bara en liten del av de allmänt samhällsintresserade utnyttjar de interaktiva möjligheterna.

TELDOK Rapport 119

Vårdkedjan och informationstekniken

Av Jonny Sägänger & Mats Utbult

En serie fallstudier kring utnyttjandet av IT i vården som inramas av mer principiella diskussioner och sammanfattande reflexioner: journalistiska nedslag i verkligheten kompletterade genom insiktsfulla kommentarer av saks experter.

Läs mer om nyare och gamla rapporter (eller läs 30 av rapporterna direkt) på...

<http://www.teldok.org>

politikerna vill prata i din pc

Har Du tröttnat på att köa i vaken på Riksgatan för att kunna följa de folkvalda från åhörarläktaren? Eller har Du tröttnat på att bara höra musik medan Du surfar? Då kan Du använda Real Player, ett tillägg till webbläsaren som kan hämtas gratis från www.real.com, för att lyssna och titta på riksdagsdebatter och partiutsändningar, burkade såväl som livs levande.

Sveriges riksdag är världsledande när det gäller "streaming video" på Internet. Och före riksdagsvalet 1998 använde flera riksdagskandidater hemsidor med inspelade filmsnuttar för att få personvalsröster. Riksdagspartierna begagnar förstås IT på samma sätt. Detta beskrivs i den här rapporten, som också innehåller utblickar mot e-demokrati jorden runt.

nya affärer på webben

På några få år har Internet blivit en global marknadsplats som innebär helt nya förutsättningar att marknadsföra tjänster och produkter – och att öka konsumenternas välfärd. Läs mer i rapporterna **Nätet som marknadsplats – de svenska pionjärerna** (123) och **Välfärd via nätet? Hushållen och Internet – om näthandel och elektroniska civila nätverk** (124).

räcker skolan i it-samhället?

Lärare och framför allt elever har mindre förväntningar på IT än kommunala beslutsfattare och skolchefer, det visar intervjuerna i Rapport 125: **IT i skolan – vision och verklighet**, medan Rapport 126: **IT och framtidens lärande** ger exempel på nya grepp kring lärandet med stöd av IT.

TEL
DOK

TEL DOK Rapport • ISSN 0281-8574 • 1999 • Pris 100 kr

Mer information: <http://www.teldok.org/>

Rapportbeställning även: Lindegården 020 23 00 11

Läs mer om aktuella rapporter längst bak i rapporten!